

Projekt

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław na lata 2014-2020

Inowrocław, 2016

Spis treści

I. CHARAKTERYSTYKA LGD	3
1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia	3
2. Obszar	3
3. Potencjał LGD	4
3.1. Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD	4
3.2. Reprezentatywność LGD	7
3.3. Organ decyzyjny – Rada.	9
3.4. Zasady funkcjonowania LGD	10
3.5. Potencjał ludzki LGD a regulaminy organu decyzyjnego/zarządu/biura	10
II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	11
III. DIAGNOZA OBSZARU I LUDNOŚCI	14
1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup	14
2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości	16
3. Opis rynku pracy	18
4. Przedstawienie działalności sektora społecznego	22
5. Wskazanie problemów społecznych	25
6. Wykazanie wewnętrznej spójności LSR (inne niż spójność przestrzenna)	27
7. Krótki opis dziedzictwa kulturowego/zabytków	28
8. Krótka charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie	30
9. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikę danego obszaru	31
10. Opis innych/pozostałych obszarów tematycznych istotnych z punktu widzenia realizacji strategii	32
IV. ANALIZA SWOT	35
1. Sposób przeprowadzenia analizy	37
2. Analiza powiązań SWOT/TOWS	38
3. Wnioski i wybór strategii	43
V. CELE I WSKAŹNIKI	44
VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	53
VII. PLAN DZIAŁANIA	54
VIII. BUDŻET	55
IX. PLAN KOMUNIKACJI	55
X. INNOWACYJNOŚĆ	57
XI. ZINTEGROWANIE	58
XII. MONITORING I EWALUACJA	61
XIII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	62
ZAŁĄCZNIK NR 1 – PROCEDURA AKTUALIZACJI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU	63
ZAŁĄCZNIK NR 2 - PROCEDURA DOKONYWANIA EWALUACJI I MONITORINGU	64
ZAŁĄCZNIK NR 3 – PLAN DZIAŁANIA	68
ZAŁĄCZNIK NR 4 – BUDŻET	71
ZAŁĄCZNIK NR 5 – PLAN KOMUNIKACJI	72

I. CHARAKTERYSTYKA LGD

1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Inowrocław powstało dzięki współpracy władz publicznych, lokalnych partnerów sektora gospodarczego, społecznego i mieszkańców miasta Inowrocławia. Zostało zarejestrowane w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej Krajowego Rejestru Sądowego dnia 29 października 2015 r. pod numerem KRS: 0000583354.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Inowrocław posiada osobowość prawną i działa na podstawie przepisów: ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (j.t. Dz. U. z 2015 r. poz. 1393), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378), ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (j.t. Dz. U. z 2014 r. poz. 1118), Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347/355 z 20.12.2013), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Statutu. Ponadto Stowarzyszenie działa na podstawie wewnętrznych regulaminów (Regulamin Rady, Regulamin pracy Zarządu, Regulamin obrad Walnego Zebrania Członków, Regulamin Biura LGD, Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej) i procedur (procedury naboru, wyboru i oceny operacji w ramach LSR, procedury wyboru i naboru grantobiorców w ramach projektów grantowych). Władzami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada oraz Komisja Rewizyjna. Rozdział kompetencji pomiędzy poszczególne organy LGD opisuje rozdział IV Statutu.

2. Obszar

Obszar działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław obejmuje całą gminę miejską Inowrocław – piąte co do wielkości miasto województwa kujawsko-pomorskiego, które zajmuje 0,16 powierzchni województwa. Obszar ten zamieszkuje 75 001 osób (wg danych na koniec grudnia 2013 r.), co stanowi 3,6% ludności województwa kujawsko-pomorskiego i 46% ludności powiatu inowrocławskiego, a jego łączna powierzchnia wynosi 30,42 km².

Inowrocław, zwany stolicą Kujaw Zachodnich, leży w centralnej Polsce, na skrzyżowaniu głównych tras komunikacyjnych i handlowych, mających olbrzymie znaczenie dla gospodarki i turystyki kraju, w sąsiedztwie dużych ośrodków kulturalnych i gospodarczych – Torunia, Bydgoszczy i Włocławka. Inowrocław wraz z okolicznymi gminami tworzy powiat inowrocławski, którego jest stolicą. Miasto Inowrocław łączy dwie funkcje: ośrodka uzdrowiskowego z rozbudowaną siecią sanatoriów i ośrodka gospodarczego, wykorzystującego leżące pod miastem i na jego obrzeżach bogate pokłady surowca, w tym sól kamienną. Stolica Kujaw Zachodnich jest najważniejszym ośrodkiem gospodarczym w regionie. Sferę przemysłową w mieście tworzą zarówno małe i średnie przedsiębiorstwa o profilu produkcyjno – usługowo – handlowym, jak i większe emitery zanieczyszczeń. Głównym elementem przyrodniczym miasta jest Park Solankowy, który ma bardzo dużą wartość przyrodniczą, rekreacyjną i estetyczną. Istotnym czynnikiem rozwoju Inowrocławia są występujące na terenie miasta wody lecznicze - „Inowrocławianka” - mineralna woda lecznicza 0,29% chlorkowo-sodowo-wapniowa i „Jadwiga” - mineralna woda lecznicza 1,29% chlorkowo-sodowa, siarczkowa, termalna.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 roku na terenie miasta liczba pracujących¹ wynosiła niespełna 18 tys. osób, w tym 9,1 tys. kobiet (51%). Na dzień 31 grudnia 2015 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 4 798 bezrobotnych z Inowrocławia, z czego tylko ponad 18% posiada

¹ wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób

prawo do zasiłku. Problemami społecznymi o największej skali na obszarze Inowrocławia są problemy ubóstwa i bezrobocia, w drugiej kolejności problemy niepełnosprawności, długotrwałej choroby i bezradności opiekuńczo-wychowawczej.

Zgodnie ze Statutem Miasta Inowrocławia, miasto tworzą następujące osiedla:

Osiedle	Liczba mieszkańców *
Piastowskie	11 201
Mątwy	3 186
Solno	4 396
Stare Miasto	17 783
Szymborze	885
Uzdrowskowie	33 297

* źródło: Urząd Miasta Inowrocławia, dane na potrzeby wyborów zarządów osiedli, pobyt stały wg stanu na 2013 rok

Mapa obszaru objętego LSR:

3. Potencjał LGD

3.1. Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Inowrocław powstało w wyniku wspólnego działania różnych środowisk - władz publicznych, sektora gospodarczego, społecznego oraz mieszkańców miasta Inowrocławia. Jego celem jest inicjowanie i podejmowanie działań mających na celu wzrost aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców objętych LSR. Społeczność Inowrocławia boryka się z licznymi problemami społecznymi wynikającymi z wykluczenia społecznego i ubóstwa. Aby przyczynić się do zniwelowania tych zjawisk konieczne jest zaktywizowanie lokalnej społeczności, wzbudzenie aktywności obywatelskiej i tworzenie kapitału społecznego. W tym celu już na początku 2015 r. rozpoczął się proces budowy międzysektorowego partnerstwa. Prezydent Miasta Inowrocławia wraz z swoim Pełnomocnikiem ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi i Młodzieżą prowadzili rozmowy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego w zakresie utworzenia Lokalnej Grupa Działania na terenie Inowrocławia oraz lokalnymi organizacjami pozarządowymi, instytucjami i przedsiębiorcami w zakresie ich uczestnictwa w LGD. Natomiast 28 stycznia 2015 r. zwróciła się do Prezydenta Miasta Inowrocławia z inicjatywą powstania LGD w

Inowrocławiu Fundacja Ekspert-Kujawy, przedstawiając posiadane doświadczenie i potencjał oraz wyrażając chęć włączenia w proces tworzenia LGD. W ten sposób powstała grupa inicjatywna (23 podmioty-osoby fizyczne oraz osoby prawne), która 20 sierpnia 2015 r. na zebraniu założycielskim powołała Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Inowrocław, przyjęła Statut Stowarzyszenia, wybrała Komitet Założycielski oraz Zarząd i Komisję Rewizyjną. Rada Miejska Inowrocławia podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia Miasta Inowrocław do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław 29 czerwca 2015 r. W Krajowym Rejestrze Sądowym stowarzyszenie zostało zarejestrowane w dniu 29 października 2015 r. Kolejne organizacje i osoby zgłaszają deklaracje uczestnictwa w LGD. Obecnie Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Inowrocław liczy ..... członków.

Dwóch członków Stowarzyszenia LGD Inowrocław (Fundacja Ekspert-Kujawy oraz Bank Spółdzielczy w Inowrocławiu), jest jednocześnie członkiem powstałego w 2006 r. Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli, działającego na terenie ośmiu gmin powiatu inowrocławskiego. Natomiast Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy oraz Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Bydgoszczy są także członkami nowopowstałego Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dwie Rzeki” w Bydgoszczy. Ponadto, część członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław (m.in. Fundacja Ekspert-Kujawy, Spółdzielnia Socjalna „Twoje Smaki”) jest reprezentantami podmiotów ekonomii społecznej, znajdujących się na obszarze działania LGD.

Celem Stowarzyszenia LGD Inowrocław jest realizacja działań na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR czyli Miasta Inowrocław w perspektywie unijnej 2014-2020. LGD będzie wykorzystywał doświadczenie swoich członków, potencjał merytoryczny i kadrowy pracowników biura oraz członków organów Stowarzyszenia.

Członkowie LGD posiadają bogate doświadczenie w realizacji projektów o zakresie podobnym do realizacji LSR. Znaczna część członków Stowarzyszenia realizuje projekty związane z wykluczeniem społecznym oraz aktywizacją zawodową i społeczną mieszkańców (m.in. Miasto Inowrocław poprzez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka, Fundacja Ekspert-Kujawy, Koło Inowrocławskie Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta, Fundacja Bądźmy Razem – Łączmy Pokolenia, a także Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Bydgoszczy).

Fundacja Ekspert-Kujawy prowadzi działalność od 2003 r. na terenie miasta Inowrocławia i doskonale zna problemy i potrzeby mieszkańców. Fundacja Ekspert-Kujawy należy do LGD Czarnoziem na Soli od momentu jej powstania, Dyrektor Fundacji Ekspert-Kujawy p. Jolanta Woźnica w latach 2006-2010 pełniła funkcję Wiceprezesa Zarządu, jest także członkiem Rady. Fundacja Ekspert-Kujawy posiada bogate doświadczenie w zakresie wsparcia przedsiębiorczości i ekonomii społecznej, wsparcia rynku pracy i aktywnej integracji oraz zapobiegania wykluczeniu społecznemu. Realizowała wiele projektów skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia. W latach 2007-2013 realizowała m.in. następujące projekty:

- „Jesteśmy aktywni”, którego celem było zwiększenie aktywności społecznej lub zawodowej oraz adaptacji na rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz znalezienie zatrudnienia przez uczestników projektu,
- „Lepsze jutro” - podniesienie kompetencji niezbędnych w funkcjonowaniu społeczno – zawodowym osób niezatrudnionych, zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu niepełnosprawności, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi,
- „Opiekun osoby starszej – nowy zawód” - szkolenia dla osób po pięćdziesiątym roku życia przygotowujące do pracy z osobami starszymi,
- „DROGOWSKAZ - Aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych”, którego celem było zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej oraz adaptacji na rynku pracy osób niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także znalezienie zatrudnienia przez uczestników projektu,
- „Spółdzielnia socjalna szansą dla Ciebie”- ułatwienie dostępu do rynku pracy oraz podniesienie jakości życia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez przyczynienie się do tworzenia i rozwoju spółdzielni socjalnych,
- „Klub Integracji Społecznej moją szansą na aktywność” - zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej oraz adaptacji na rynku pracy i znalezienie zatrudnienia przez min. 20% uczestników projektu.

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Bydgoszczy prowadzi w Inowrocławiu od 1995 r. Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości i Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości. Celem powołania tych jednostek było

aktywne wspieranie przedsiębiorczości, ukierunkowanej na organizację pomocy osobom pozostającym bez pracy, zagrożonych jej utratą oraz szukających swojej szansy życiowej poprzez założenie własnej małej firmy. Ośrodek uczestniczy we wszelkich inicjatywach, mających na celu rozbudowanie potencjału gospodarczego oraz poprawę jakości życia społeczności lokalnej. Cele działalności OWP są integralnie związane z potrzebami i wymaganiami lokalnego rynku pracy. Cele OWP są realizowane poprzez działalność doradczą, szkoleniową i informacyjną. PTE posiada szerokie doświadczenie w realizacji projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych. W latach 2007-2013 realizowało m.in. następujące projekty:

- „Wygraj wyścig z bezrobociem”, którego celem była aktywizacja zawodowa 80 osób zamieszkujących powiat inowrocławski, pozostających bez zatrudnienia, poprzez podniesienie, uzupełnienie lub zmianę kwalifikacji do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz zwiększenie umiejętności poruszania się po nim,
- "Nowe kwalifikacje szansą dla Ciebie" - podniesienie zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia, poprzez diagnozowanie kompetencji osobistych oraz podniesienie, uzupełnienie lub zmianę kwalifikacji i umiejętności zawodowych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia,
- „45 + jeszcze aktywni”, którego celem była aktywizacja zawodowa osób w wieku 45+ zamieszkujących powiat inowrocławski, pozostających bez zatrudnienia, poprzez podniesienie, uzupełnienie lub zmianę kwalifikacji do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz zwiększenie umiejętności poruszania się po nim.

Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy w Inowrocławiu prowadzi Wydział Zarządzania i Nauk Społecznych, który łączy swoje długoletnie tradycje z wyzwaniem społeczeństwa opartego na wiedzy, współuczestnicząc w tworzeniu wartości etycznych świata nauki i gospodarki. Intensywnie (w relacjach partnerskich) współpracuje z lokalnym środowiskiem społeczno-gospodarczym w celu dopasowania oferty studiów do lokalnych potrzeb, ale przede wszystkim w celu kreowania szeroko rozumianego rozwoju. W latach 2013-2015 realizowała projekt: „Kujawsko - Pałuckie Centrum Ekonomii Społecznej” (wspólnie z PTE) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytetu VII. Promocja integracji społecznej, Działania 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, Poddziałania 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej. Utworzenie Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej było następstwem 4-letnich działań realizowanych przez WSG i partnerów. Celem projektu było wsparcie ponad 400 osób zainteresowanych sektorem ekonomii społecznej, utworzenie 2 spółdzielni socjalnych zapewniających pracę minimum 10 osobom, oraz zorganizowanie 12 inicjatyw i kampanii promujących zatrudnienie w sektorze ekonomii społecznej.

Miasto Inowrocław posiada szerokie doświadczenie w realizowaniu inwestycji współfinansowanych ze środków zewnętrznych. W latach 2007-2013 realizowało m.in. następujące projekty:

- „Aktywność się opłaca” – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zrealizował w latach 2008-2013 5 edycji projektu, którego celem było zapobieganie wykluczeniu społecznemu klientów MOPS w Inowrocławiu poprzez zastosowanie instrumentów aktywnej integracji,
- Program Rewitalizacji Społecznej „Razem łatwiej” realizowany w okresie 12.2013-11.2014 (przez MOPS wspólnie z PTE i TKOPD), którego celem było przeciwdziałanie rozwojowi negatywnych tendencji społecznych w tym wykluczeniu społecznemu u 126 mieszkańców i ich rodzin z obszarów rewitalizacji wyznaczonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Inowrocławia na lata 2008-2015,
- „Aktywni w klubie”, którego celem była reintegracja społeczna i zawodowa 15 długotrwale bezrobotnych klientek MOPS w Inowrocławiu oraz utworzenie i prowadzenie Klubu Integracji Społecznej oraz objęcie uczestniczek projektu kursami zawodowymi i stażami w 2013 r.
- „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Inowrocławia na lata 2008-2015”, obejmujący działania rewitalizacyjne oraz społeczne na wybranych obszarach miasta,
- „Uzdrowisko Inowrocław (rozwój funkcji uzdrowiskowej) - etap I, II i III”, którego celem było zwiększenie atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej miasta Inowrocławia poprzez wzbogacenie oferty usług turystyczno-uzdrowiskowych, poprawę ich jakości, rozwój nowych oraz rozwój infrastruktury turystyczno-uzdrowiskowej.

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka od kilkunastu lat prowadzi w Inowrocławiu: schronisko dla matek i ich dzieci oraz świetlicę socjoterapeutyczną dla dzieci i młodzieży; a od kilku lat: ośrodek mediacyjny, grupy wsparcia dla kobiet w różnych sytuacjach kryzysowych, grupy terapeutyczne dla kobiet - ofiar przemocy w rodzinie, warsztaty psychoedukacyjne z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy, spotkania

rodzin z dziećmi w sytuacji około rozwodowej. W 2012 roku rozpoczął realizację projektu dotowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości, który przeznaczony jest dla osób pokrzywdzonych przestępstwem.

Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło w Inowrocławiu działa ponad 20 lat i prowadzi m.in. schronisko i ogrzewalnię dla bezdomnych mężczyzn oraz bank żywności. Realizowało wiele projektów na rzecz osób bezdomnych, m.in.: „Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych”, Opieka psychologiczna i aktywizacja społeczna bezdomnych osób przebywających w Schronisku dla bezdomnych mężczyzn im. Św. Brata Alberta w Inowrocławiu”, „Program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności” - szkolenia zawodowe i mieszkania treningowe, „Łamanie stereotypu osoby bezdomnej w środowisku lokalnym”, „Ochrona zdrowia i życia, aktywizacja zawodowa i społeczna bezdomnych mężczyzn w Schronisku TPBA Koła Inowrocław”.

LGD jest zarządzana przez osoby o wysokich kwalifikacjach i bogatym doświadczeniu w realizowaniu projektów oraz zarządzaniu kadrami. Dla skutecznej realizacji zadań Zarząd LGD zatrudnił pracowników biura LGD o określonych kwalifikacjach i doświadczeniu. Wszyscy pracownicy biura LGD posiadają wykształcenie wyższe, w kierunkach: zarządzanie i marketing oraz pedagogika. Realizowali również projekty o tematyce podobnej do LSR. Dyrektor Biura posiada doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym, które nabyła w działalności w Radzie Miejskiej Inowrocławia, w kadencjach 2006-2010 i 2014-do chwili obecnej. Uczestniczyła w pracach Komisji oraz brała czynny udział w sesjach Rady Miejskiej Inowrocławia, podczas których ustalano dokumenty strategiczne o zasięgu lokalnym, wśród których można wymienić najważniejsze dla Miasta akty prawne. Ponadto pracownicy Biura LGD uczestniczyli w wielu szkoleniach dotyczących powstających Lokalnych Grup Działania, jak i wdrażania projektów o tematyce podobnej do LSR.

Podział zadań pracowników biura szczegółowo określa Regulamin pracy Biura Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław, przyjęty uchwałą Zarządu LGD. Do dokonywania zmian w Regulaminie uprawniony jest Zarząd LGD. W celu zachowania wysokiej jakości, skuteczności i efektywności pracy Biura LGD określony został plan szkoleń pracowników biura.

3.2. Reprezentatywność LGD

Stowarzyszenie jest partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, lokalnych partnerów społecznych, lokalnych partnerów gospodarczych oraz mieszkańców, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne, ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49 % praw głosu.

Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być:

- przedstawiciel sektora publicznego – gmina oraz uczelnie publiczne, jednostki badawczo-rozwojowe, samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, państwowe lub samorządowe instytucje kultury oraz państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych przepisów w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorców;
- przedstawiciel sektora społecznego – organizacje pozarządowe, w tym fundacje i stowarzyszenia oraz podmioty prowadzące Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej, Warsztaty Terapii Zawodowej, Zakłady Aktywizacji Zawodowej, kościoły i związki wyznaniowe, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, także związki zawodowe i organizacje pracodawców, organizacje społeczno-zawodowe rolników oraz inne dobrowolne zrzeszenia i ruchy obywatelskie (Koła Gospodyń Wiejskich, rady sołeckie, rady parafialne itp.);
- przedstawiciel sektora gospodarczego – podmioty prowadzące działalność gospodarczą, w tym przedsiębiorstwa społeczne, rolnicy i rybacy;
- mieszkaniec – osoba zamieszkała na obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju.

Warunki członkostwa w LGD określa Statut Stowarzyszenia. Kandydat na członka Lokalnej Grupy Działania składa pisemną deklarację i uchwałą o przystąpieniu do LGD, natomiast w przypadku mieszkańców - rekomendację swojego środowiska w ilości minimum 10 osób. O przyjęciu w poczet członków Stowarzyszenia decyduje Walne Zebranie Członków na wniosek Zarządu w formie uchwały. Od decyzji odmownej zainteresowanemu przysługuje prawo odwołania do najbliższego Walnego Zebrania Członków, którego uchwała jest ostateczna.

Wykaz członków zwyczajnych Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław:

Lp.	Nazwa podmiotu	Osoba reprezentująca	Reprezentowany sektor
1	Miasto Inowrocław	Aleksandra Dolińska-Hopcia	publiczny
2	Kujawskie Centrum Kultury	Monika Śliwińska	publiczny
3	Biblioteka Miejska im. Jana Kasprówicza	Dorota Drobnik-Stefańska	publiczny
4	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka KRS 0000058952	Krystyna Miklas	społeczny
5	Fundacja Rehabilitacja Bez Barrier KRS 0000538236	Leszek Maliński	społeczny
6	Stowarzyszenie Rozwoju Inicjatyw "activeXtreme" KRS 0000353311	Dariusz Ligęza	społeczny
7	Fundacja Bądźmy Razem – Łączmy Pokolenia KRS 0000463521	Katarzyna Pałasz	społeczny
8	Spółdzielnia Socjalna „Twoje Smaki” KRS 0000513938	Milena Czajkowska	społeczny
9	Fundacja Ekspert-Kujawy KRS 0000022521	Jolanta Woźnica	społeczny
10	Inowrocławska Lokalna Organizacja Turystyczna KRS 0000317175	Andrzej Dargacz	społeczny
11	Miejski Klub Sportowy KRS 0000397443	Waldemar Kwiatkowski	społeczny
12	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Okręg Kujawsko-Pomorski KRS 0000057720	Tomasz Sibora	społeczny
13	Koło Inowrocławskie Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta KRS 0000589424	Wiesława Paszkiewicz	społeczny
14	Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Bydgoszczy KRS 0000065582	Karolina Walczak	społeczny
15	Polski Związek Niewidomych Okręg Kujawsko-Pomorski KRS 0000060750	Ryszard Grześkowiak	społeczny
16	Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Oddział w Bydgoszczy KRS 0000081477	Anna Kończal	społeczny
17	Fundacja K-S-M Jesteśmy z Wami KRS 0000441893	Grzegorz Kaczmarek	społeczny
18	Wyższa Szkoła Gospodarki W Bydgoszczy	Rafał Brudnicki	społeczny
19	Arkadiusz Fajok Prywatna Szkoła Jazdy "PRAFKO" NIP 5562252264	Arkadiusz Fajok	gospodarczy
20	Janusz Niewiadomski Eurotherm Technika Grzewcza NIP 6650012100	Janusz Niewiadomski	gospodarczy

21	Lidia Stolarska "FOLID" NIP 5561388837	Lidia Stolarska	gospodarczy
22	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. KRS 0000037132	Anna Piotrowska	gospodarczy
23	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne sp. z o.o. KRS 0000166219	Mariusz Kuszel	gospodarczy
24	Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. KRS 0000114188	Marek Michalak	gospodarczy
25	Pracownia Psychologiczna Badania Kierowców Anna Białka NIP 5561768959	Anna Białka	gospodarczy
26	Mobilne Centrum Sukcesu „Twoja Przyszłość” Kamilla Buczkowska NIP 8761978350	Kamilla Buczkowska	gospodarczy
27	Bank Spółdzielczy w Inowrocławiu KRS 0000026852	Helena Kłosowska	gospodarczy
28	Anna Trojanowska	Anna Trojanowska	mieszkaniec
29	Mieczysław Kwiatkowski	Mieczysław Kwiatkowski	mieszkaniec
30	Mariusz Łukasiewicz	Mariusz Łukasiewicz	Mieszkaniec
31	Agnieszka Małgorzata Krokowska	Agnieszka Małgorzata Krokowska	Mieszkaniec
32	Agata Libera	Agata Libera	Mieszkaniec
33	Dariusz Semenowicz	Dariusz Semenowicz	Mieszkaniec
34	Iwona Przybyła	Iwona Przybyła	Mieszkaniec
35	Piotr Gondek	Piotr Gondek	Mieszkaniec

3.3. Organ decyzyjny – Rada.

Zgodnie z § 25 Statutu Stowarzyszenia organem decyzyjnym LGD jest Rada, która jest odpowiedzialna za wybór operacji na poziomie lokalnym i ma zapewnić, że wybrane operacje są zgodne ze strategią. W skład rady zgodnie z art. 32 ust. 2 lit. b Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. wchodzi przedstawiciele sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oraz mieszkańców, z zastrzeżeniem, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. Przedstawiciele sektora publicznego w składzie Rady stanowią mniej niż 30% składu tegoż organu. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji oraz ustalanie kwoty wsparcia w myśl art. 34 ust. 3 lit. f Rozporządzenia nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., które mają być realizowane w ramach LSR. Ponadto, w składzie organu decyzyjnego musi znajdować się przynajmniej po jednym: przedsiębiorcy, kobiecie, osobie poniżej 35 roku życia.

Dodatkowo, zgodnie ze Statutem LGD, Rada składa się z co najmniej 50% członków, którzy: posiadają doświadczenie w zakresie realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych; co najmniej jedna osoba spośród członków Rady powinna posiadać udokumentowaną znajomość przynajmniej jednego języka roboczego UE (angielski, francuski lub niemiecki) w stopniu umożliwiającym swobodne porozumiewanie się; co najmniej połowę składu członków Rady stanowią osoby zameldowane na pobyt stały na obszarze objętym LSR przez okres co najmniej 3 lat przed ich powołaniem. Członek Rady Stowarzyszenia nie może być jednocześnie członkiem Zarządu lub członkiem Komisji Rewizyjnej lub pracownikiem Biura LGD.

Rada jest wybierana przez Walne Zebranie Członków spośród Członków LGD. W skład Rady wchodzi ..... członków spośród członków Stowarzyszenia, wybieranych zwykłą większością głosów w obecności przynajmniej 1/3 ilości członków uprawnionych do głosowania. W celu prawidłowego działania Rady oraz podniesienia kompetencji i wiedzy jej członków, wezmą oni udział w szkoleniach dotyczących zasad przyznawania pomocy w ramach LSR, procedur wyboru operacji i kryteriów wyboru operacji, zapisów LSR.

Obecnie skład Rady LGD Inowrocław liczy ..... osób, z czego ..... osób reprezentuje sektor społeczny, ... osób to reprezentant sektora publicznego, sektor gospodarczy jest reprezentowany przez ..... osób, a mieszkańcy to ..... osób. Ponadto w organie decyzyjnym Stowarzyszenia znajduje się ..... kobiet i ..... mężczyzn.

Skład Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław:

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Reprezentowany sektor
1			publiczny
2			publiczny
3			publiczny
4			społeczny
5			społeczny
6			społeczny
7			gospodarczy
8			gospodarczy
9			gospodarczy
10			mieszkaniec
11			mieszkaniec
12			mieszkaniec

3.4. Zasady funkcjonowania LGD

Zasady działania Stowarzyszenia LGD Inowrocław określają następujące dokumenty:

- Statut Stowarzyszenia – uchwalany jest przez najwyższą władzę LGD tj. Walne Zebranie Członków. Statut jest najważniejszym dokumentem wewnętrznym, regulującym zasady działania LGD;
- Regulamin Rady - dokument, określający w jaki sposób działa organ decyzyjny Stowarzyszenia. Regulamin Rady LGD zatwierdza Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia;
- Regulamin pracy Zarządu - dokument, określający w jaki sposób działa Zarząd Stowarzyszenia. Regulamin pracy Zarządu zatwierdza Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia;
- Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej - dokument, określający w jaki sposób działa organ kontrolny Stowarzyszenia. Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej LGD zatwierdza Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia;
- Regulamin obrad Walnego Zgromadzenia Członków – dokument określający organizację pracy oraz tryb obradowania, który uchwała Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia;
- Regulamin Biura LGD – dokument określający zasady zatrudniania pracowników, uprawnienia dyrektora biura oraz zadania poszczególnych pracowników, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych oraz opis oceny efektywności świadczonego doradztwa. Regulamin Biura zatwierdza Zarząd Stowarzyszenia.

3.5. Potencjał ludzki LGD a regulaminy organu decyzyjnego/zarządu/biura

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju wymaga odpowiednich zasobów oraz kompetencji, niezbędnych do udziału w procesie rozwoju lokalnego. Osoby zaangażowane w prace na rzecz LGD powinny mieć odpowiednie kompetencje i zasoby do tworzenia i zarządzania procesami rozwoju. Osoby pełniące funkcje w organach LGD powinny cechować się odpowiednią wiedzą lub doświadczeniem.

1. Członkowie Zarządu Stowarzyszenia powinni spełniać co najmniej jeden z wymogów:

- 1) posiadać wykształcenie wyższe lub średnie;
- 2) legitymować się co najmniej 1 rokiem doświadczenia w strukturach podmiotu rekomendującego;
- 3) uczestniczyć w realizacji projektów w ramach programów: EFRR, EFS, RPO WK-P.

Ponadto, członkiem Zarządu nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie. Członek Zarządu nie może być równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej ani Rady.

2. Członkowie Rady LGD powinni spełniać następujące wymagania:

- 1) posiadać wykształcenie wyższe lub średnie;
- 2) legitymować się co najmniej 1 rokiem doświadczenia w strukturach podmiotu rekomendującego;

3) uczestniczyć w realizacji projektów w ramach programów: EFRR, EFS, RPO WK-P.

Podobnie, jak w przypadku członków Zarządu, członek Rady Stowarzyszenia nie może być osobą skazaną prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie oraz nie może być równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej lub Zarządu. Dodatkowo, członkowie Rady LGD nie mogą pozostawać z członkami Zarządu oraz członkami Komisji Rewizyjnej w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia. Co najmniej 50% członków Rady powinno posiadać doświadczenie w zakresie realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych.

3. Biuro LGD odpowiedzialne jest za prawidłowe zarządzanie sprawami Stowarzyszenia i składa się z następujących stanowisk pracy:

- a) Dyrektor Biura,
- b) Pracownik Biura.

Dodatkowo, w okresie większego natężenia pracy m.in. przy projektach grantowych, będą zatrudniane dodatkowe osoby (umowy na czas określony). W celu prawidłowej realizacji zadań finansowo-księgowych, Stowarzyszenie współpracuje z biurem rachunkowym (outsourcing). Szczegółowy zakres czynności i uprawnień każdego pracownika określa Regulamin Biura LGD. Zarówno uprawnienia, jak i obowiązki zatrudnionych osób mogą zostać zmienione bądź doprecyzowane przez Zarząd oraz mogą zostać zmienione zgodnie z nowymi wymaganiami prawnymi. Pracownicy biura w ramach obowiązków uczestniczyć będą w szkoleniach organizowanych dla członków organu decyzyjnego.

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru objętego działaniem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław wypracowana została przy aktywnym udziale lokalnej społeczności, w której skład weszli przedstawiciele lokalnych partnerów społecznych, gospodarczych, mieszkańców oraz przedstawiciele władz publicznych. LSR zaprojektowana została z uwzględnieniem lokalnych potrzeb, zakładając tworzenie sieci kontaktów oraz współpracę. W celu zapewnienia oddolnego charakteru LSR zastosowano zróżnicowane metody partycypacji społecznej na każdym kluczowym etapie prac.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Inowrocław rozpoczęło prace nad przygotowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju od opracowania **ankiety** skierowanej do wszystkich mieszkańców miasta, reprezentujących różne sektory i grupy interesu, której celem było precyzyjne zdiagnozowanie funkcjonujących w Inowrocławiu problemów i wsłuchanie się w głos mieszkańców w pomysłach na ich rozwiązanie. Anonimowa ankieta została stworzona i zatwierdzona przez członków założycieli LGD Inowrocław. Powstały dwa rodzaje ankiet: skierowana do osób niepełnoletnich oraz do osób dorosłych. Stawiając instrument badawczy wyselekcjonowano kilkanaście zróżnicowanych pytań. Zastosowano pytania zamknięte z gotową listą odpowiedzi (tzw. „kafeteria”), półotwarte (dopuszczające w zamkniętej kafeterii udzielenie odpowiedzi typu „inne, jakie?”) i otwarte pozwalające na swobodne wypowiedzi respondenta na zadane pytanie. Dodatkowo ankieta dla dorosłych zawierała formularz, za pomocą którego osoby chętne do włączenia się w tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju zgłaszały taką chęć. W ten sposób powstała baza osób, które były informowane na każdym etapie tworzenia LSR. Podstawowym celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie postaw i opinii mieszkańców w tematach kluczowych z punktu widzenia Lokalnej Strategii Rozwoju. Pytania dotyczyły przede wszystkim: inicjatyw, projektów najbardziej potrzebnych mieszkańcom; do kogo przede wszystkim powinny być kierowane działania w ramach poszczególnych inicjatyw i projektów; dziedziny, które wymagają pilnej interwencji. Jednocześnie Zarząd oraz pracownicy LGD Inowrocław uczestniczyli w spotkaniach i szkoleniach dotyczących opracowania LSR, a także na bieżąco omawiali publikowane akty prawne i wytyczne, odnoszące się do LSR.

Ankiety były przeprowadzane wśród mieszkańców miasta podczas imprezy masowej organizowanej na obszarze LGD (Festyn Rodzinny z okazji Dnia Niepodległości), zamieszczone na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz dystrybuowane przez pracowników biura w różnych miejscach na obszarze LGD - wśród organizacji członków założycieli Stowarzyszenia LGD Inowrocław, w kolejkach pacjentów w wybranych przychodniach, w budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, w Domu Pomocy Społecznej, w Środowiskowym Domu Samopomocy, w mieszkaniach chronionych; wśród pracowników miejskich spółek

komunalnych, interesantów Urzędu Miasta Inowrocławia, członków zarządów poszczególnych osiedli, działkowców, czytelników w Bibliotece Miejskiej; w jednostkach organizacyjnych Miasta: Ośrodka Sportu i Rekreacji oraz Kujawskim Centrum Kultury; wśród przechodniów, rodziców dzieci uczęszczających do miejskich szkół i przedszkoli. Sposób ankietowania: poprzez pracowników biura w różnych miejscach na obszarze LGD, poprzez członków założycieli LGD w swoich organizacjach, nauczycieli w szkołach osobiście, a także telefonicznie i poprzez ankietę internetową. Ostatecznie w ramach badania pozyskano 1858 ankiet - 1571 od osób dorosłych i 287 od młodzieży.

W ankiecie dla dorosłych udział kobiet wyniósł 53,8 %, a mężczyzn 46,2%. Swoje zdanie wyrazili przedstawiciele każdego osiedla w Inowrocławiu, proporcjonalnie do jego wielkości: Osiedle Uzdrawiskowe – 47,3 %, Osiedle Stare Miasto – 22,5 %, Osiedle Piastowskie – 16 %, Osiedle Solno – 5,8 %, Osiedle Mątwy – 5,4 % i Osiedle Szymborze 3 %. Z ankietą dotarto do osób w każdym wieku w proporcji 18-30 lat – 20,9 %, 31-40 lat – 21,6 %, 41-50 lat – 22,1 %, 51-60 lat – 20,9 %, powyżej 61 lat - 14,4 % i z różnym wykształceniem: wyższe – 31,2%, średnie – 36,9 %, zawodowe – 24,3 %, gimnazjalne 2,6 %, podstawowe 5 %. W ankiecie dla młodzieży wzięło udział 55,2 % dziewcząt i 44,8 % chłopców, z poszczególnych osiedli: Osiedle Uzdrawiskowe 45,6 %, Osiedle Piastowskie 20,9 %, Osiedle Stare Miasto 17,1 %, Osiedle Solno 10,1 %, Osiedle Mątwy 4,5 % i Osiedle Szymborze 1,7 %. W ankiecie wypowiedziało się 51,6 % gimnazjalistów, 40,4 % uczniów szkół ponadgimnazjalnych i 8% dzieci ze szkół podstawowych.

Na podstawie zebranych ankiet powstały wnioski, które ukazują najważniejsze obszary działań wymienione w kolejności od najbardziej istotnego: rynek pracy (62,9% respondentów), bezpieczeństwo publiczne (38,3% respondentów), oferta spędzania czasu wolnego (32,3% respondentów), estetyka miejscowości (30,3% respondentów), edukacja (21,4% respondentów), sport i rekreacja (18,8 % respondentów), aktywność społeczna (17,6 % respondentów), infrastruktura komunalna (15,5% respondentów), kultura, historia, tradycje (14,6% respondentów), opieka nad osobami niepełnosprawnymi (14,3% respondentów), więzi sąsiedzkie (8,2% respondentów). Badanie ankietowe wykazało również katalog najbardziej potrzebnych inicjatyw oraz wskazał grupy szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju obszaru: dzieci i młodzież (48,2%), osoby bezrobotne (42,9%), organizacje pozarządowe (26,1%), przedsiębiorcy (22,7%), seniorzy (15,3%), kobiety (13,1%), osoby niepełnosprawne (11,7%). 4 % ankietowanych zwróciło uwagę na osoby bezdomne i niedostosowane społecznie. Informacje pozyskane wykorzystano w: diagnozie obszaru i analizie SWOT.

Kolejnym krokiem było poddanie wstępnych propozycji pod dyskusję w szerszym gronie. **1 grudnia 2015 r.** zorganizowano **spotkanie informacyjno-konsultacyjne**, podczas którego: przedstawiono ideę rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS), tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) oraz funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Wzięły w nim udział łącznie 42 osoby. Uczestnicy spotkania reprezentowali różne sektory (gospodarczy, publiczny, społeczny, mieszkańców). Zaprezentowano także wstępne wyniki badania ankietowego prowadzonego od 9 listopada 2015 r. wśród mieszkańców naszego miasta. Druga część spotkania miała charakter warsztatowy - uczestnicy spotkania w grupach roboczych (podzieleni według następujących obszarów tematycznych: Przedsiębiorczość i Gospodarka, Rynek Pracy, Sprawy Społeczne, Sektor Społeczny, Kultura, Sport, Turystyka, Edukacja, Osoby niepełnosprawne, Środowisko i Ekologia) przeprowadzili analizę mocnych i słabych stron oraz identyfikowali szanse i zagrożenia obszaru objętego LSR. W trakcie spotkania zgromadzono pierwsze uwagi i komentarze, które na bieżąco były omawiane wśród uczestników. Dodatkowo do dnia 14 grudnia 2015 r. pracownicy LGD przyjmowali uwagi i propozycje do tematu spotkania na dyżurach, na spotkaniach w wybranych organizacjach, drogą mailową i telefoniczną. Informacje o tym umieszczono na stronie internetowej stowarzyszenia, portalach społecznościowych, stronie internetowej miasta, organizacji partnerskich oraz w mediach.

Kolejne **spotkanie otwarte dla mieszkańców** odbyło się **15 grudnia 2015 r.** Na spotkaniu: omówiono analizę słabych i silnych stron wszystkich 10 obszarów tematycznych oraz szans i zagrożeń w analizie SWOT. Dzięki równemu uczestnictwu wszystkich podmiotów: samorządu, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i mieszkańców, nawiązała się żywiota dyskusja. Każdy mógł zgłosić uwagę do omawianych treści. Dodatkowo poprzez stronę internetową LGD można było zapoznać się ze wspólnie wypracowanymi analizami SWOT wybranych obszarów tematycznych i przesyłać swoją opinię za pomocą maila lub telefonicznie **do dnia 18 stycznia 2016 r.** włącznie. Na tym samym spotkaniu wybrano 10 liderów poszczególnych obszarów tematycznych, których zadaniem było skonsultowanie się z organizacjami i osobami zainteresowanymi danym

obszarem tematycznym i usystematyzowanie oraz zrankingowanie powstałej analizy SWOT. Na spotkaniu omówione zostały także propozycje projektów od mieszkańców Inowrocławia, które przedstawili w ankietach.

Podczas **trzeciego spotkania konsultacyjnego** w dniu **12 stycznia 2016 r.** uczestnicy zapoznali się ze wzorem fiszki projektowej, instrukcją jej wypełniania i podstawowymi warunkami, jakie musi spełniać by mogła zostać uwzględniona w tworzeniu Lokalnej Strategii Rozwoju dla Miasta Inowrocławia. Omówiono typy projektów, które można realizować w ramach LSR. Informacja o możliwości **przedstawiania propozycji projektów do realizacji na terenie Inowrocławia** została również umieszczona na stronie internetowej LGD, w mediach.

W dniach **20-22 stycznia 2016 r.** odbyły się **3 warsztaty strategiczne dla liderów** poszczególnych obszarów tematycznych oraz pracowników LGD, którzy utworzyli zespół roboczy ds. opracowania LSR. Warsztaty dotyczyły analizy SWOT oraz wyznaczenia na jej podstawie propozycji celów i przedsięwzięć oraz wskaźników. Nastąpiło połączenie czynników z grup tematycznych i stworzenie jednej analizy SWOT dla Inowrocławia ze wszystkich obszarów, a następnie analiza powiązań czynników. Postąpiła w ten sposób analiza SWOT, propozycje celów i przedsięwzięć zostały poddane konsultacjom społecznym – poprzez ankietę zamieszczoną na stronie internetowej, telefonicznie lub osobiście.

Na **czwartym spotkaniu konsultacyjnym** w dniu **2 lutego 2016 r.** poddano konsultacji wypracowane przez zespół roboczy propozycje celów i przedsięwzięć oraz omówiono opracowane do tej pory rozdziały LSR. Następnie dyskutowano o innowacyjności przedsięwzięć. W trzeciej części spotkania odbyły się warsztaty w grupach na temat planu komunikacyjnego dla poszczególnych grup docelowych. Uczestnicy spotkania mieli wskazać działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu uwzględniające różnorodne rozwiązania komunikacyjne, których atrakcyjność i stopień innowacyjności dostosowane są do poszczególnych adresatów.

Podczas każdego ze spotkań otwartych, dla dzieci uczestników spotkania przewidziano zajęcia plastyczne "Ogród wyobraźni" rozwijające wyobraźnię i zdolności artystyczne, pokazujące różne techniki plastyczne w Oddziale dla Dzieci "Tajemniczy ogród".

W sposób ciągły pracował **zespół roboczy** złożony z pracowników Biura oraz 10 liderów obszarów tematycznych. Opracowywał zagadnienia związane z określeniem w strategii: diagnozy obszaru i analizy SWOT, celów i wskaźników, sposobu wyboru i oceny operacji oraz sposobu ustanawiania kryteriów wyboru, planu działania, planu komunikacyjnego oraz monitoringu i ewaluacji.

Konsultacje za pomocą strony internetowej - przez cały okres prac nad LSR wszystkie bieżące informacje i propozycje poszczególnych części LSR umieszczane były także na stronie internetowej Stowarzyszenia. Objęły one wszystkie kluczowe etapy opracowania LSR. Każdy mieszkaniec mógł w dowolnym momencie przekazać swoje uwagi i propozycje za pośrednictwem poczty elektronicznej lub telefonicznie (nie uczestnicząc w spotkaniach otwartych). Dodatkowo prowadzono dyżury w biurze LGD, gdzie każdy zainteresowany mógł uzyskać aktualne informacje na temat postępów w pracach nad LSR oraz przekazać swoje komentarze osobiście, telefonicznie lub pocztą elektroniczną.

Fiszki projektowe – od połowy stycznia 2016 r. LGD zbierała tzw. Fiszki projektowe, które stanowiły odzwierciedlenie potrzeb i planowanych działań mieszkańców. Do biura LGD wpłynęło **96** fiszek projektowych, które zostały zweryfikowane pod kątem zgodności z programami wdrażanymi przez LGD. Informacje z fiszek zostały wykorzystane w projektowaniu: budżetu, celów, przedsięwzięć, wskaźników, planu działania.

Łącznie w proces tworzenia LSR zaangażowano ok. 2000 osób, przy użyciu różnorodnych metod partycypacyjnych. W dalszych pracach nad strategią wykorzystano zestawienia zgłoszonych uwag, ankiety konsultacyjne, notatki ze spotkań konsultacyjnych, przesłane fiszki projektowe, propozycje zgłoszone na dyżurach, informacje pozyskane w wywiadach indywidualnych. Zróżnicowane metody i techniki zostały wykorzystane na wszystkich kluczowych etapach opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju:

Metoda partycypacji	Etap opracowania LSR				
	diagnoza i analiza SWOT	cele i wskaźniki	zasady i kryteria wyboru	monitoring i ewaluacja	plan komunikacji

Badanie ankietowe	TAK	TAK			TAK
Otwarte spotkania konsultacyjne	TAK	TAK			TAK
Warsztaty konsultacyjne	TAK				TAK
Konsultacje internetowe	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Dyżury Biura	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Zespół roboczy / grupa liderów	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Fizyki projektowe		TAK		TAK	

Wszystkie uwagi i propozycje zgromadzone w procesie konsultacji społecznych zostały przeanalizowane przez zespół roboczy. Możliwość wprowadzenia zmiany była oceniana pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami i wytycznymi dla LSR oraz spójności wewnętrznej LSR. Poprzez każdą z metod partycypacyjnych dostarczane były rekomendacje polegające głównie na uściśleniu, usystematyzowaniu zapisów w analizie SWOT, zakresie celów, wskaźników.

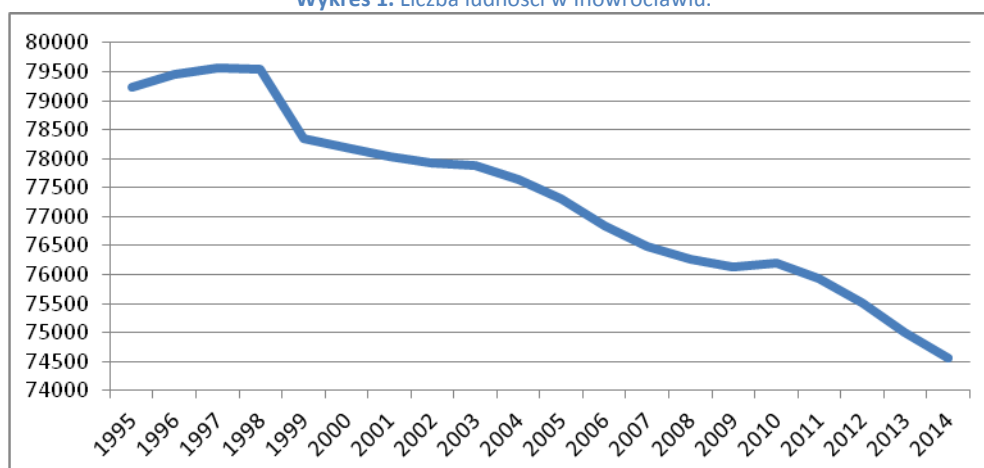
Lokalna Strategia Rozwoju nie została przygotowana przez podmiot zewnętrzny. Z pomocy ekspertów korzystano tylko na etapie tworzenia analiz służących przygotowaniu strategii.

III. DIAGNOZA OBSZARU I LUDNOŚCI

1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup

Od kilkunastu lat liczba mieszkańców miasta Inowrocław systematycznie spada, co obrazują dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 1. Liczba ludności w Inowrocławiu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Według danych Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Inowrocławia na koniec 2015 roku Inowrocław zamieszkiwało 72170 osób. Należy przy tym pamiętać, że oficjalne dane mówią tylko o osobach, które formalnie się zameldowały, zatem liczba osób, które faktycznie mieszkają w Inowrocławiu może być znacznie niższa. Co więcej, według prognoz GUS liczba ludności miejskiej ma nadal systematycznie spadać. Wskaźnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) utrzymuje się na poziomie około 110.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców Inowrocławia na przestrzeni ostatnich lat potwierdza ogólną **tendencję starzenia się społeczeństwa** obserwowaną zarówno w Polsce, jak i większości krajów Europy. Z roku na rok wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (w 2014r. zauważamy 36% wzrost w porównaniu z rokiem 2005).

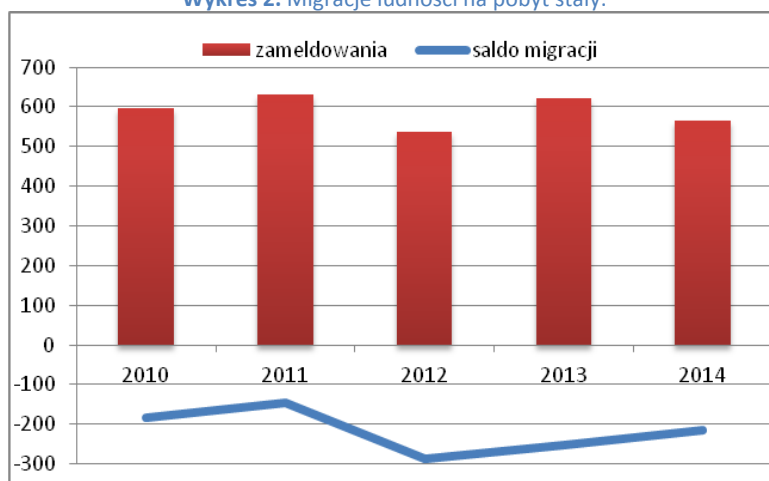
Tabela 1. Struktura ludności wg wieku (stan na koniec 2014 r.)

Ludność w wieku	liczba osób	w % ludności ogółem
przedprodukcyjnym	11637	15,6
produkcyjnym	47813	64,1
poprodukcyjnym	15114	20,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Inowrocław od lat odnotowuje regres demograficzny, ujemnemu przyrostowi naturalnemu (-2,7 w 2014 r.) towarzyszy ujemne saldo migracji (-294 w 2014 r.).

Wykres 2. Migracje ludności na pobyt stały.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Z punktu widzenia realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, zgodnie z przeprowadzonymi w poszczególnych osiedlach Inowrocławia ankietami, **szczególnie istotnymi GRUPAMI są: dzieci i młodzież, osoby bezrobotne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, seniorzy, kobiety, osoby niepełnosprawne.**

Badanie ankietowe wykazało również **najważniejsze obszary działań** wymienione w kolejności od najbardziej istotnego: rynek pracy, bezpieczeństwo publiczne, oferta spędzania czasu wolnego, estetyka miejscowości, edukacja, sport i rekreacja, aktywność społeczna, infrastruktura komunalna, kultura, historia, tradycje, opieka nad osobami niepełnosprawnymi, więzi sąsiedzkie.

Grupy istotne z punktu widzenia LSR Inowrocławia	Liczebność
Dzieci i młodzież	6,5 tys. w wieku 0-9 lat, 6,7 tys. w wieku 10-19 lat
Seniorzy	7,3 tys. w wieku powyżej 70 lat
Osoby niepełnosprawne	około 10-13% społeczeństwa
Kobiety	23 tys. w wieku produkcyjnym
Osoby bezrobotne	4,8 tys.
Przedsiębiorcy	6,7 tys.
Organizacje pozarządowe	175 podmiotów

2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru)

Inowrocław posiada sprzyjające rozwojowi działalności gospodarczej **dogodne położenie** w centralnej Polsce, na skrzyżowaniu głównych tras komunikacyjnych i handlowych, mających istotne znaczenie dla gospodarki i turystyki, w sąsiedztwie dużych ośrodków kulturalnych i gospodarczych – Torunia, Bydgoszczy i Włocławka, z którymi wykazuje wiele różnorodnych powiązań zarówno społecznych, gospodarczych, jak i administracyjnych.

Na terenie Inowrocławia działalność prowadzi ogółem 6886 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (stan na dzień 31 grudnia 2014 r.). W strukturze prowadzonej działalności dominują przedsiębiorstwa prywatne stanowiące prawie 97% ogółu podmiotów. 11 mieszkańców na 100 osób w wieku produkcyjnym prowadzi w Inowrocławiu działalność gospodarczą. Wskaźnik ten utrzymuje się na podobnym poziomie od kilku lat, co może świadczyć o dobrych warunkach do prowadzenia działalności gospodarczej w mieście. Miasto Inowrocław charakteryzuje się **wysokim, na tle województwa, wskaźnikiem przedsiębiorczości** liczonym jako liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców. W 2014 roku wielkość tego wskaźnika wyniosła w Inowrocławiu 924 (919 dla województwa i tylko 824 dla powiatu inowrocławskiego). Charakter miasta (uzdrowisko) determinuje **wysoki udział podmiotów sektora medycznego** wśród nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw 9% (dwukrotnie wyższy niż wskaźnik dla całego kraju 4,1%). Ponad połowa działających w powiecie inowrocławskim podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowana jest w Inowrocławiu.

Tabela 2. Wskaźniki aktywności w sferze działalności gospodarczej.

Wskaźniki	2009	2010	2011	2012	2013	2014
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	933	910	909	922	933	924
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	102	125	104	100	100	90
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	11,4	10,9	10,8	10,9	11,1	11
udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	5,8	5,95	5,32	7,03	6,25	9,06
udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	4,51	4,59	7,73	5,44	5,98	5,94

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W strukturze branżowej działających przedsiębiorstw zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowią podmioty prowadzące działalność handlową (26,6%). Kolejną pod względem liczby podmiotów jest sekcja opieka zdrowotna i pomoc społeczna (9,7%). Trzecią grupę stanowią budownictwo (8,9%) oraz przemysł (8%).

Na potrzeby opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju przeprowadzono badania ankietowe wśród młodzieży w wieku szkolnym oraz wśród dorosłych mieszkańców Inowrocławia dotyczące m.in. rynku pracy i przedsiębiorczości. 71% młodych osób biorących udział w badaniach ankietowych zapytanych o wybór kierunku kształcenia wskazało ogólne, a tylko 29% zawodowe.

56% młodych osób zapytanych w badaniu ankietowym o to, czy w wybranym przez siebie zawodzie będą miały pracę w regionie inowrocławskim, odpowiedziało, że nie, a 44% - tak. Wynik ten może być powodem niepokoju dla władz lokalnych. Młodzież, jak sama przyznaje, nie do końca racjonalnie podejmuje decyzję odnośnie wyuczonego zawodu lub nie wiąże swojej przyszłości zawodowej z regionem inowrocławskim. 60% ankietowych deklaruje, że w przyszłości chce pracować na etacie, choć już 53% myślało kiedykolwiek o założeniu własnej firmy. Z pewnością ze względu na wiek respondentów należy te deklaracje traktować bardziej jako wyrażenie ogólnej postawy względem przyszłości zawodowej. Przedsiębiorczość młodych ludzi, jak wskazują w badaniu, ogranicza przekonanie, że będzie im brakować środków na start, lokalu i zdolność do utrzymania własnej firmy, a także brak pomysłu na działalność gospodarczą i wiedzy na temat prowadzenia działalności gospodarczej. Ci, spośród ankietowanych, którzy wskazali, że nie myśleli nigdy o własnej

działalności gospodarczej, argumentują to najczęściej brakiem odwagi lub przekonaniem, że praca najemna da im poczucie spokoju.

Wśród dorosłych respondentów 45% deklaruje, że myślało o założeniu własnej firmy. Brak środków na start jest podstawą przyczyną (52% odpowiedzi) niezakożenia własnej firmy przez mieszkańców Inowrocławia poddanych badaniu, którzy zadeklarowali, że myśleli o działalności gospodarczej, ale jej nie rozpoczęli. 27% respondentów jako powód braku aktywności gospodarczej podaje także brak wiedzy na temat zasad prowadzenia firmy. Inne przyczyny były wymieniane o wiele rzadziej. Ankietowani, którzy nie brali pod uwagę rozpoczęcia działalności gospodarczej, twierdzą, że powodem tego jest: brak odwagi, posiadanie dobrej pracy oraz przekonanie, że „lepiej mieć święty spokój”. Wiele osób również nie zastanawia się nad odpowiedzią na pytanie, czy warto założyć firmę.

Miasto Inowrocław łączy dwie funkcje: ośrodka uzdrowiskowego z rozbudowaną siecią sanatoriów oraz ośrodka gospodarczego, wykorzystującego leżące pod miastem i na jego obrzeżach bogate pokłady surowca, w tym sól kamienną. O znaczeniu gospodarczym Inowrocławia w regionie decyduje **koncentracja potencjału przemysłu** chemicznego, elektromaszynowego, szklarskiego, poligraficznego, spożywczego oraz rozwijający się handel i usługi. Miasto Inowrocław od 2014 r. jest partnerem **Infoklastra Poligraficznego**, stanowiącego powiązanie korporacyjne, które skupia firmy z branży poligraficznej i informatycznej. Z kolei rozwojowi przedsiębiorstw branży medycznej i uzdrowiskowej sprzyja założony w 2013 r. **Klaster Turystyki Medycznej i Uzdrowiskowej**.

Innowacyjność, obok przedsiębiorczości jest jednym z istotniejszych zagadnień związanych z analizą procesów wzrostu ekonomicznego. Jednym z najsłabszych punktów gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego, w tym Inowrocławia są bardzo małe nakłady na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, skutkujące **niską innowacyjnością przedsiębiorstw**. Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w 2014r. na poziomie 12,4% plasuje województwo kujawsko-pomorskie na 11 pozycji. Szanse na budowę pozycji rynkowej regionalnych firm na bazie innowacyjnych metod badawczych można upatrywać w inteligentnych specjalizacjach określonych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, np. rozwój nowych branż związanych badaniami i eksploatacją niekonwencjonalnych surowców energetycznych oraz **technologii produkcji energii odnawialnej**.

W raporcie opracowanym przez Szkołę Główną Handlową, pod kierownictwem prof. Hanny Godlewskiej - Majkowskiej na zlecenie PALiZ „Raport atrakcyjności województw - 2015” Miasto Inowrocław uzyskało wysoką ocenę atrakcyjności inwestycyjnej. Na pięć wskaźników cztery zostały ocenione jako najwyższa kategoria A, a jeden otrzymał ocenę C. Jednakże raport ten wskazuje także na **niską atrakcyjność inwestycyjną województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju**.

W Inowrocławiu dostępne są **kompleksowo przygotowane tereny inwestycyjne**, posiadające drogi dojazdowe, chodniki, zatoki parkingowe oraz infrastrukturę niezbędną do rozpoczęcia procesu inwestycyjnego. Tereny Inowrocławskiego Obszaru Gospodarczego (IOG) zlokalizowane są w różnych częściach miasta i podzielone zostały na strefy:

- Strefa Północna to tereny znajdujące się w rejonie ulic Metalowców, Marcinkowskiego, Libelta oraz Szosy Bydgoskiej, około 25 ha gruntów, przeznaczonych wg mpzp na budowę obiektów produkcyjnych, składów, magazynów, zabudowy usługowej, obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz urządzeń infrastruktury technicznej, a także umożliwiała ulokowanie parkingów i urządzenie terenów zieleni wraz z obiektami małej architektury;
- Strefa Zachodnia to teren inwestycyjny zlokalizowany w rejonie ulicy Pakoskiej, pomiędzy torami Inowrocław-Poznań, a terenami SOLINO S.A, o powierzchni około 8 ha, wg mpzp przeznaczony pod działalność przemysłową i usługową wraz z niezbędną infrastrukturą;
- Strefa Południowa to teren o powierzchni około 4 ha zlokalizowany w rejonie ulic Deszczowej i Bagiennej. Jest to obszar przeznaczony pod działalność przemysłową, usługową, rzemieślniczą a także składy handlu hurtowego wraz z niezbędną infrastrukturą i zapleczem administracyjno-socjalnym;

- Solankowy Obszar Inwestycyjny obejmuje ok. 4,59 ha przy ul. Rąbińskiej, zgodnie z mpzp teren przeznaczony pod usługi związane z działalnością uzdrowiska, kultury, rozrywki oraz usług handlowych wskazanych w statucie uzdrowiska, gastronomicznych, obiektów pensjonatowo-sanatoryjnych i administracyjnych.

Miasto Inowrocław prowadzi **aktywną politykę promocyjną i informacyjną** m.in. w internecie (<http://inwestuj.inowroclaw.pl>). Inwestorzy mogą uzyskać wsparcie w przejściu przez procedurę administracyjną w Urzędzie Miasta Inowrocławia oferowane przez **Biuro Obsługi Inwestorów**. Miasto Inowrocław oferuje potencjalnym inwestorom - przedsiębiorcom zwolnienia z tytułu podatku od nieruchomości w postaci pomocy de minimis. Ponadto inwestorowi przysługują zwolnienia na szczeblu regionalnym i krajowym.

Inwestorzy i przedsiębiorcy mogą uzyskać **wsparcie od instytucji otoczenia biznesu** działających w Inowrocławiu takich jak np.:

- PTE Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości
- Fundacja Ekspert-Kujawy, Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej
- Naczelna Organizacja Techniczna FSNT Rada w Inowrocławiu
- Cech Rzemiosł Różnych

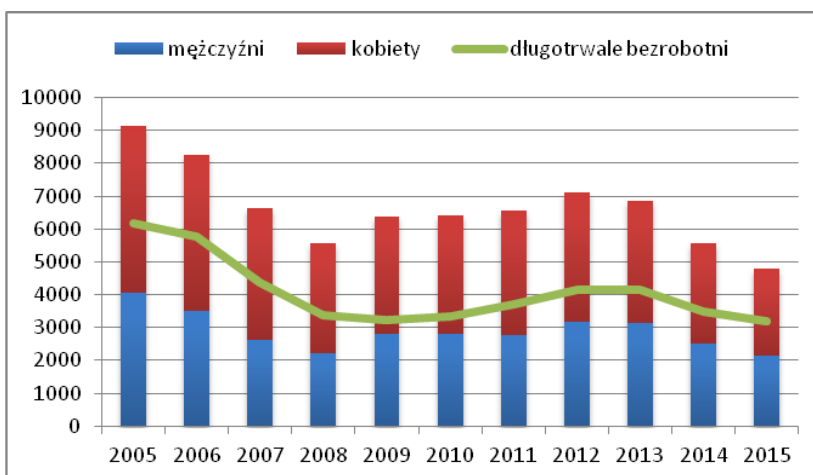
Niebagatelne znaczenie dla rozwoju gospodarczego miasta ma **budowana obwodnica Inowrocławia²**, która będzie posiadała po dwa pasy w obu kierunkach. Ominie ona miasto od wschodu i znacznie skróci czas przejazdu kierowców jadących na trasie Toruń – Poznań. Ograniczy też natężenie ruchu w uzdrowiskowym mieście i przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców. Drugi etap budowy obejmie 5-kilometrowy odcinek trasy między Lamkowem i Sławęcinkiem, omijający miasto od północy. Przewidywany koniec inwestycji to 2018 rok.

3. Opis rynku pracy

Liczba osób bezrobotnych pozostających w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy wskazuje na stale **utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia na terenie Inowrocławia**. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu na koniec 2015 roku zarejestrowanych było 4798 bezrobotnych, w tym 19% z prawem do zasiłku. Większość zarejestrowanych bezrobotnych została zakwalifikowana jako bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy (są to głównie osoby do 30 roku życia, długotrwale bezrobotni, powyżej 50 roku życia).

Wykres 3. Liczba osób bezrobotnych zamieszkałych w Inowrocławiu zarejestrowanych w PUP.

² 5 listopada 2014 roku w siedzibie bydgoskiego Oddziału Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad podpisana została umowa na budowę obwodnicy Inowrocławia w ciągu drogi krajowej nr 15 i 25 (etap I)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza powyższego wykresu wskazuje, że istotną cechą różnicującą szanse na rynku pracy jest płeć. Kobiety od lat stanowią około 56% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Niekorzystnym zjawiskiem jest także **utrzymujący się wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych** w ogólnej liczbie osób zarejestrowanych w PUP, w połowie 2015 r. wyniósł 67%.

Kolejną cechą charakterystyczną dla inowrocławskiego rynku pracy jest wzrastający poziom bezrobocia wśród osób powyżej 55 roku życia. W analizowanym okresie odnotowano spadek liczby bezrobotnych poniżej 25 roku życia.

Tabela 3. Bezrobotni według wieku w Inowrocławiu.

Grupa wiekowa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	I półrocze 2015 ³
18-24	2 122	1 684	1 202	1 080	1 356	1 214	1 184	1 152	1073	790	687
25-34	2 694	2 453	1 892	1 637	1 842	1 939	1 959	2 104	1885	1512	1398
35-44	2 002	1 832	1 467	1 201	1 326	1 299	1 415	1 574	1552	1277	1207
45-54	1 982	1 911	1 643	1 289	1 365	1 412	1 357	1 483	1434	1155	1084
55-59	307	347	365	337	424	479	548	646	763	642	623
powyżej 60	27	38	51	40	64	76	101	139	165	193	197

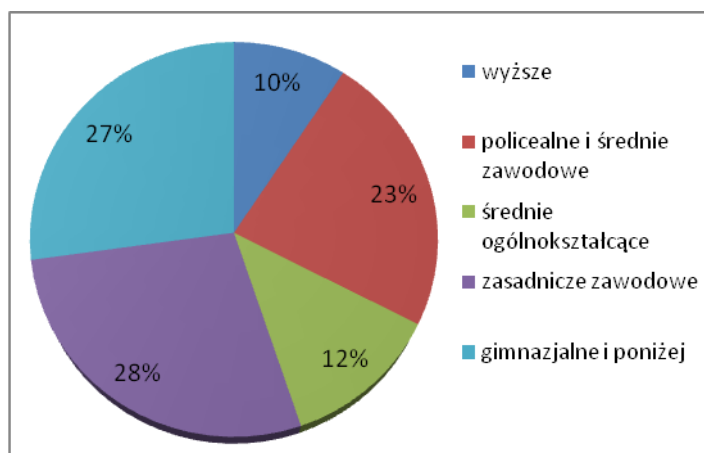
Źródło: Informacja o bezrobociu w miastach i gminach województwa kujawsko-pomorskiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, Wydział Badań i Analiz, Toruń

Zmieniający się rynek pracy i powstające nowe zawody wymuszają na osobach bezrobotnych konieczność zdobywania nowych lub aktualizacji posiadanych kwalifikacji zawodowych i umiejętności. Na poziom bezrobocia wpływa **brak równowagi pomiędzy podażą a popytem na kwalifikacje i zawody**. Inicjowanie wysokiej jakości kształcenia i szkolenia zawodowego to wyzwanie, które rynek edukacyjny musi podjąć w celu dostosowania swojej oferty do potrzeb rynku pracy oraz sprostania oczekiwaniom przyszłych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, a przede wszystkim pracodawców. Od 2013 r. w inowrocławskiej hali widowiskowo-sportowej odbywa się „Giełda promocji szkolnictwa zawodowego”, której celem jest ułatwienie gimnazjalistom wyboru ścieżki kształcenia.

Największe bezrobocie odnotowano wśród osób posiadających wykształcenie zawodowe oraz osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Zawody, w których zarejestrowanych jest najwięcej bezrobotnych to: sprzedawca, robotnik gospodarczy, kucharz, technik ekonomista, ślusarz. Najmniejszą grupę stanowią bezrobotni z wykształceniem wyższym.

Wykres 4. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia (stan w dniu 30.06.2015 r.)

³ Stan w dniu 30.06.2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Informacji o bezrobociu w miastach i gminach województwa kujawsko-pomorskiego w I połowie 2015 r., Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, Wydział Badań i Analiz, Toruń

Analizy rynku pracy prowadzone przez Powiatowy Urząd Pracy wskazują na pewne niedopasowanie struktury osób poszukujących pracy do pojawiających się ofert pracy. Przyczyną takiego stanu, poza złą sytuacją gospodarczą, może być również struktura kształcenia. W 2014 roku, zawodami nadwyżkowymi wykazującymi wysoką wartość wskaźnika intensywności nadwyżki zawodu w stosunku do zgłaszanych do Urzędu Pracy wolnych miejsc pracy były: technik rolnik, technik mechanik, specjalista administracji publicznej, pedagog, malarz – tapeciarz.

O złej kondycji zasobów ludzkich w Inowrocławiu świadczy **wysoka liczba zarejestrowanych bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych** (1982 osoby tj. 36%) i bez doświadczenia zawodowego (941 osób tj. 18%)⁴. Niemniej jednak należy zwrócić uwagę na fakt, że do tego grona zaliczają się osoby młode z wykształceniem średnim ogólnym, które dopiero zdobywają kwalifikacje na uczelniach wyższych w systemie zaocznym. Przy czym trzeba pamiętać, że 2,8 tys. zarejestrowanych bezrobotnych nie posiadało wykształcenia średniego, a więc de facto nie mogło kształcić się na uczelni wyższej. Notabene w Inowrocławiu istnieje możliwość kształcenia na poziomie wyższym na wydziale zamiejscowym Bydgoskiej Wyższej Szkoły Gospodarki – Wydział Zarządzania i Nauk Społecznych. Jednak oferowane kierunki studiów nie w pełni odzwierciedlają potrzeby inowrocławskiego rynku pracy np. administracja i zarządzanie publiczne jest jednym z zawodów nadwyżkowych.

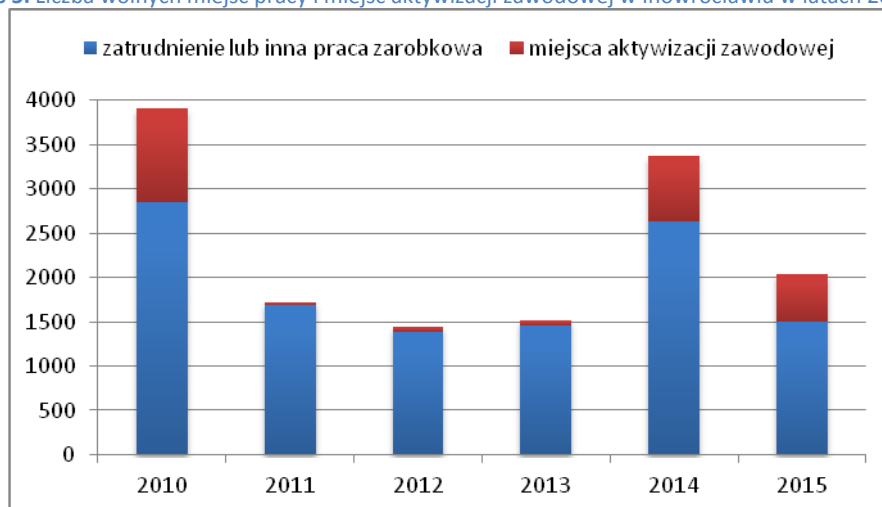
Ustawa z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r., poz. 598 z późn. zm.) nałożyła na powiatowe urzędy pracy obowiązek ustalenia dla każdego bezrobotnego profilu pomocy, oznaczającego właściwy ze względu na jego potrzeby zakres form pomocy określonych w tej ustawie. Publikowane dane dotyczą sytuacji w całym powiecie inowrocławskim, jednakże można przyjąć że podobna struktura występuje w Inowrocławiu. Najmniejszą grupę (około 7%) stanowią bezrobotni aktywni, dla których podstawowym wsparciem są usługi z zakresu pośrednictwa pracy (profil I). Najwięcej bezrobotnych (72%) zakwalifikowano do profilu II, są to **osoby wymagające intensywnego wsparcia**, które korzystać mogą ze wszystkich usług i instrumentów rynku pracy jakie oferuje powiatowy urząd pracy. Profilem pomocy III objęci są bezrobotni oddaleni od rynku pracy, zagrożeni wykluczeniem społecznym, oraz tacy, którzy z własnego wyboru nie są zainteresowani podjęciem pracy lub uchylają się od pracy legalnej.

W kontekście analizy rynku pracy niezbędną okazuje się analiza liczby rejestrowanych wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej. Przy czym należy zauważyć, że przedstawione na wykresie oferty pracy, to tylko oferty zgłaszane do urzędu pracy, pracodawcy często poszukują pracowników korzystając z innych sposobów ogłaszania ofert pracy, które jednak nie pozostają w oficjalnych rejestrach.

⁴ Dane PUP według stanu w dniu 30.06.2015 r.

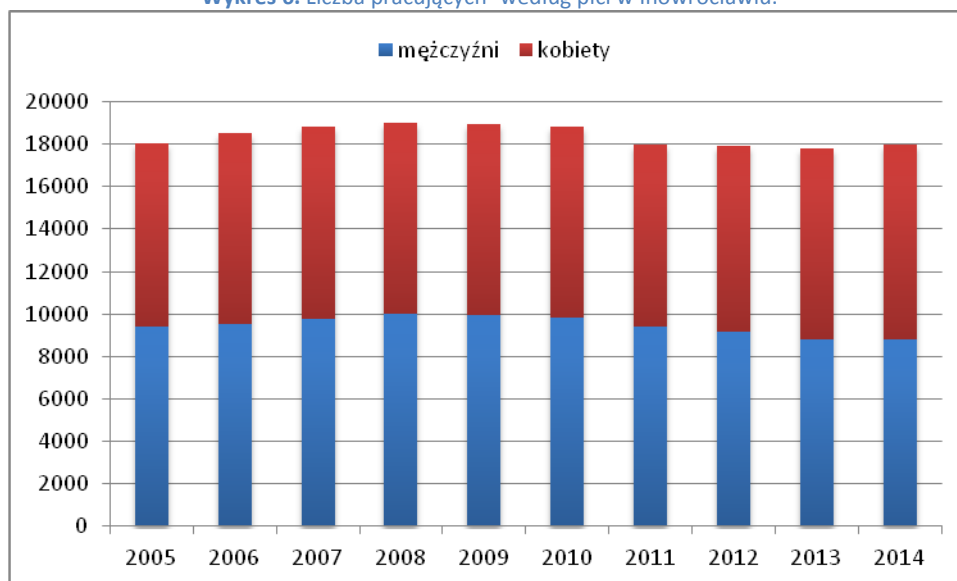
Wykres 5. Liczba wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej w Inowrocławiu w latach 2010-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Informacjach o bezrobociu w miastach i gminach województwa kujawsko-pomorskiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, Wydział Badań i Analiz, Toruń

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 roku na terenie miasta liczba pracujących⁵ wynosiła niespełna 18 tys. osób. Należy zaznaczyć jednak, że dane statystyczne nie obejmują podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Wykres 6. Liczba pracujących⁶ według płci w Inowrocławiu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Udział pracujących wśród osób w wieku produkcyjnym (zgodnie z nomenklaturą GUS przyjęto, że wiek ten zawiera się w przedziale od lat 17 do 59 dla kobiet i 64 dla mężczyzn) wyniósł w 2014 r. dla Inowrocławia 38%.

Analizując rynek pracy należy wspomnieć o poziomie wynagrodzeń. Według danych GUS w 2014 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w obszarze, w którym położony jest Inowrocław⁷ wynosiło 3196 zł, przy 3439 zł dla województwa kujawsko-pomorskiego oraz średniej krajowej na poziomie 4004 zł. Na koniec 2014 r., przeciętna wysokość wynagrodzeń w powiecie inowrocławskim wyniosła zatem 80% przeciętnego

⁵wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

⁶ Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

⁷ Dane dotyczą powiatu inowrocławskiego – GUS publikuje informacje nt. wynagrodzeń do szczebla powiatowego wyłącznie

wynagrodzenia w skali kraju. W perspektywie lat 2010-2014, wysokość wynagrodzeń osób zamieszkałych w powiecie inowrocławskim, zwiększyła się o 15%, zatem przyrost przeciętnego wynagrodzenia był wolniejszy niż wzrost wynagrodzeń odnotowany w tym czasie w perspektywie całego województwa kujawsko-pomorskiego (18%) i kraju (17%). Oznacza to, że **proces bogacenia się mieszkańców Polski jest szybszy od tempa wzrostu dochodów mieszkańców powiatu inowrocławskiego**, co może uzasadniać przyczynę zmniejszania się liczby mieszkańców Inowrocławia, w szczególności młodych, zdolnych, przedsiębiorczych osób, które **emigrują za pracą**.

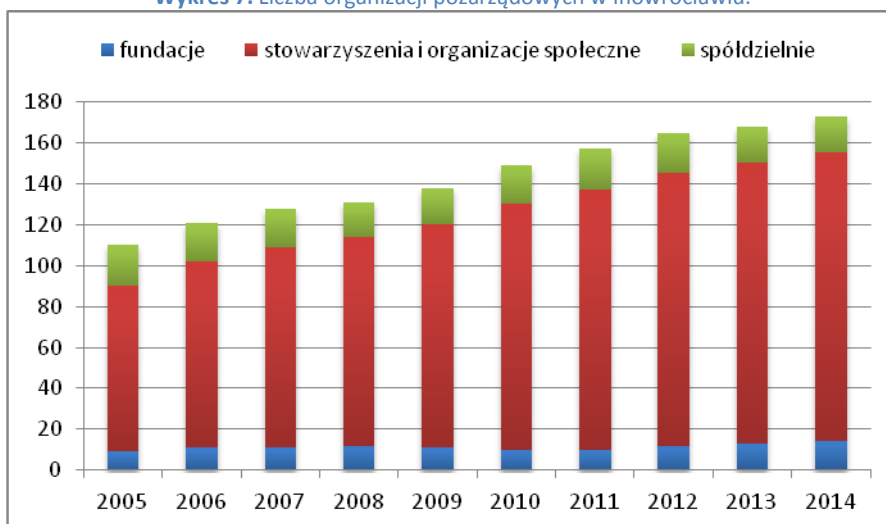
4. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego

W Inowrocławiu działają trzy placówki stacjonarnej pomocy społecznej, w tym jeden dom pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku. Brak możliwości skutecznego zabezpieczenia w miejscu zamieszkania opieki całodobowej osobie niezdolnej do samoobsługi z powodu stanu zdrowia, powoduje konieczność umieszczania w domu pomocy społecznej. W inowrocławskim DPS-ie występuje duża rotacja mieszkańców, z uwagi na wiek oraz stan chorobowy osób w nim umieszczanych. W 2014 r. w DPS przebywało 90 mieszkańców, średniomiesięczny koszt utrzymania mieszkańca w wynosił 2803 zł⁸.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudniał wg stanu na koniec 2014 roku 183 osoby. Przeciętna płaca to 2 791,97 zł, a z „Dodatkowym wynagrodzeniem rocznym” 2 993,08 zł. Z ogólnej liczby zatrudnionych zdecydowana większość (100 etatów) wykonuje usługi gospodarcze, opiekuńcze pielęgnacyjne i specjalistyczne w miejscu zamieszkania świadczeniobiorcy. Przeciętna płaca opiekunek wyniosła 2 251,30 zł, a z „Dodatkowym wynagrodzeniem rocznym” 2 409,27 zł. Praca z człowiekiem, rodziną obciążoną problemami jest zadaniem bardzo odpowiedzialnym, wymagającym dłużej, rozległej wiedzy, predyspozycji osobowych osób ją podejmujących aby mogła przynosić rezultaty, a **niskie zarobki nie stanowią motywacji finansowej** dla osób wybierających zawód.

Współpracującymi z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej od wielu lat partnerami w wykonywaniu zadań wspierających są organizacje pozarządowe działające na terenie miasta. **Liczba organizacji o charakterze pozarządowym (fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych) w Inowrocławiu stale rośnie**, na koniec 2014 r. według danych GUS do rejestru REGON wpisane były 173 podmioty. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wynosiła 21. Jednostki te działają w wielu obszarach życia społecznego, rozwiązując często ważne, z punktu widzenia społeczności lokalnej, problemy. Niejednokrotnie realizowane przez nie zadania są jednocześnie zadaniami własnymi gminy.

Wykres 7. Liczba organizacji pozarządowych w Inowrocławiu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

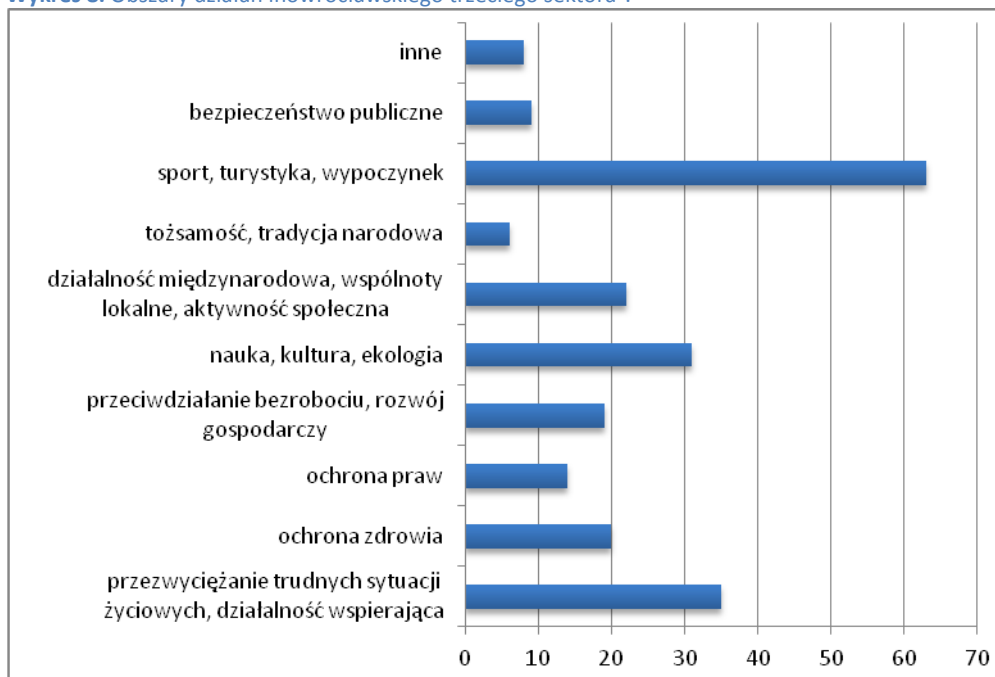
⁸ <http://www.pcpr-ino.pl/files/doc/szd2014.pdf>

Wśród stowarzyszeń i organizacji społecznych najwięcej działa w obszarze kultury fizycznej. W 2015 r. 45 organizacji uzyskało wsparcie z budżetu miasta na realizację zadań w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. Tak duża liczba organizacji sportowych świadczy do **zaangażowaniu w rozwój sportowy dzieci i młodzieży, a także osób dorosłych** i kadry wynikającym z miejskich tradycji sportu. Oferta inowrocławskich klubów i stowarzyszeń sportowych jest bardzo różnorodna. Szkolenie wyczynowe - od piłki nożnej, ręcznej, siatkowej i koszykówki, przez tenisa ziemnego i stołowego, pływanie, po skoki spadochronowe i tak egzotyczne dyscypliny jak shotokan i kyokushinkai, prowadzi wiele organizacji. Członkowie klubów sportowych, jak i wszyscy mieszkańcy mogą korzystać z obiektów sportowych znajdujących się na terenie miasta, zarządzanych przez Ośrodek Sportu i Rekreacji w Inowrocławiu. Są to m.in.:

- trzy stadiony miejskie, w tym największy i najnowocześniejszy stadion miejski im. Inowrocławskich Olimpijczyków,
- hala widowiskowo-sportowa,
- trzy baseny kryte,
- lodowisko,
- park linowy,
- siłownie terenowe,
- korty tenisowe,
- ścianka wspinaczkowa,
- pięć boisk wielofunkcyjnych ORLIK 2012,
- skate park,
- miasteczko ruchu drogowego,
- oraz liczne place zabaw i tereny rekreacyjne na osiedlach.

Wykres 8. Obszary działań inowrocławskiego trzeciego sektora⁹.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://bazy.ngo.pl/>

W ramach upowszechniania sportu masowego w mieście zorganizowano ponad 200 ogólnodostępnych imprez ujętych w Miejskim Kalendarzu Imprez. Odbyły się one głównie w obiektach administrowanych przez Ośrodek Sportu i Rekreacji, a organizowane były dla dzieci, młodzieży i dorosłych jako imprezy sportowe, rekreacyjne,

⁹ Niektóre z organizacji wskazują kilka obszarów działań

turystyczne, festyny, koncerty, a także akcje propagujące zdrowy i sportowy tryb życia. Ponadto oferta wielu organizacji pozarządowych zawierała interesujące propozycje zagospodarowania czasu wolnego.

Drugim najbardziej popularnym obszarem działalności trzeciego sektora jest **pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym**, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin. Ważną rolę spełnia w tym zakresie Koło Inowrocławskie Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta, Koło Inowrocławskie, które prowadzi schronisko i ogrzewalnię dla bezdomnych mężczyzn.

Istotne znaczenie w strukturze obszarowej NGO mają **stowarzyszenia kulturalne, społeczne i naukowe** będące inicjatorami wielu ważnych imprez i przedsięwzięć kulturalnych i artystycznych adresowanych do rozmaitych środowisk, tym samym do dość szerokiego grona odbiorców. Do najstarszych należą: m.in. Stowarzyszenie Klubu Kawalerów w Szymborzu (powołane w 1833 r.) oraz Towarzystwo Śpiewu "Halka" (założone w 1923 r.). Aktywną działalność upowszechnieniową i wydawniczą prowadzi inowrocławski oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego. Organizatorem wielu koncertów jest Inowrocławskie Towarzystwo Muzyczne "Pro Arte", przy którym działa Inowrocławska Orkiestra Symfoniczna "Pro Arte", zespół wokalny "Pro Arte" i przedszkole muzyczne.

Poziom zainteresowania realizowanymi przez sektor społeczny projektami i wydarzeniami wskazuje na **niską aktywność społeczną i obywatelską mieszkańców** oraz **niski poziom kapitału społecznego**, w tym osób młodych oraz niska motywacja do zmian. Jako przykład może posłużyć Program Rewitalizacji Społecznej „Razem łatwiej”, gdzie wystąpiły trudności w rekrutacji wymaganej liczby uczestników pomimo szerokiej akcji promocyjnej z wykorzystaniem wielu form dotarcia do grupy docelowej. Łącznie wpłynęło do tut. Ośrodka 279 kart zgłoszeniowych (129 do I grupy docelowej – rodzin dysfunkcyjnych, 55 do II grupy docelowej – osób starszych i niepełnosprawnych, 55 do III grupy docelowej – młodzieży, 40 do IV grupy docelowej – pracowników). Z tej liczby 196 osób zostało zakwalifikowanych do programu, zaś 83 osoby nie spełniły kryteriów rekrutacji, najczęściej było to kryterium miejsca zamieszkania. Z uwagi na trudności w rekrutacji wymaganej liczby uczestników przesunięto rozpoczęcie działań aktywizacyjnych.

Barierami skutecznego pomagania są m.in. :

- mentalność i stereotypy, wyuczona bezradność połączona z uzależnieniem od systemu wspierania,
- głęboka degradacja psychospołeczna będąca następstwem uzależnień, niechęć do korzystania ze wsparcia szkoleniowego,
- słabość systemu wspierającego w odniesieniu do osób starszych i niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży.

Miarą aktywności społecznej może być stopień zaangażowania mieszkańców w kształtowanie więzi społecznych. Jak wynika z przeprowadzonych badań ankietowych na grupie 287 młodych ludzi, większość (56%) z nich nie czuje potrzeby zacieśnienia kontaktów z rówieśnikami i innym mieszkańcami miasta. Jeszcze większy odsetek osób, które takiej potrzeby nie odczuwają, jest wśród dorosłych (62%). Dobitniej brak potrzeby pogłębiania integracji społecznej świadczy odpowiedź na pytanie, czy chciałbyś/ chciałybyś spędzać więcej czasu ze społecznością lokalną, kolegami i realizować wspólne przedsięwzięcia, projekty. Aż 72% ankietowanych młodych ludzi i 76% dorosłych odpowiedziało negatywnie. W otoczeniu niecałych 50% młodocianych i 64% dorosłych respondentów znajdują się osoby niepełnosprawne. 41% młodych i 51% dorosłych inowrocławian deklaruje, że pomaga osobom niepełnosprawnym ze swojego otoczenia.

Szansą pobudzenia aktywności mieszkańców Inowrocławia, a w szczególności osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją społeczną czy zawodową może być **stosowanie nowych form uczestnictwa w życiu społecznym (w sporcie, kulturze, edukacji i rozrywce) przy wykorzystaniu nowych technologii**. Brak podstawowych kompetencji cyfrowych spycha niektóre jednostki na margines społeczny. Nabycie umiejętności w zakresie obsługi komputera i Internetu jest warunkiem koniecznym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, zawodowym i kulturalnym, sprzyja twórczości, przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z szeroko promowaną w krajach Unii Europejskiej **ideą uczenia się przez całe życie** realizowane są różnego typu

projekty umożliwiające osobom w każdym wieku zapoznanie się z nowymi technologiami, a także odpowiedzialnym i bezpiecznym korzystaniem z internetu.

5. Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk

Część mieszkańców Inowrocławia boryka się z problemami społecznymi. W ostatnich kilku latach odnotowano nieznaczny spadek ogólnej liczby osób korzystających ze wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Jednak **liczba osób długotrwale korzystających ze świadczeń utrzymuje się na stałym poziomie** około 1,5 tys. Stąd można wysnuć wniosek, że funkcjonujący obecnie system wsparcia społecznego może wzmocniać patologiczne zachowania, powodując **uzależnienie od pomocy**, dziedziczenie zachowań.

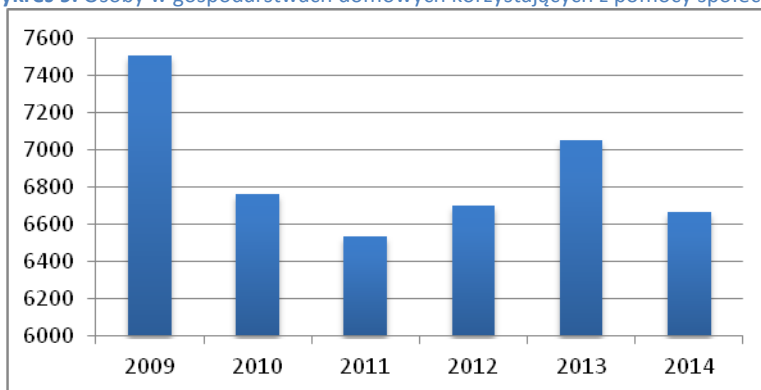
W 2014 r. 3915 osobom (o łącznej liczbie osób w rodzinie 6820) przyznano decyzją świadczenia tj. pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Poniższa tabela przedstawia zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej z ludności ogółem.

Tabela 4. Zasięg korzystania z pomocy społecznej w Inowrocławiu.

Zasięg korzystania z pomocy społecznej	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	9,9	8,9	8,6	8,9	9,4	8,9
poniżej kryterium dochodowego	6,1	5,5	5,4	6,3	6,5	6,0
powyżej kryterium dochodowego	3,8	3,4	3,2	2,5	2,9	2,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 9. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 5. Korzystający ze świadczeń rodzinnych.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	3029	2775	2558	2479	2329
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	5198	4832	4494	4313	4091
kwota świadczeń rodzinnych (w tys. zł)	15985	15654	15421	14970	13967
kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) w tys. zł	8346	7662	7172	7411	6926

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując powyższe dane należy zauważyć, że prawie połowa gospodarstw domowych otrzymujących pomoc to gospodarstwa jednoosobowe. Rodziny wielodzietne (5 i więcej osób) stanowiły 6% gospodarstw domowych pobierających świadczenia społeczne. **Zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze** świadczone zarówno wobec osób samotnych, jak i osamotnionych oraz żyjących w rodzinach, których stan zdrowia, stopień zniedołężnienia utrudniają lub uniemożliwiają samodzielność życiową, **wzrasta z wielu przyczyn**. Do najistotniejszych należą: wzrost procentowego udziału osób w podeszłym wieku w ogólnej liczbie mieszkańców (liczba osób w Inowrocławiu w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosiła na koniec 2014r. 31,6%, a dekadę wcześniej wskaźnik ten był o 10 punktów procentowych niższy, dane GUS), migrację osób młodych w poszukiwaniu pracy uniemożliwiającą sprawowanie osobistej opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny

(najczęściej rodzicem lub rodzicami). W roku 2014 pomocą objęto 340 świadczeniobiorców, w tym 111 (76 osób dorosłych i 35 dzieci) korzystało ze specjalistycznych usług opiekuńczych. Natomiast w 2015r. ta liczba wzrosła do 374 osób (65 osób w rodzinie i 309 osób samotnych/ osamotnionych) korzystających ze zwykłych usług opiekuńczych, a 75 osób (16 osób w rodzinie i 59 samotnych/osamotnionych) korzystało ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

Bardzo ważną formą wsparcia materialnego dla osób i rodzin nie posiadających dochodu własnego lub gdy ten jest na poziomie tak niskim, że uniemożliwia zaspokojenie podstawowych potrzeb własnych czy rodziny są zasiłki okresowe. W I półroczu 2015 roku przyznano i wypłacono zasiłki okresowe 1 256 uprawnionym, natomiast w analogicznym okresie roku 2014 – 1 446, 2013 - 1 477, 2012 – 1 252, 2011 – 1 193.

Pomocą w tej formie objęto:

- 409 osób samotnie gospodarujących, którym przyznano 1 798 świadczeń na kwotę 402 644,71 zł, średnia wysokość zasiłku wynosiła 223,94 zł,
- 847 rodzin na kwotę 1 165 200,01 zł, średnia wysokość zasiłku to 332,82zł.

Należy podkreślić, że **zdecydowana większość uprawnionych to osoby w wieku produkcyjnym, mające na utrzymaniu rodziny**, bardzo często wychowujące małoletnie dzieci. Liczba uprawnionych do tej formy wsparcia jest zależna od wielu czynników, w tym przede wszystkim: kształtowania się lokalnego rynku pracy, wysokości dochodów oraz migracji zarobkowej ludności.

Tabela 6. Przyznane zasiłki okresowe.

Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki okresowe w tym:	1 747	11 502	1 690	4 547	1 256	5 299	1 233	3 302
osoby samotnie gospodarujące	544	3 764	544	544	409	1 798	409	409
osoby w rodzinie	1 203	7 738	1 146	4 003	847	3 501	824	2 893

Źródło: sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Inowrocławiu.

Zasiłki celowe to wsparcie materialne umożliwiające zaspokojenie istotnej potrzeby ludzkiej, której sfinansowanie przekracza możliwości osoby czy też rodziny. Świadczone są przede wszystkim na: zakup żywności, leków, opatu, opłat za zużytą energię elektryczną, gaz, wodę, niekiedy inne niezbędne dobra czy usługi.

Tabela 7. Udzielone zasiłki celowe.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba świadczeń		Liczba osób	
		2014 r.	I półrocze 2015 r.	2014 r.	I półrocze 2015 r.
1	Zasiłki na żywność	370	155	259	112
2	Zasiłki na leki i leczenie	1 066	631	510	358
3	Pomoc mieszkaniowa	3 605	1 919	1 781	927
4	Celowe specjalne	737	333	439	175
5	Odzież	112	41	101	40
6	Zasiłki na remont mieszkania	28	3	24	3
7	Środki higieniczne	446	255	282	200
8	Badania prof. .podopiecznych	9	3	9	3
9	Inne	49	56	39	51

10	Zakup opału zasiłki	873	109	961	109
11	Schronienie, nocleg	13 539	7 454	74	72
12	Posiłki w schronisku	12 404	7 990	74	72
13	Świetlica socjoterapeutyczna	4 322	1 585	39	27
15	Śniadania w szkole podstawowej	65 101	35 766	519	390
16	Opłaty za żłobek, przedszkole	4	4	4	4
17	Zdarzenia losowe	0	1	0	1

Źródło: sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Inowrocławiu.

Probleмами społecznymi o największej skali na obszarze Inowrocławia są problemy ubóstwa i bezrobocia, w drugiej kolejności problemy niepełnosprawności, długotrwałej choroby i bezradności opiekuńczo-wychowawczej.

Tabela 8. Powody trudnej sytuacji życiowej według stanu na koniec 2014 r.

Powody przyznania pomocy społecznej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
ubóstwo	2473	5931
bezrobocie	1921	5129
niepełnosprawność	1354	2663
długotrwała lub ciężka choroba	971	1753
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	810	2589
potrzeba ochrony macierzyństwa	232	1116
alkoholizm	127	212
bezdomy	76	90
trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	42	60
inne	38	95

Źródło: Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2014 r.

Ubóstwo jest silnie skorelowane z bezrobociem, wynikającym z kolei z braku ofert pracy, niskich kwalifikacji zawodowych, niedostosowaniu do potrzeb rynku pracy czy niskich zarobków. W przypadku niepełnosprawności i długotrwałej bądź ciężkiej choroby problemy tych grup osób dotyczą m.in. braku możliwości podjęcia zatrudnienia, wysokich kosztów leczenia, czy braku wsparcia ze strony rodziny. Przyczyn problemów osób bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych można upatrywać w kompetencjach wychowawczych, niskich dochodach i nieracjonalnym gospodarowaniu środkami finansowymi. Potrzeba ochrony macierzyństwa wynika głównie z braku możliwości podjęcia zatrudnienia z uwagi na konieczność zapewnienia opieki dzieciom. Natomiast osoby uzależnione od alkoholu często mają trudności w podjęciu i utrzymaniu zatrudnienia, co może powodować w konsekwencji ubóstwo.

Rejestr zgłaszających problem bezdomności obejmuje 187 osób, co świadczy, że 97 osób z tej kategorii biorców nie wyraża chęci korzystania z pomocy. Każdy kto zgłosi problem bezdomności może liczyć na natychmiastową pomoc, jednak jak potwierdzają liczby nie każdy chce z niej skorzystać. Baza noclegowa inowrocławskiego Schroniska Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta pod koniec roku 2014 obejmowała 44 łóżka. Schronisko posiada też ogrzewalnię na 15 miejsc udostępnianą osobom nietrzeźwym, które z tego powodu nie mogą być przyjęte do schroniska na nocleg. W Inowrocławiu działa też schronisko dla kobiet oraz kobiet z dziećmi które posiada 20 miejsc.

6. Wykazanie wewnętrznej spójności LSR (innej niż spójność przestrzenna)

Specyficzny stopień spójności wewnętrznej Inowrocławia wynika z jego charakteru uzdrowiskowego. Uzdrowisko, bazujące na leczniczych właściwościach solanki, pochodzącej z miejscowej kopalni powstało w

1875 roku. W zachodniej części miasta – dzielnicy zdrojowej mieszczą się do dziś pensjonaty, wille i kamienice, a w Parku Solankowym obiekty uzdrowiskowe i sanatoria. Inowrocław w okresie międzywojennym był jednym z najpopularniejszych uzdrowisk w Polsce, do którego przybywali kuracjusze z zagranicy, artyści, aktorzy, sportowcy i politycy. Obecnie bardzo ważnym kierunkiem rozwoju jest tworzenie potencjału uzdrowiskowego w Inowrocławiu i rozwój turystyki konferencyjno-biznesowej.

Bogate złoża soli kamiennej, wydobywane od średniowiecza ukształtowały charakter miasta. W 2011 roku z okazji dwudziestopięciolecia zakończenia eksploatacji złóż w kopalni Solno otwarto stałą ekspozycję prezentującą powiązania Inowrocławia z solą. Wystawa znajduje się w piwnicach Teatru Miejskiego, ekspozycja funkcjonuje w dziesięciu salach, przedstawiających różne aspekty inowrocławskiego solowarstwa na przełomie wieków.

Rozwinięta funkcja przemysłowa (przemysł chemiczny, wydobywczy) wpływa na osiągnięcie wysokich wskaźników gospodarczych, m.in. w wielkości produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca. Do najważniejszych zakładów zalicza się m.in.: należące do Grupy Kapitałowej Ciech Inowrocławskie Zakłady Chemiczne Soda – Mątwy oraz należące do Grupy Orlen Inowrocławskie Kopalnie Soli „Solino”.

Ważnym dla rozwoju miasta podmiotem jest także garnizon wojskowy -Garnizon Inowrocław, w którego skład wchodzi następujące jednostki: 1. Brygada Lotnictwa Wojsk Lądowych, 56. Baza Lotnicza, 2. Inowrocławski Pułk Inżynieryjny im. Jakuba Jasińskiego oraz placówka Żandarmerii Wojskowej i Wojskowa Komenda Uzupełnień. Trwa rozbudowa garnizonu. Inwestycje mają związek z utworzeniem w Wojskach Lądowych nowoczesnego, wysoce mobilnego związku taktycznego, jakim jest 1 Brygada Lotnictwa. Jej dowództwo mieści się właśnie w Inowrocławiu.

Lokalna Grupa Działania Inowrocław będzie funkcjonować wyłącznie na terenie jednego miasta i w całym jego granicach. Administracyjnie miasto można podzielić na jednostki pomocnicze, do których należą:

- Osiedle Mątwy zamieszkiwane przez 3186 osób,
- Osiedle Piastowskie zamieszkiwane przez 11 201 osób,
- Osiedle Solno zamieszkiwane przez 4396 osób,
- Osiedle Stare Miasto zamieszkiwane przez 17 783 osób,
- Osiedle Szymborze zamieszkiwane przez 885 osób,
- Osiedle Uzdrowiskowe zamieszkiwane przez 33 297 osób.

Dorośli mieszkańcy Inowrocławia w przeprowadzonym badaniu ankietowym odpowiadali na pytanie, co by zmienili w swojej okolicy w obrębie osiedla. Mieszkańcy osiedla Mątwy zwracali najczęściej uwagę na konieczność poprawy estetyki, wprowadzenia i uporządkowania zieleni, oczekują również inwestycji w infrastrukturę ulic i chodników oraz parkingów. Wiele osób chce także poprawy bezpieczeństwa. Podobnie wskazywali mieszkańcy osiedla Piastowskiego, większą wagę przypisywali do bezpieczeństwa. Ankietowani z osiedla Solno dodatkowo oczekują lepszego skomunikowania z pozostałymi częściami miasta. Czystość, bezpieczeństwo, odnowa kamienic, parkingi i więcej zieleni to postulaty zamieszkujących Stare Miasto. Na osiedlu Szymborze powodem do narzekań może być skomunikowanie z innymi częściami miasta. Mieszkańcy osiedla Uzdrowiskowego prócz wymienianych przez pozostałych inowrocławian postulatów, zwracają dużo uwagi na konieczność aktywizacji społecznej, w tym kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, lokalnej społeczności.

7. Krótki opis dziedzictwa kulturowego/zabytków

Inowrocław leży na Kujawach, które są historyczną dzielnicą Polski, usytuowaną między Notecią a Wisłą. Kujawy są jedną z najstarszych dzielnic państwa polskiego, spełniającą znaczącą rolę już we wczesnym średniowieczu. Do początku XIII wieku stolicą i głównym ośrodkiem kulturalnym regionu była Kruszwica. Kiedy Konrad Mazowiecki utworzył (ok. 1230) samodzielne księstwo dla swojego syna Kazimierza, zwanego Kujawskim, na stolicę księstwa obrano Inowrocław. Od tego czasu miasto pełniło funkcję centrum kulturalnego i gospodarczego regionu, w średniowieczu stanowiło najważniejszy ośrodek polityczny i handlowy na

pograniczu polsko-krzyżackim. Do dziś w Inowrocławiu kultywowane są niespotykane poza Kujawami obrzędy Kozy zapustnej i wielkanocnych Przywołówek.

Najstarszym i najcenniejszym zabytkiem Inowrocławia jest romański **kościół Imienia Najświętszej Maryi Panny** przy ul. Biskupa Antoniego Laubitza 9. Świątynię wzniesiono zapewne w końcu XII wieku. W 2008 roku kościół został wyniesiony do godności Bazyliki Mniejszej.

Drugim inowrocławskim kościołem, który ma średniowieczny rodowód, jest późnogotycka **fara pw. św. Mikołaja** przy ul. Ks. Bogdana Gordona 4. To trzynawowa świątynia, która była wielokrotnie przebudowywana. Wnętrze świątyni wypełnione jest licznymi zabytkami sztuki sakralnej, głównie barokowymi i rokokowymi.

Kolejnym kościołem jest neoromańska świątynia **pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Pannie** przy ul. Plebanka 10, wzniesiona w latach 1898-1900 z inicjatywy księdza Antoniego Laubitza. Widoczna w całej okolicy 77-metrowa wieża kościoła jest doskonałym punktem orientacyjnym i swego rodzaju symbolem Inowrocławia.

Godnym uwagi zabytkiem sakralnym Inowrocławia jest **kościół garnizonowy pw. św. Barbary i św. Maurycego** przy al. Mikołaja Kopernika 16. Posiada charakterystyczną kopułę przypominająca żołnierski hełm. W kościelnym wnętrzu znajduje się kilkanaście tablic upamiętniających ważne dla Kujawian epizody najnowszej historii.

W Inowrocławiu znajduje się też sporo **zabytkowych domów**. Historycznie najważniejszy, stoi przy **ulicy Kościuszki 19** na miejscu średniowiecznej waźnicy. Do naszych czasów przetrwały relikty XIV-wiecznych ścian oraz gotycka dwukomorowa piwnica. Najwięcej ciekawych przykładów budownictwa mieszczańskiego pochodzi z końca XIX i pierwszej połowy XX wieku. Domy wznoszono w modnych wówczas neohistorycznych stylach. U progu XX stulecia wzniesiony został okazały **hotel "Bast"** przy **ul. Królowej Jadwigi 35/37**, który stanowi jeden z głównych akcentów centrum Inowrocławia. Z innych obiektów użyteczności publicznej zwracają uwagę: modernistyczny gmach Banku Spółdzielczego przy ulicy Grodzkiej, oraz pobudowane w tym samym stylu gimnazjum żeńskie (**dziś II Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej**), budynki uzdrowskie, w szczególności stanowiący przykład tzw. stylu okrągłotukowego pierwszy zakład kąpielowy z lat 1875-1876 (obecnie siedziba dyrekcji i biura usług uzdrowiska) oraz nawiązujący do klasycystycznej architektury pałacowej zakład przyrodolecznicy w Parku Solankowym, klasycystyczne gmachy byłego sądu i więzienia z pierwszej połowy XIX wieku (obecnie Urząd Gminy) oraz gimnazjum męskiego z lat 1859-1860 (**obecnie Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Jana Kasprowicza**), a także ponad stuletni neorenesansowy budynek obecnego Sądu Rejonowego. Najładniejszy przykład neogotyku stanowi **gmach obecnego ratusza** (dawne starostwo).

W Inowrocławiu organizowanych jest **wiele przedsięwzięć kulturalnych, imprez odnoszących się do bogatej historii miasta**. Wśród najciekawszych stałych imprez kulturalnych i sportowych organizowanych co roku w Inowrocławiu można wymienić: imieniny miasta (szereg imprez prezentujących bogate dzieje Inowrocławia organizowanych od 2005 r. w drugiej dekadzie stycznia), Koza (orszaki przebierańców na zakończenie karnawału), Przywołówki Szymborskie (przywoływanie panien z „ambony” w Niedzielę Wielkanocną), Ogólnopolski Festiwal Małych Form Teatralnych „Arlekinada”, Otwarty Puchar Polski w Tańcu Nowoczesnym, Dni Inowrocławia (szeregi imprez kulturalnych i sportowych), Ogólnopolski Festiwal Młodzieżowych Orkiestr Dętych, Przegląd Artystyczny Chórów Województwa Kujawsko-Pomorskiego "Wiosna w Solankach", Inowrocławskie Spotkania Artystyczne, Inowrocławska Gala Operowo – Operetkowa, Ino-Rock Festival, Inowrocławski Festiwal Smaku, „Inowrocławskie Lato Muzyczne”, Festiwal Muzyki Organowej "Jesienne Wieczory Organowe".

Cześć z wymienionych imprez organizowana jest w Parku Solankowym (w teatrze letnim oraz na scenie przy tężni solankowej – w muszli koncertowej). Koncerty odbywają się także w sali koncertowej oraz w inowrocławskich kościołach.

Niepokojąco wnioski płyną z przeprowadzonych badań ankietowych wśród młodzieży szkolnej. Aż 80% młodych osób poddanych badaniu ankietowemu twierdzi, że nie zna historii Kujaw zachodnich.

8. Krótka charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki, intensywność ruchu turystycznego

Inowrocław stanowi **ważny ośrodek uzdrowiskowy i turystyczno-rekreacyjny**. W mieście znajduje się zespół uzdrowiskowo-wypoczynkowy położony blisko centrum w zachodniej części Inowrocławia. Uzdrowisko powstało w związku z występowaniem na tym terenie solanki, którą wykorzystuje się w leczeniu schorzeń górnych dróg oddechowych, chorób krążenia i innych.

Obsługą ruchu turystycznego i informacją turystyczną na terenie miasta zajmuje się Inowrocławska Lokalna Organizacja Turystyczna (InLOT), która została powołana w 2008 r. przez Miasto Inowrocław i podmioty branży turystycznej działające w regionie. Inowrocławska Lokalna Organizacja Turystyczna prowadzi całoroczny punkt informacji turystycznej przy ul. Królowej Jadwigi 3, dodatkowo w sezonie wiosennym i letnim punkt informacyjny w wagoniku tramwajowym przy ul. Św. Ducha (w razie potrzeby wagonik udostępniany jest także poza sezonem). W 2013 r. InLOT podpisała umowę klastrową powołującą Klaster Turystyczny Obszaru BIT (Bydgoszcz – Inowrocław – Toruń).

Inowrocław dysponuje **rozwiniętą bazą turystyczną** (łącznie ok. 2400 miejsc noclegowych). W mieście zlokalizowane są 4 hotele, w tym: dwa cztero-, jeden trzy- i jeden dwugwiazdkowy, liczne pensjonaty, wille i pokoje gościnne (16) oraz sanatoria (5), dom turystyczny (1). Obiekty są bardzo dobrze wyposażone, hotele i sanatoria dostosowane do osób niepełnosprawnych. Ponadto w mieście zlokalizowane są obiekty odnowy biologicznej – 3 profesjonalne obiekty spa.

Baza sanatoryjna w Inowrocławiu to **nowoczesne placówki z szeroką bazą zabiegową**. Inowrocławskie sanatoria dysponują jednorazowo ok. 1800 miejscami.

Zakłady uzdrowiskowe w Inowrocławiu to:

- SOLANKI Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o.
- Szpital Uzdrowiskowy ENERGETYK Sp. z o.o.
- Sanatorium Uzdrowiskowe Ośrodek Rehabilitacji i Odnowy Biologicznej "OAZA" Sp. z o.o.
- Sanatorium Uzdrowiskowe MODRZEW
- Sanatorium Uzdrowiskowe "Przy Tężni" im. dra Józefa Krzymińskiego Sp. z o.o.

W ciągu roku w obiektach uzdrowiskowych leczy się i rehabilituje w zakresie kardiologii, reumatologii i schorzeń układu ruchu oraz gastrologii ok. 34 tysięcy kuracjuszy. **Sanatoria dysponują bazą leczniczo-rehabilitacyjną oraz hotelową**. Dla kuracjuszy organizowane są imprezy kulturalne oraz wycieczki autokarowe do okolicznych miejscowości, a w Parku Solankowym w sezonie wiosennym i letnim organizowanych jest kilkadziesiąt imprez kulturalnych, rekreacyjnych i promocyjnych.

Badania lecznictwa uzdrowiskowego prowadzone w ramach sprawozdawczości GUS¹⁰ wskazują że **liczba kuracjuszy wzrasta**. W związku z wydłużaniem się życia ludzi i postępującym procesem starzenia się społeczeństwa, w tym nasilaniem problemu chorób cywilizacyjnych, wzrasta świadomość zdrowotna i popyt na usługi uzdrowiskowe, sanatoryjne. Co więcej, medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna stanowią jedną z inteligentnych specjalizacji województwa kujawsko-pomorskiego, w ramach której planowy jest rozwój usług turystycznych i turystyki medycznej bazującej na połączeniu oferty leczniczo-sanatoryjnej i odnowy biologicznej z zasobami kulturalnymi i przyrodniczymi.

W 2013 r. otwarta została w uzdrowiskowym Parku Solankowym **pijalnia wód z palmiarnią**. Palmiarnia z fontanną usytuowana jest w części zachodniej. Pijalnia wód - dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych - wpisuje się pod względem architektonicznym w istniejącą zabudowę Solanek.

¹⁰ Publikacja Głównego Urzędu Statystycznego „Zdrowie i ochrona zdrowia w 2014 r.”

Uznaną wizytówką Inowrocławia jest **park zdrojowy, zwany Parkiem Solankowym** lub Solankami. Ma on powierzchnię ok. 85 ha i mieszczą się w nim wszystkie obiekty uzdrowiskowe i sanatoria, tężnia uzdrowiskowa, pijalnia wód mineralnych z własnych źródeł, palmiarnia, solankowy basen rekreacyjny Inowrocławska Terma, muszla koncertowa, teatr letni i tereny rekreacyjne, w tym m. in. korty tenisowe, park linowy i siłownia plenerowa, grillowisko, ogrody zapachowe z altaną, oczko wodne z plażą. Park słynie z okazałych dywanów kwiatowych, są tu cenne zabytki przyrody i malownicze stawy. To ulubione miejsce wypoczynku i spacerów, nie tylko turystów, ale i mieszkańców miasta. Ozdobę głównego wejścia stanowi ogromna rzeźba pawia, pełniąca jednocześnie funkcję zegara słonecznego. Od 2005 roku w Parku Solankowym najznakomitsze postaci kultury, nauki, sportu i polityki goszczące w Inowrocławiu sadzą drzewa na pamiątkę swojego pobytu.

Największą atrakcją parku zdrojowego jest **tężnia uzdrowiskowa**, drugie pod względem wielkości inhalatorium w kraju i jedno z nielicznych w Europie. Otwarta została w 2001 r. Jako jedyna w Polsce ma całoroczne oryginalne oświetlenie (od 2009 r.). Na całej długości tężni jest taras widokowy. Plener tężni wykorzystuje się do organizacji imprez artystycznych cieszących się dużym uznaniem słuchaczy.

Inowrocław stanowi także **doskonałą bazę wypadową do okolicznych miast**, np. szlakami rowerowymi, czy turystycznymi.

Młodzi mieszkańcy Inowrocławia zapytani o to, w jaki sposób najczęściej spędzają wolny czas, najczęściej odpowiadali, że uczą się, czytają książki, chodzą na basen, pomagają rodzicom i spotykają się z przyjaciółmi. Mało odpowiedzi dotyczyło takich aktywności, jak: jazda rowerem, praca na rzecz społeczeństwa, czy realizacja hobby.

Najczęściej wymienianą przez dorosłych aktywnością w wolnym czasie jest czytanie książek, spotkania z przyjaciółmi i rodziną, chodzenie na basen, wyjazdy poza miasto oraz uprawianie ogrodu.

Wśród obiektów, które mogłyby być wizytówką Inowrocławia, zdecydowanie najczęściej młodzi ludzie wymieniają solanki, tężnie. Inne atrakcje miasta pojawiają się w spontanicznie udzielanych odpowiedziach sporadycznie.

9. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikę danego obszaru (krótki opis produktów charakterystycznych występujących na obszarze), w tym promocji i sprzedaży takich produktów

Na rozwój Inowrocławia i okolic od wieków wpływ miała sól. Stolica Kujaw Zachodnich zwana jest często "miastem na soli", gdyż leży na potężnym wydźwignięciu solnym wyrastającym 10-20 m ponad średnią wysokość (ok. 90 m n.p.m.) Równiny Inowrocławskiej. Z solą właśnie związane są tradycyjne, lokalne produkty Inowrocławia – wody mineralne (<http://www.wodainowroclawianka.pl/>).

„**Inowrocławianka**” to naturalna woda mineralna o bogatych walorach zdrowotnych i smakowych, zawiera 1658,42 mg/l rozpuszczonych składników mineralnych, głównie chlorki i wodorowęglany sodu, wapnia i magnezu. Potwierdzają to wyniki badań oraz opinia z 2010 r. wydana przez Państwowy Zakład Higieny.

Mineralna woda lecznicza „**Jadwiga**” wydobywana jest ze złoża wód leczniczych, położonego na terenie Inowrocławia. Studnia ujmująca „**Jadwigę**” położona jest na terenie strefy uzdrowiskowej. Wyniki badań balneologicznych wykazały, że woda z ujęcia „**Źródło Królowej Jadwigi**” spełnia wymagania dla mineralnej wody leczniczej 0,29% chlorkowo-sodowo-wapniowej.

„**Solannowa**” to mineralna woda lecznicza, zakwalifikowana jako woda chlorowo-sodowo-siarczkowa, termalna, o temperaturze 23,5°C. Skład chemiczny i właściwości fizykochemiczne wody wskazują, że może być wykorzystana do zabiegów kuracyjnych w formie kąpeli.

Wody sprzedawane są hurtowo w Zakładzie Produkcji Wód przy ul. S. Ranusa 25, sprzedaż detaliczna prowadzona jest w siedzibie PWiK Sp. z o.o. Inowrocław przy ul. ks. B. Jaśkowskiego 14, a także w dobrych sklepach spożywczych.

Inowrocławskie wody „Inowrocławianka” i „Jadwiga” dostępne są w Pijalni Wód Mineralnych-Palmiarnia w inowrocławskim Parku Solankowym. Walory lecznicze wody „Solannowa” są wykorzystywane w inowrocławskiej termie i w sanatoriach zlokalizowanych w Parku Solankowym miasta Inowrocławia.

Województwo Kujawsko-Pomorskie od początku 2012 roku jest regionem członkowskim Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne, w ramach której funkcjonuje regionalna sieć Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze. Członkami regionalnej sieci są małe i średnie firmy branży rolno-spożywczej – producenci i dystrybutorzy żywności, w tym gospodarstwa rolne, gospodarstwa agroturystyczne, przedsiębiorstwa rybackie, restauracje i inne punkty gastronomiczne oraz sprzedawcy hurtowi i detaliczni. W 2015 roku prawo do posługiwania się marką sieci regionalnej Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze uzyskała firma INPOL Gronikowscy z Inowrocławia, produkująca m.in. **krówkę kujawską**.

10. Opis innych/pozostałych obszarów tematycznych istotnych z punktu widzenia realizacji przyszłej strategii

W mieście znajdują się **obszary szczególnie zdewastowane, generujące zagrożenie wykluczeniem społecznym**. Należy do nich teren śródmieścia, stanowiący z jednej strony „wizytówkę” miasta ze względu na charakter uzdrowiskowy, a jednocześnie będący terenem zdegradowanym. Zły stan infrastruktury drogowej, niszczące zabudowania z przełomu XIX/XX wieku, zaniedbane przestrzenie publiczne obniżają jakość życia mieszkańców oraz walory turystyczne miasta. W śródmieściu zdiagnozowano wysoki poziom ubóstwa mieszkańców. Średnia liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej jest wyższa niż w całym mieście. Na terenie tym stwierdza się również wysoki poziom długotrwałego bezrobocia i większą niż średnia dla miasta ilość przestępstw i wykroczeń. Ponadto w śródmieściu jest dużo eksmisji mieszkańców i wszczętych postępowań eksmisyjnych.

Według danych GUS w zasobach komunalnych Inowrocławia w 2014 roku było 3736 mieszkań oraz 881 mieszkań socjalnych. Jednak większość budynków, zwłaszcza tych, które stanowią własność Miasta oraz budynków prywatnych, którymi Miasto zarządza w ramach prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia, wykazuje bardzo duże zużycie techniczne. Dotyczy to głównie budynków wybudowanych przed 1939 r., które są w złym stanie technicznym i nie mają one dostatecznego wyposażenia: nie ma łazienek, wc w lokalu (wc na półpiętrach), c.o. i ciepłej wody. Ponadto większość budynków, w których znajdują się mieszkania komunalne pochodzi z XIX oraz 1 połowy XX wieku i są objęte nadzorem Miejskiego Konserwatora Zabytków. Budynki objęte nadzorem konserwatorskim, wymagają dodatkowych środków finansowych.

Równie silna degradacja społeczna, ubóstwo i patologia występuje na terenie osiedli Toruńskiego i Piastowskiego. Ulice Błonie i Okrężek stanowią obszar silnej degradacji społecznej, ubóstwa oraz patologii. Charakteryzuje je niska, barakowa zabudowa. Na tym terenie w czasie II wojny światowej zlokalizowany był obóz hitlerowski. Tereny pomiędzy ulicą Jacewską a Okrężek są obszarem inwestycji prywatnych przedsiębiorców.

Wysokim poziomem ubóstwa, przestępczości i naruszeń prawa oraz niskim poziomem aktywności gospodarczej charakteryzuje się rejon ulic Pakoskiej i Magazynowej. Obszar ten jest zlokalizowany w bezpośrednim sąsiedztwie Parku Solankowego, stanowiąc niebezpieczne miejsce dla mieszkańców i kuracjuszy. Wpływa niekorzystnie na wizerunek miasta, dlatego konieczne należy poprawić stan bezpieczeństwa tej okolicy. W rejonie ul. Pakoskiej również znajduje się atrakcyjny teren inwestycyjny włączony do Inowrocławskiego Obszaru Gospodarczego.

Ze względu na uzdrowiskowy charakter miasta szczególnie ważny jest stan środowiska naturalnego. Analizując wskaźniki poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów

komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, dla których minimalne wartości reguluje rozporządzenie Ministra Środowiska, można mówić o zbyt **niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców**. W 2014 roku poziom recyklingu dla miasta wyniósł 22%, minimum w rozporządzeniu to 14 %. Jednak do roku 2020 poziom recyklingu musi wynosić 50%, co oznacza dla Inowrocławia konieczność ponad dwukrotnego w stosunku do stanu obecnego zwiększenia ilości segregowanych odpadów.

W odniesieniu do obowiązujących przepisów prawa ochrony środowiska miasto Inowrocław musi spełniać normy jakościowe powietrza dla miejscowości uzdrowiskowych. Na zanieczyszczenie powietrza w Inowrocławiu mają wpływ przede wszystkim emisje antropogeniczne, wynikające z działalności człowieka. Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych są przemysł i komunikacja, natomiast tzw. niska emisja z sektora komunalno-bytowego ze względu na duży procent gazyfikacji odbiorców indywidualnych, ma mniejsze znaczenie. Od wielu lat obserwuje się w województwie kujawsko-pomorskim bardzo **niepokojący stan zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM10**. W 2014 r. przekroczenia poziomu dopuszczalnego 24-godzinnego pyłu PM10 wystąpiły także na stacji przy ul. Solankowej w Inowrocławiu (61 dni ze stężeniem 24h >50 µg/m³). Stwierdzono duży wpływ emisji dwutlenku azotu pochodzenia komunikacyjnego na jakość powietrza w rejonie głównych dróg. Zbyt intensywny rozwój uciążliwego dla środowiska przemysłu może stanowić zagrożenie dla dalszego funkcjonowania uzdrowiska.

Duże znaczenie dla walorów przyrodniczych miasta ma roślinność. Zieleń urządzona na terenie Inowrocławia ma układ pierścieniowy. Niepełne pierścienie terenów zieleni zlokalizowane są koncentrycznie wokół zabudowy staromiejskiej. Na szczególną uwagę zasługuje roślinność nieleśna urządzona, zieleń parkowa, a także zieleń cmentarna. Skwery, aleje oraz starodrzewia przykościelne i cmentarne stanowią wartościowy element krajobrazu, zarówno jako składnik szaty roślinnej i ostoja fauny, jak i część zasobów kulturowych. Istotnym elementem struktury zieleni są aleje drzew, łączące strefę ścisłej zabudowy staromiejskiej z Uzdrowskiem. Tereny zieleni miejskiej stanowią bardzo ważny element zagospodarowania miasta, przede wszystkim ze względu na brak w okolicy Inowrocławia dużych terenów zalesionych, jak również funkcję uzdrowską miasta.

Tabela 9. Analiza SWOT obszaru LSR Inowrocławia

Mocne strony - S	Odniesienie do diagnozy	Szanse - O	Odniesienie do diagnozy
Uzdrowisko Inowrocław - ważny ośrodek uzdrowiskowy, z rozwiniętą bazą turystyczną i rehabilitacyjną oraz korzystnymi warunkami środowiskowymi (złoża surowców naturalnych), miejsce wielu imprez, z potencjałem do tworzenia nowych miejsc pracy, rozwoju nowych usług i innowacyjnych rozwiązań w obszarze zdrowia.	Rozdział 3.8	Efektywne wykorzystanie środków zewnętrznych, w tym wsparcie Unii Europejskiej, krajowe i samorządu lokalnego.	
Dogodne położenie miasta, w bliskiej odległości od dużych ośrodków aglomeracyjnych, atrakcyjna lokalizacja dla rozwoju i zakładania nowych firm.	Rozdział 3.2	Rozwój infrastruktury (w tym budowa obwodnicy) z zachowaniem zielonego profilu miasta.	Rozdział 3.2
Dobrze rozwinięta turystyka z profesjonalnym zapleczem, baza rozrywkowa dla kuracjuszy, doskonała baza wypadowa do okolicznych miast.	Rozdział 3.8	Wzrost znaczenia Inowrocławia - promocja miasta, ogólnopolska kampania medialna i uczestnictwo w targach ogólnopolskich oraz zawodach sportowych.	Rozdział 3.2
Aktywne organizacje pozarządowe - duża liczba organizacji pozarządowych z dużym potencjałem merytorycznym i kadrowym, w tym działające nieformalnie, posiadające doświadczenie i świadomość potrzeb oraz szeroką ofertę świadczonych usług, dające możliwość wolontariatu.	Rozdział 3.4	Rozwój nowych form uczestnictwa w życiu społecznym (w sporcie, kulturze, edukacji i rozrywce) przy wykorzystaniu nowych technologii.	Rozdział 3.4

Szeroka oferta kulturalna i sportowa - bezpłatne imprezy kulturalne i sportowe, miejsca i obiekty do organizacji imprez odnoszące się do bogatej historii miasta.	Rozdziały 3.4 i 3.7	Tendencja do rozwoju upowszechniania wiedzy - uczenia przez całe życie.	Rozdział 3.4
Rozwinięty przemysł i otoczenie gospodarcze (inkubatory, Inowrocławski Obszar Gospodarczy, BOIN, organizacje gospodarcze), dbające o środowisko - RIPOK i oczyszczalnia, ekologiczne autobusy.	Rozdział 3.2	Tendencja do wydłużania się życia - innowacje i rozwój medycyny.	Rozdział 3.2
Aktywność w sferze działalności gospodarczej - wzrastające wskaźniki dotyczące zakładania firm, powstające nowe firmy i wzrastająca świadomość w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu.	Rozdział 3.2	Adaptacja innowacyjnych rozwiązań na rynek lokalny w szczególności wykorzystujących odnawialne źródła energii.	Rozdział 3.2
Sport - Zaangażowanie dzieci i młodzieży, osób dorosłych i kadry wynikające z miejskich tradycji sportu, spełniające funkcje oferty spędzania czasu wolnego.	Rozdział 3.4	Tendencja do tworzenia partnerstw publiczno-społecznych.	
Dobrze zdiagnozowana i zorganizowana przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe pomoc dla zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym oferta szkoleń i istniejąca infrastruktura.	Rozdział 3.4	Rozwój klastrów, współpraca, sieciowanie produktów regionalnych.	Rozdział 3.2
Wysoki poziom edukacji w oparciu o dobrą infrastrukturę i kompetencje osób zaangażowanych w przedsięwzięcia kultury, sportu i turystyki, uzdolniona młodzież.	Rozdział 3.4	Wyspecjalizowanie organizacji dzięki silnie ustalonym priorytetom i monitoringowi wdrażanych działań z wykorzystaniem wolontariatu ("sztywny kręgosłup misji i wizji organizacji")	Rozdział 3.4
Słabe strony - W	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia - T	Odniesienie do diagnozy
Utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia i szarej strefy, mała liczba ofert pracy, także po stażu.	Rozdział 3.3	Planowane reformy ogólnokrajowe, polityka państwa i przepisy prawa.	
Mała aktywność społeczno-zawodowa wykluczonych społecznie i ubogich.	Rozdział 3.5	Niska atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju.	Rozdział 3.2
Niska aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców oraz niski poziom kapitału społecznego, w tym osób młodych oraz niska motywacja do zmian.	Rozdział 3.4	Niekorzystne zmiany demograficzne - starzenie się społeczeństwa i spadek liczby mieszkańców.	Rozdział 3.1
Emigracja młodych, zdolnych, przedsiębiorczych osób, z powodu niskich zarobków.	Rozdział 3.3	Niski wzrost gospodarczy, skutkujący spadkiem dochodów oraz wzrostem liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.	Rozdział 3.3
Coraz większa liczba osób zależnych, samotnych, wymagających opieki w domu i niewystarczające wsparcie tych osób.	Rozdział 3.5	Brak stałego wsparcia finansowego na trwałość i rozwój projektów ministerialnych.	
Dzielnice szczególne zdewastowane, generujące zagrożenie wykluczeniem społecznym.	Rozdział 3.10	Zbiurokratyzowany system pozyskiwania środków finansowych, kryteria formalne ograniczające dostępność do uzyskania dofinansowania.	
Kształcenie zawodowe nie odpowiadające na potrzeby rynku pracy, brak rozwoju szkolnictwa wyższego o nowe kierunki i bazy naukowej, braki w wykształceniu kadry.	Rozdział 3.3	Brak motywacji finansowej pracowników wybierających zawody pomagające osobom niepełnosprawnym i niesamodzielnym.	Rozdział 3.4
Niskie kwalifikacje kierunkowe pracowników, małe zainteresowanie szkoleniami i doksztalcaniem.	Rozdział 3.3	Rosnące wymagania rynku pracy.	Rozdział 3.3

Niska świadomość ekologiczna mieszkańców, mało projektów proekologicznych, zanieczyszczenie środowiska.	Rozdział 3.10	Niedoskonały system wsparcia społecznego, który wzmacnia patologiczne zachowania - uzależnienie od pomocy, dziedziczenie zachowań.	Rozdział 3.5
Niska innowacyjność i rentowność przedsiębiorstw, brak współpracy.	Rozdział 3.2	Mentalność, stereotypy, niechęć do korzystania ze wsparcia szkoleniowego przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.	Rozdział 3.4

IV. ANALIZA SWOT

Czynniki analizy SWOT			
Waga	Czynniki wewnętrzne	Waga	Czynniki zewnętrzne
1,00	Mocne strony - S	1,00	Szanse - O
0,20	Uzdrowisko Inowrocław - ważny ośrodek uzdrowiskowy, z rozwiniętą bazą turystyczną i rehabilitacyjną oraz korzystnymi warunkami środowiskowymi (złoża surowców naturalnych), miejsce wielu imprez, z potencjałem do tworzenia nowych miejsc pracy, rozwoju nowych usług i innowacyjnych rozwiązań w obszarze zdrowia.	0,20	Efektywne wykorzystanie środków zewnętrznych, w tym wsparcie Unii Europejskiej, krajowe i samorządu lokalnego.
0,13	Dogodne położenie miasta, w bliskiej odległości od dużych ośrodków aglomeracyjnych, atrakcyjna lokalizacja dla rozwoju i zakładania nowych firm.	0,17	Rozwój infrastruktury (w tym budowa obwodnicy) z zachowaniem zielonego profilu miasta.
0,13	Dobrze rozwinięta turystyka z profesjonalnym zapleczem, baza rozrywkowa dla kuracjuszy, doskonała baza wypadowa do okolicznych miast.	0,17	Wzrost znaczenia Inowrocławia - promocja miasta, ogólnopolska kampania medialna i uczestnictwo w targach ogólnopolskich oraz zawodach sportowych.
0,13	Aktywne organizacje pozarządowe - duża liczba organizacji pozarządowych z dużym potencjałem merytorycznym i kadrowym, w tym działające nieformalnie, posiadające doświadczenie i świadomość potrzeb oraz szeroką ofertę świadczonych usług, dające możliwość wolontariatu.	0,10	Rozwój nowych form uczestnictwa w życiu społecznym (w sporcie, kulturze, edukacji i rozrywce) przy wykorzystaniu nowych technologii.
0,11	Szeroka oferta kulturalna i sportowa - bezpłatne imprezy kulturalne i sportowe, miejsca i obiekty do organizacji imprez odnoszące się do bogatej historii miasta.	0,08	Tendencja do rozwoju upowszechniania wiedzy - uczenia przez całe życie.
0,09	Rozwinięty przemysł i otoczenie gospodarcze (inkubatory, Inowrocławski Obszar Gospodarczy, BOIN, organizacje gospodarcze), dbające o środowisko - RIPOK i oczyszczalnia, ekologiczne autobusy.	0,08	Tendencja do wydłużania się życia - innowacje i rozwój medycyny.
0,06	Aktywność w sferze działalności gospodarczej - wzrastające wskaźniki dotyczące zakładania firm, powstające nowe firmy i wzrastająca świadomość w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu.	0,05	Adaptacja innowacyjnych rozwiązań na rynek lokalny w szczególności wykorzystujących odnawialne źródła energii.
0,05	Sport - Zaangażowanie dzieci i młodzieży, osób dorosłych i kadry wynikające z miejskich tradycji sportu, spełniające funkcje oferty spędzania czasu wolnego.	0,05	Tendencja do tworzenia partnerstw publiczno-społecznych.
0,05	Dobrze zdiagnozowana i zorganizowana przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe pomoc dla zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym oferta	0,05	Rozwój klastrów, współpraca, sieciowanie produktów regionalnych.

	szkoleń i istniejąca infrastruktura.		
0,05	Wysoki poziom edukacji w oparciu o dobrą infrastrukturę i kompetencje osób zaangażowanych w przedsięwzięcia kultury, sportu i turystyki, uzdolniona młodzież.	0,05	Wyspecjalizowanie organizacji dzięki silnie ustalonym priorytetom i monitoringowi wdrażanych działań z wykorzystaniem wolontariatu ("sztywny kręgosłup misji i wizji organizacji")
Czynniki analizy SWOT			
Waga	Czynniki wewnętrzne	Waga	Czynniki zewnętrzne
1,00	Słabe strony - W	1,00	Zagrożenia - T
0,17	Utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia i szarej strefy, mała liczba ofert pracy, także po stażu.	0,15	Planowane reformy ogólnokrajowe, polityka państwa i przepisy prawa.
0,14	Mała aktywność społeczno-zawodowa wykluczonych społecznie i ubogich.	0,15	Niska atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju.
0,13	Niska aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców oraz niski poziom kapitału społecznego, w tym osób młodych oraz niska motywacja do zmian.	0,15	Niekorzystne zmiany demograficzne - starzenie się społeczeństwa i spadek liczby mieszkańców.
0,10	Emigracja młodych, zdolnych, przedsiębiorczych osób, z powodu niskich zarobków.	0,10	Niski wzrost gospodarczy, skutkujący spadkiem dochodów oraz wzrostem liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
0,10	Coraz większa liczba osób zależnych, samotnych, wymagających opieki w domu i niewystarczające wsparcie tych osób.	0,10	Brak stałego wsparcia finansowego na trwałość i rozwój projektów ministerialnych.
0,09	Dzielnice szczególnie zdewastowane, generujące zagrożenie wykluczeniem społecznym.	0,10	Zbiurokratyzowany system pozyskiwania środków finansowych, kryteria formalne ograniczające dostępność do uzyskania dofinansowania.
0,08	Kształcenie zawodowe nie odpowiadające na potrzeby rynku pracy, brak rozwoju szkolnictwa wyższego o nowe kierunki i bazy naukowej, braki w wykształceniu kadry.	0,08	Brak motywacji finansowej pracowników wybierających zawody pomagające osobom niepełnosprawnym i niesamodzielnym.
0,07	Niskie kwalifikacje kierunkowe pracowników, mało zainteresowanie szkoleniami i doksztalaniem.	0,08	Rosnące wymagania rynku pracy.
0,07	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców, mało projektów proekologicznych, zanieczyszczenie środowiska.	0,05	Niedoskonały system wsparcia społecznego, który wzmacnia patologiczne zachowania - uzależnienie od pomocy, dziedziczenie zachowań.
0,05	Niska innowacyjność i rentowność przedsiębiorstw, brak współpracy.	0,04	Mentalność, stereotypy, niechęć do korzystania ze wsparcia szkoleniowego przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Uwagi pojawiające się w ostatecznych konsultacjach:

L.p.	Czynnik	Zgłoszona uwaga	Decyzja zespołu roboczego
1.	Mocne strony	Dobrze zdiagnozowana i zorganizowana przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe pomoc dla zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym oferta szkoleń i istniejąca infrastruktura - należy wykreślić z analizy, gdyż są nadal braki	Uwaga nieuwzględniona. Zarówno zespół na spotkaniu konsultacyjnym, jak i zespół roboczy przyznał, że jest to silna strona
2	Mocne strony	Należy uwzględnić surowce naturalne i potencjał tworzenia miejsc pracy w Solankach	Uwaga uwzględniona Punkt 1.
3	Mocne strony	Edukacja – warto dodać odpowiednia liczba miejsc w żłobkach i przedszkolach	Uwaga nieuwzględniona – zbyt szczegółowy problem. Na spotkaniu konsultacyjnym uznano problem za

			dotyczący jednostek a nie większej części społeczeństwa
4	Mocne strony	Należy wspomnieć o autobusach ekologicznych	Uwaga uwzględniona w punkcie 6
5	Słabe strony	Wyjazd zameldowanej ludności do pracy w większych miastach i za granicę (coraz mniej osób w wieku produkcyjnym)	Wskazanie znajduje się w punkcie 4
6	Słabe strony	Dzielnice szczególnie zdewastowane, generujące zagrożenie wykluczeniem społecznym – podkreślić, że chodzi o Osiedle Mątwy	Uwaga nieuwzględniona. Zarówno zespół na spotkaniu konsultacyjnym, jak i zespół roboczy określił większą liczbę Osiedli.
7	Słabe strony	Zamiast zdania Niefektywna oferta aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym należy zmienić na Mała aktywność społeczno-zawodowa wykluczonych społecznie i ubogich. To z braku aktywności wynika niska efektywność.	Uwaga została uwzględniona w punkcie 2 w związku z odniesieniem się w definiowaniu problemu do czynnika ludzkiego a nie do braku środków/zasobów.
8	Słabe strony	Dopisać Brak Izby wytrzeźwień.	Uwaga nieuwzględniona – zbyt szczegółowy problem. Uznano problem za dotyczący jednostek a nie większej części społeczeństwa.
9	Słabe strony	Brak parkingów w centrum miasta i przy parku solankowym	Uwaga nieuwzględniona. Zarówno zespół na spotkaniu konsultacyjnym, jak i zespół roboczy przyznał, że jest to silna strona
10	Słabe strony	Wykreślić brak psychologów na terenie szkół (na terenie szkół specjalnych są);	Uwaga uwzględniona
11	Szanse	Sztywny kręgosłup misji i wizji organizacji – dzięki nim pomoc jest możliwa	Uwzględniono w punkcie 10.
12	Zagrożenia	Przepisy prawa - długie terminy oczekiwania na wydanie pozwolenia/zgody dla przedsiębiorców	Ogólny zapis znajduje się w punkcie 1.

1. Sposób przeprowadzenia analizy

Analiza SWOT jest narzędziem dającym możliwość zidentyfikowania silnych i słabych stron (Strengths i Weaknesses), a także potencjalnych szans i zagrożeń (Opportunities i Threats) w otoczeniu zewnętrznym. Na jej podstawie określa się, co może pomóc w realizacji celów projektu (silna strona lub możliwość) lub co może być przeszkodą, którą należy przewyciężyć w celu osiągnięcia pożądanego rezultatu (słaba strona lub zagrożenie). Analizę SWOT można rozumieć na trzy sposoby. Pierwszy traktuje szanse i zagrożenia jako te, na które obszar ma ograniczony wpływ, a mocne i słabe strony, są traktowane jako te, na które obszar ma znaczny lub wyłączny wpływ. Drugi sposób traktuje szanse i zagrożenia jako czynniki przyszłości, a mocne i słabe strony istnieją aktualnie. Na potrzeby przeprowadzonej niniejszej analizy zastosowano najczęściej stosowane ujęcie trzecie: szanse i zagrożenia są to po prostu czynniki zewnętrzne wobec badanego obszaru, a mocne i słabe strony są to czynniki wewnętrzne.

W analizę SWOT zaangażowano lokalną społeczność. Udział w pracach brali na równych zasadach i przy w miarę zachowanych proporcjach, przedstawiciele wszystkich sektorów, na których oparte jest działanie LGD. Analiza SWOT mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, powstawała w 4 etapach.

Pierwszy etap odbył się na pierwszym spotkaniu konsultacyjnym. W części warsztatowej uczestnicy podzielili się na 9 grup, odpowiadających zaproponowanym przez prowadzących obszarom tematycznym: 1) Przedsiębiorczość i Gospodarka 2) Rynek Pracy 3) Sprawy społeczne 4) Sektor Społeczny 5) Kultura 6) Sport 7) Turystyka 8) Edukacja 9) Osoby niepełnosprawne. W wyniku ich pracy powstało 9 odrębnych analiz SWOT dla danego obszaru. Dodatkowo przedstawiciele grup: Turystyka oraz Sport, po przedstawieniu swoich analiz, zaproponowali wyodrębnienie 10 obszaru: Ekologia i Środowisko, którego analiza SWOT powstała na końcu spotkania. W spotkaniu uczestniczyły 42 osoby, przedstawiciele poszczególnych grup.

Sektor	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Gospodarczy	6	2	8
Publiczny	3	1	4
Społeczny	8	5	13
Mieszkańcy	9	8	17
Ogółem:	26	16	42

Po spotkaniu analizy zostały opublikowane i poddane konsultacjom poprzez stronę internetową stowarzyszenia, podczas konsultacji na dyżurach biura oraz w instytucjach partnerskich.

Wszystkie uwagi zostały dopisane do

poszczególnych analiz.

Drugi etap analizy rozpoczął się na 2 spotkaniu konsultacyjnym w dniu 15.12.2015.

Sektor	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Gospodarczy	6	8	14
Publiczny	3	3	6
Społeczny	8	6	14
Mieszkańcy	6	3	9
Ogółem:	23	20	43

Wolą obecnych na nim mieszkańców wybrano liderów poszczególnych grup tematycznych, dla każdego obszaru. Ich zadaniem było nadanie ostatecznego kształtu analizy dla danego obszaru, nadanie hierarchii poszczególnym punktom analizy i

uszeregowanie ich w kolejności od najważniejszych/ najpilniejszych.

Liderzy korzystali z narzędzi: konsultacje indywidualne i grupy fokusowe.

Obszar Tematyczny	Sektor	Kobiety	Mężczyźni
Przedsiębiorczość	Gospodarczy		x
Rynek Pracy	Gospodarczy	x	
Sprawy Społeczne	Społeczny	x	
Sektor Społeczny	Publiczny		x
Kultura	Publiczny	x	
Sport	Mieszkańcy		x
Turystyka	Mieszkańcy	x	
Edukacja	Mieszkańcy	x	
Osoby niepełnosprawne	Mieszkańcy	x	
Środowisko	Społeczny		x
Razem	Mieszkańcy – 40 %, pozostałe sektory po 20 %	6 – 60 %	4 – 40 %

Zhierarchizowane analizy zostały ponownie poddane konsultacjom poprzez stronę internetową stowarzyszenia, podczas konsultacji na dyżurach biura oraz w instytucjach partnerskich.

Trzecim etapem były spotkania grupy roboczej liderów i pracowników Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław w dniach 20-22.01.2016 r. Podczas warsztatów ustalono wspólną analizę SWOT i TOWS oraz analizę strategiczną i wybór strategii. Po spotkaniu analizę opublikowano i poddano konsultacjom poprzez stronę internetową stowarzyszenia, podczas konsultacji na dyżurach biura oraz w instytucjach partnerskich.

Po ponownym spotkaniu grupy roboczej liderów i pracowników ustalona została ostateczna analiza SWOT i określona strategia.

2. Analiza powiązań SWOT/TOWS

Analizę można prowadzić od wewnątrz do zewnątrz (analiza SWOT) lub od zewnątrz do wewnątrz (analiza TOWS). W prowadzonym badaniu zastosowano obydwa podejścia. W ten sposób uzyskano informacje o liczbie interakcji i sile powiązań. Następnie zliczono interakcje dla wszystkich kombinacji grup czynników i stworzono zestawienie zbiorcze analizy.

- Czy zidentyfikowane mocne strony pozwolą wykorzystać nadarzające się szanse?

Szanse/ Mocne strony	[O1]	[O2]	[O3]	[O4]	[O5]	[O6]	[O7]	[O8]	[O9]	[O10]	Waga	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji	Ranga
[S1]	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0,20	8	1,60	1
[S2]	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0,13	7	0,91	5
[S3]	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0,13	9	1,17	3
[S4]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,13	10	1,30	2
[S5]	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0,11	9	0,99	4
[S6]	1	1	1	0	0	0	1	1	1	0	0,09	6	0,54	6
[S7]	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0,06	8	0,48	7
[S8]	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0,05	8	0,40	8
[S9]	1	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0,05	6	0,30	10
[S10]	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	0,05	7	0,35	9
Waga	0,20	0,17	0,17	0,10	0,08	0,08	0,05	0,05	0,05	0,05				
Liczba interakcji	10	7	10	7	7	9	4	9	8	7				
Iloczyn wag i interakcji	2,00	1,19	1,70	0,70	0,56	0,72	0,20	0,45	0,40	0,35				
Ranga	1	3	2	5	6	4	10	7	8	9				
Suma interakcji												156		
Suma iloczynów													16,31	

- Czy zidentyfikowane mocne strony pozwolą przewyciężyć zagrożenia?

Zagrożenie/ Mocne strony	[T1]	[T2]	[T3]	[T4]	[T5]	[T6]	[T7]	[T8]	[T9]	[T10]	Waga	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji	Ranga
[S1]	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0,20	2,0	0,40	2
[S2]	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0,13	1,0	0,13	9
[S3]	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0,13	2,0	0,26	5
[S4]	0	1	1	0	0	0	1	1	1	1	0,13	6,0	0,78	1
[S5]	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0,11	2,0	0,22	6
[S6]	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0,09	3,0	0,27	4
[S7]	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0,06	3,0	0,18	8
[S8]	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0,05	2,0	0,10	10
[S9]	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	0,05	6,0	0,30	3
[S10]	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0,05	4,0	0,20	7
Waga	0,15	0,15	0,15	0,10	0,10	0,10	0,08	0,08	0,05	0,04				
Liczba interakcji	0	6	2	6	0	0	3	4	5	5				
Iloczyn wag i interakcji	0,00	0,90	0,30	0,60	0,00	0,00	0,24	0,32	0,25	0,20				
Ranga	8	1	4	2	8	8	6	3	5	7				
Suma interakcji												62		
Suma iloczynów													5,65	

- Czy zidentyfikowane słabe strony nie pozwolą na wykorzystanie nadarzających się szans?

- Czy szanse spotęgują mocne strony?

Szanse/ Mocne strony	[S1]	[S2]	[S3]	[S4]	[S5]	[S6]	[S7]	[S8]	[S9]	[S10]	Waga	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji	Ranga
[O1]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,20	10	2,00	1
[O2]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,17	10	1,70	2
[O3]	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0,17	9	1,53	3
[O4]	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0,10	8	0,80	4
[O5]	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0,08	9	0,72	5
[O6]	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	0,08	7	0,56	6
[O7]	1	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0,05	5	0,25	10
[O8]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,05	10	0,50	7
[O9]	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0,05	7	0,35	9
[O10]	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0,05	8	0,40	8
Waga	0,20	0,13	0,13	0,13	0,11	0,09	0,06	0,05	0,05	0,05				
Liczba interakcji	10	5	10	10	9	8	9	8	7	7				
Iloczyn wag i interakcji	2,00	0,65	1,30	1,30	0,99	0,72	0,54	0,40	0,35	0,35				
Ranga	1	6	2	2	4	5	7	8	9	9				
Suma interakcji												166		
Suma iloczynów													17,41	

- Czy zagrożenia osłabiają mocne strony?

Zagrożenie/ Mocne strony	[S1]	[S2]	[S3]	[S4]	[S5]	[S6]	[S7]	[S8]	[S9]	[S10]	Waga	Liczba interakcji	Iloczyn wag i interakcji	Ranga
[T1]	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0,15	8	1,20	1
[T2]	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	0,15	6	0,90	2
[T3]	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0,15	3	0,45	6
[T4]	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0,10	7	0,70	4
[T5]	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0,10	9	0,90	2
[T6]	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0,10	7	0,70	4
[T7]	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0,08	2	0,16	9
[T8]	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0,08	2	0,16	9
[T9]	0	0	1	1	0	1	0	1	1	1	0,05	6	0,30	7
[T10]	0	0	1	1	0	1	0	1	1	1	0,04	6	0,24	8
Waga	0,20	0,13	0,13	0,13	0,11	0,09	0,06	0,05	0,05	0,05				
Liczba interakcji	4	0	7	6	4	8	8	7	7	5				
Iloczyn wag i interakcji	0,80	0,00	0,91	0,78	0,44	0,72	0,48	0,35	0,35	0,25				
Ranga	2	10	1	3	6	4	5	7	7	9				
Suma interakcji												112		
Suma iloczynów													10,79	

- Czy szanse pozwolą przezwyciężyć słabe strony?

Wyniki zbiorcze analizy SWOT/TOWS

Kombinacja	Wyniki analizy SWOT		Wyniki analizy TOWS		Zestawienie zbiorcze SWOT/TOWS	
	Suma interakcji	Suma iloczynów	Suma interakcji	Suma iloczynów	Suma interakcji	Suma iloczynów
Mocne strony [S]/ Szanse [O]	156	16,31	166	17,41	322	33,72
Mocne strony [S]/ Zagrożenia [T]	62	5,65	112	10,79	174	16,44
Słabe strony [W]/ Szanse [O]	78	7,68	136	13,09	214	20,77
Słabe strony [W]/ Zagrożenia [T]	74	7,32	134	13,01	208	20,33

Wyniki analizy strategicznej i wybór strategii

	Szanse	Zagrożenia
Mocne strony	Strategia agresywna	Strategia konserwatywna
	Liczba interakcji	Liczba interakcji
	322	174
	Ważona liczba interakcji	Ważona liczba interakcji
	33,72	16,44
Słabe strony	Strategia konkurencyjna	Strategia defensywna
	Liczba interakcji	Liczba interakcji
	214	208
	Ważona liczba interakcji	Ważona liczba interakcji
	20,77	20,33

3. Wnioski i wybór strategii

Wybór strategii zależy od siły powiązań pomiędzy grupami czynników SWOT. W niniejszym dokumencie przyjmujemy strategię: **agresywną** (maxi-maxi) - przeważają mocne strony i powiązane z nimi szanse w otoczeniu. W tej strategii wykorzystywane są szanse dzięki posiadanym mocnym stronom, występuje dynamiczny rozwój oraz należy rozwijać mocne strony i wykorzystywać szanse. Czynniki te pozwolą na niwelowanie problemów, które zostały określone jako słabe strony Inowrocławia, które stały się punktem wyjścia do stworzenia "drzewa problemów", które po przekształceniu w "drzewo celów" i wyborze strategii pozwoliło określić kierunki działań LGD Inowrocław na lata 2014-2020. Wysoki wskaźnik interakcji między mocnymi stronami i szansami daje zatem możliwość niwelowania problemów oraz zagrożeń tkwiących w otoczeniu.

V. CELE I WSKAŹNIKI

Cele zostały opracowane w oparciu o diagnozę ankiet, analizę SWOT wypracowywaną wraz ze społecznością lokalną, przy zachowaniu równości szans. Dzięki partycypacyjnemu charakterowi cele w sposób kompleksowy i spójny wpłyną na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów, przynosząc w przyszłości największe i najbardziej pożądane efekty. Cele powstały w oparciu o konsultowaną przez społeczność logikę interwencji. Propozycje problemów jednostkowych i marginalnych oraz nieprzyporządkowanych do żadnej szerszej grupy zostały zidentyfikowane i odrzucone. Na tej podstawie biorąc pod uwagę problemy grup docelowych wypracowano 2 cele ogólne, po 1 celu szczegółowym dla każdego z celów ogólnych oraz 6 przedsięwzięć, finansowanych ze środków RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020.

Na tej bazie powstały poniższe cele ogólne, cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia.

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia
1. Poprawa sytuacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych LSR	1.1. Wzrost aktywności społeczno-zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców Inowrocławia	1.1.1. Wsparcie szkoleniowe i doradcze podnoszące kompetencje i/lub dające kwalifikacje
		1.1.2. Wsparcie inicjatyw promujących aktywizację społeczno-zawodową
		1.1.3. Działania na rzecz wsparcia i animacji rozwoju gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej
2. Zmniejszenie skali wykluczenia społecznego i ubóstwa w Inowrocławiu	2.1. Zaktywizowanie społeczne osób wykluczonych społecznie i ubogich	2.1.1. Tworzenie i rozwój placówek z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym (w tym kluby samopomocy, świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe, kluby pracy, rówieśnicze grupy wsparcia, coaching i mentoring)
		2.1.2. Organizowanie społeczności lokalnej i animacja społeczna (w tym usługi wzajemnościowe, samopomocowe, liderzy i animatorzy lokalni)
		2.1.3. Wsparcie innowacyjnych działań w zakresie animacji społecznej i organizowania społeczności lokalnej

Cele szczegółowe są zgodne z następującymi celami RPO: cel tematyczny 9 (promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją), priorytet inwestycyjny 9vi (strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność) i celem szczegółowym (wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju), ponieważ w LSR przewidziano wsparcie dla inicjatyw w zakresie włączenia społecznego i aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

1.0	CEL OGÓLNY 1	Poprawa sytuacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych LSR				
1.1	CEL SZCZEGÓŁOWY 1.1	Wzrost aktywności społeczno-zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców Inowrocławia				
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014 rok	plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W 1.1	Zwiększenie szans na zatrudnienie w Inowrocławiu.		ilość deklaracji	0	15	Deklaracje podmiotów funkcjonujących w Inowrocławiu wysyłane pod koniec danego roku kalendarzowego na przyszły rok. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD.
W 1.2.	Liczba osób deklarujących założenie własnej działalności gospodarczej lub społecznej.		ilość deklaracji	0	5	Deklaracje osób fizycznych panujących założyć działalność gospodarczą lub społeczną pod koniec danego roku kalendarzowego na przyszły rok. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD.
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
w 1.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukująca pracy po opuszczeniu programu.		osoba	0	45	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy na zakończenie każdego programu, sprawozdania. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD.
w 1.1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w okresie 3 miesięcy po opuszczeniu programu.		osoba	0	15	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy trzy miesiące po ukończeniu programu, sprawozdania. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD.
w 1.2	Liczba osób u których wzrosły kompetencje przedsiębiorcze.		osoba	0	15	Liczba zaświadczeń o ukończeniu wsparcia związanego z kompetencjami przedsiębiorczymi na zakończenie każdego programu. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD.

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2014 rok	końcowa 2023 rok	
1.1.1	Wsparcie szkoleniowe i doradcze podnoszące kompetencje i/lub dające kwalifikacje.	mieszkańcy obszaru, osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym	konkurs, projekt grantowy	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem szkoleniowym lub doradczym.	osoba	0	45	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, rejestr uczestników prowadzonego wsparcia. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD.
1.1.2	Wsparcie inicjatyw promujących aktywizację społeczno-zawodową.	mieszkańcy obszaru, osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym	konkurs, projekt grantowy	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie.	osoba	0	45	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, rejestr uczestników prowadzonego wsparcia. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD.
				Liczba zrealizowanych inicjatyw promujących aktywizację społeczno zawodową	sztuka	0	3	Rejestr działań wspierających innowacyjne działania przez LGD. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD.
1.1.3	Działania na rzecz wsparcia i animacji rozwoju gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej.	mieszkańcy obszaru, osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym	konkurs, projekt grantowy	Liczba osób, które zdobędą wiedzę i świadomość w zakresie rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości społecznej.	osoba	0	30	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy na zakończenie każdego programu, sprawozdania, rejestr uczestników prowadzonego wsparcia. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD.
				Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie.	osoba	0	45	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy na zakończenie każdego programu, sprawozdania.

2.0	CEL OGÓLNY 2	Zmniejszenie skali wykluczenia społecznego i ubóstwa w Inowrocławiu				
2.1.	CEL SZCZEGÓŁOWY 2.1	Zaktywizowanie społeczne osób wykluczonych społecznie i ubogich				
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014 rok	plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W 2.1	Liczba mieszkańców, z grupy objętej wsparciem, zadowolonych z jakości i komfortu życia na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.		osoba	0	200	Coroczna ankieta monitorująca od beneficjentów. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD
W 2.2.	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców miasta objętych wsparciem		osoby	0	100	Dane uzyskane z organizacji działających na rzecz mieszkańców Inowrocławia pod koniec danego roku kalendarzowego. Osoba odpowiedzialna - wyznaczona z ramienia LGD
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
w. 2.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna		osoba	0	112	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy na zakończenie programu, sprawozdania
w 2.2.	Liczba podmiotów działających na rzecz aktywności społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubogich wspartych przez LGD.		podmiot	0	10	Ankiety monitorujące pod koniec każdego roku, sprawozdania, rejestry LGD

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu					
			nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru	
					początkowa 2014 rok	końcowa 2023 rok		
2.1.1	Tworzenie i rozwój placówek z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym (w tym kluby samopomocy, świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe, kluby pracy, rówieśnicze grupy wsparcia, coaching i mentoring)	mieszkańcy obszaru, osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym	konkurs, projekt grantowy	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoba	0	200	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy na zakończenie każdego programu, sprawozdania.
				Liczba placówek z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym wspartych w ramach programu	placówka	0	10	Rejestr działań wspierających placówki z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym prowadzony przez LGD.
2.1.2	Organizowanie społeczności lokalnej i animacja społeczna (w tym usługi wzajemnościowe, samopomocowe, liderzy i animatorzy lokalni)	mieszkańcy obszaru, osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym	konkurs, projekt grantowy	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	0	10	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy na zakończenie każdego programu, sprawozdania,
2.1.3	Wsparcie innowacyjnych działań w zakresie animacji społecznej i organizowania społeczności lokalnej	mieszkańcy obszaru, osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym	konkurs, projekt grantowy	Liczba innowacyjnych działań	działanie	0	2	Rejestr działań wspierających innowacyjne działania przez LGD
				Liczba działań w partnerstwie międzysektorowym	działanie	0	2	Rejestr działań wspierających działania zintegrowane przez LGD.
				Liczba działań integrujących 3 branże działalności gospodarczej	działanie	0	1	Rejestr działań wspierających działania zintegrowane przez LGD.
SUMA								

W LSR zaplanowano realizację 4 wskaźników oddziaływania (przypisanych do celów ogólnych), wskaźniki rezultatu (przypisane do odpowiednich celów szczegółowych) i wskaźniki produktu (przypisane do poszczególnych przedsięwzięć). W LSR zawarte zostały wszystkie obowiązkowe wskaźniki wynikające z przepisów programowych (odpowiadające zakresom wsparcia przewidzianym w LSR). Przyjęte wskaźniki są przejrzyste i mierzalne (wskazano wartość bazową, wartość docelową, terminy ich osiągnięcia oraz opisano źródła danych, sposób i częstotliwość pomiaru). Wszystkie wskaźniki przypisane do poszczególnych przedsięwzięć zostały określone na podstawie fiszek projektowych, dostarczonych przez potencjalnych beneficjentów, dlatego są adekwatne do odpowiednich celów i przedsięwzięć, są bezpośrednio związane z zakresem udzielanego wsparcia i pozwalają na mierzenie efektów poszczególnych operacji. Szczegółowy sposób i częstotliwość dokonywania pomiarów zostały określone w zasadach monitorowania i ewaluacji.

Przyjęte wskaźniki produktu mierzą bezpośrednie efekty zrealizowanych operacji, a wskaźniki rezultatu – zmiany wywołane przez operacje wśród grup docelowych. Wartość bazowa wskaźników produktu i rezultatu wynosi zero, ponieważ nie realizowano do tej pory żadnych operacji w ramach środków LSR na lata 2014-2020. Przyjęte wskaźniki oddziaływania zostały oparte o dane pochodzące z badań własnych LGD.

Opis przedsięwzięć i sposobów ich realizacji wraz z uzasadnieniem:

Sposób realizacji: konkurs, projekt grantowy

Wnioskodawcy: zgodnie z Szczegółowym Opiszem Osi Priorytetowych RPO

Minimalna wartość projektu: zgodnie z Szczegółowym Opiszem Osi Priorytetowych RPO

Maksymalna kwota pomocy na jednego beneficjenta: zgodnie z Szczegółowym Opiszem Osi Priorytetowych RPO

Poziom dofinansowania: zgodnie z Szczegółowym Opiszem Osi Priorytetowych RPO

Warunki płatności: zgodnie z Szczegółowym Opiszem Osi Priorytetowych RPO

Podmiot odpowiedzialny za ocenę operacji: LGD

Podmiot odpowiedzialny za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę: Urząd Marszałkowski (konkurs), LGD (projekt grantowy)

Uzasadnienie: Przedsięwzięcie jest adekwatne do problemów opisanych w diagnozie obszaru i analizie SWOT: duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, zagrożenie wykluczeniem społecznym. Przedsięwzięcie jest zgodne z przepisami RPO.

Logika interwencji LSR – matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźnik
<ul style="list-style-type: none"> - wysoki poziom bezrobocia, - mała liczba ofert pracy na obszarze LSR, - szara strefa, - migracja młodych ludzi, - kwalifikacje niedostosowane do potrzeb i oczekiwań pracodawców, - edukacja niedostosowana do potrzeb rynku pracy, - brak specjalistów w konkretnych zawodach - niewystarczające kwalifikacje mieszkańców, wymagające podjęcia działań szkoleniowych i edukacyjnych, - niskie zarobki 	1. Poprawa sytuacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych LSR	1.1. Wzrost aktywności społeczno-zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców Inowrocławia	<p>1.1.1. Wsparcie szkoleniowe i doradcze podnoszące kompetencje i/lub dające kwalifikacje</p> <p>1.1.2. Wsparcie inicjatyw promujących aktywizację społeczno-zawodową</p> <p>1.1.3. Działania na rzecz wsparcia i animacji rozwoju gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej</p>	<p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie</p> <p>Liczba zrealizowanych inicjatyw promujących aktywizację społeczno-zawodową</p> <p>Liczba osób, które zdobędą wiedzę i świadomość w zakresie rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości społecznej</p>	<p>Liczba osób u których wzrosły kompetencje przedsiębiorcze</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukująca pracy po opuszczeniu programu;</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek);</p>	<p>Liczba osób deklarujących założenie własnej działalności gospodarczej lub społecznej</p> <p>Zwiększenie szans na zatrudnienie w Inowrocławiu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - sytuacja gospodarcza w kraju, - polityka gospodarcza kraju, - kondycja finansowa (konieczność zapewnienia wkładu własnego), - stopień zainteresowania potencjalnych wnioskodawców naborami prowadzonymi przez LGD, - niechęć społeczeństwa do podnoszenia wiedzy,

<p>- niska aktywność osób wykluczonych społecznie i ubogich i ich bierność i bezradność - nieefektywna oferta aktywizacji osób wykluczonych społecznie, ubogich, pracujących oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, - niska aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców - niski poziom kapitału społecznego, w tym osób młodych - niska motywacja do zmian - uzależnienia, choroby cywilizacyjne, - niewystarczające dofinansowanie wszystkich potrzeb organizacji - niskie zaangażowanie firm w sponsoring i inicjatywy oddolne - niewykorzystany potencjał instytucji</p>	<p>2. Zmniejszenie skali wykluczenia społecznego i ubóstwa w Inowrocławiu</p>	<p>2.1. Zaktywizowanie społeczne osób wykluczonych społecznie i ubogich</p>	<p>2.1.1. Tworzenie i rozwój placówek z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym (w tym kluby samopomocy, świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe, kluby pracy, rówieśnicze grupy wsparcia, coaching i mentoring)</p> <p>2.1.2. Organizowanie społeczności lokalnej i animacja społeczna (w tym usługi wzajemnościowe, samopomocowe, liderzy i animatorzy lokalni)</p> <p>2.1.3. Wsparcie innowacyjnych działań w zakresie animacji społecznej i organizowania społeczności lokalnej</p>	<p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie</p> <p>Liczba placówek z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym wspartych w ramach programu</p> <p>Liczba innowacyjnych działań</p> <p>Liczba działań w partnerstwie międzysektorowym</p> <p>Liczba działań integrujących 3 branże działalności gospodarczej</p>	<p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna</p> <p>Liczba podmiotów działających na rzecz aktywności społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubogich wspartych przez LGD</p>	<p>Liczba mieszkańców z grupy zadowolonych z jakości i komfortu życia na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.</p> <p>Wzrost aktywności społecznej mieszkańców miasta</p>	<p>- bierność społeczeństwa, - intensywność wsparcia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w innych programach pomocowych, - dostępność środków z innych funduszy pomocowych na te same zakresy tematyczne, - brak wiary społeczeństwa we własne siły i w możliwości zmiany - zwiększenie zasiłków społecznych co może spowodować brak zainteresowania ubogich do aktywizowania się, bo wystarczy im zapomogi</p>
--	---	---	---	--	---	---	---

kultury współpracy z biznesem - niska świadomość ekologiczna mieszkańców, - brak wiedzy w zakresie rozwiązania barier generujących wykluczenie społeczne - dzielnice szczególnie zdeprawowane, generujące zagrożenie wykluczeniem społecznym							
--	--	--	--	--	--	--	--

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Inowrocław w ramach LSR zakłada realizację trzech typów operacji:

- 1) operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD Inowrocław i wybieranych przez Radę LGD Inowrocławia, a następnie przedkładane do weryfikacji Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- 2) projekty grantowe – operacja, której beneficjentem jest LGD Inowrocław i udziela wsparcia (grant) innym wybranym przez siebie podmiotom – grantobiorcom,
- 3) operacje własne – beneficjentem oraz realizatorem operacji własnych jest LGD Inowrocław. Operacje własne mogą być realizowane pod warunkiem, że nikt inny uprawniony do wsparcia, w terminie 30 dni od dnia zamieszczenia przez LGD na stronie internetowej informacji o planowanej do realizacji operacji własnej, nie zgłosił LGD zamiaru realizacji takiej operacji. Ponadto operacje własne LGD będą mogły być realizowane w sytuacji zidentyfikowania istotnych zagrożeń dla osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników (po wprowadzeniu odpowiednich zmian w LSR i ich akceptacji przez samorząd województwa).

LGD opracowała procedury wyboru i oceny operacji i grantobiorców, stanowiące załącznik do wniosku na wybór LSR. Będą one udostępniane do wiadomości publicznej w Biurze i na stronie internetowej LGD. Opracowano je z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych i wytycznych dotyczących instrumentu RLKS oraz dołożyła wszelkich starań, aby procedury oceny i wyboru operacji były niedyskryminujące, przejrzyste i niebudzące wątpliwości ze strony wnioskodawców, grantobiorców oraz wszelkich instytucji zaangażowanych w proces wdrażania strategii. Główny cel procedur to sprawny, terminowy, niedyskryminujący i przejrzysty sposób wyboru wnioskodawców i grantobiorców, ubiegających się o środki z budżetu LSR.

Procedura oceny i wyboru operacji jest niezmiernie istotne ze względu na fakt iż mają one kluczowe znaczenie podczas realizacji LSR. Odpowiednio przygotowane procedury pozwolą na premiowanie najlepiej przemyślanych i zaprojektowanych operacji, których realizacja przełoży się na osiągnięcie celów i wskaźników założonych w LSR.

1. OGŁOSZENIE O NABORZE

- zamieszcza się na stronie internetowej LGD oraz w siedzibie LGD - nie wcześniej niż 30 dni i nie później niż 14 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia naboru,
- będzie zawierać wszystkie niezbędne informacje wskazane w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

2. NABÓR WNIOSKÓW

- będzie trwał od 7 do 21 dni,
- wnioski o przyznanie pomocy/powierzenie grantu składać należy bezpośrednio do biura LGD, pod adresem wskazanym w ogłoszeniu o naborze i w terminie wskazanym w ogłoszeniu.
- pracownik Biura rejestruje wniosek w rejestrze wniosków o przyznanie pomocy i nadaje mu numer. Znak sprawy powinien się znaleźć na wniosku w polu „Potwierdzenie przyjęcia przez LGD” i powinien zostać odzwierciedlony w rejestrze prowadzonym przez LGD.

3. POSIEDZENIE RADY

W trakcie posiedzenia Rada dokonuje wyboru operacji oraz ustala kwotę wsparcia. Przewodniczący Rady zawiadamia członków Rady o terminie posiedzenia najpóźniej na 7 dni przed posiedzeniem. Przewodniczący Rady prowadzi posiedzenia, w przypadku jego nieobecności Zastępca. Prawomocność posiedzenia i podejmowanych przez Radę LGD decyzji wymaga obecności co najmniej 1/3 składu Rady LGD oraz spełnienia parytetu równowagi sektorów na etapie każdego głosowania związanego z oceną oraz wyborem operacji/grantu. Podczas podejmowania decyzji odnośnie oceny i wyboru poszczególnych operacji wymagana jest większość (co najmniej 50% głosów) reprezentantów sektora społecznego i gospodarczego oraz innych reprezentantów społeczeństwa obywatelskiego wchodzących w skład Rady. W przypadku gdy dla danej

operacji nie będzie mógł być zachowany parytet, wówczas Przewodniczący Rady przeprowadza losowanie wśród członków sektora publicznego (wykluczając go tym samym z oceny), którzy dokonują oceny danej operacji, tak aby wymóg sektorowości został zachowany. Na etapie podejmowania poszczególnych decyzji przez członków Rady LGD żadna pojedyncza grupa interesu nie może mieć więcej niż 49% praw głosu. W razie braku quorum w pierwszym terminie posiedzenia Rady, Przewodniczący zamyka obrady wyznaczając równocześnie nowy termin posiedzenia, co zostaje odnotowane w protokole.

4. OCENA I WYBÓR OPERACJI

Rada dokonuje oceny wniosków o przyznanie pomocy pod kątem zgodności z LSR oraz lokalnymi kryteriami wyboru. Głosowanie w sprawie wyboru operacji odbywa się wyłącznie przez wypełnienie kart oceny: „Karta oceny zgodności operacji z LSR” oraz „Karta oceny zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru”. Członkowie Rady oddają głos w sprawie zgodności operacji z LSR na „karcie oceny zgodności z LSR” przez wybranie jednej z opcji TAK/NIE. W przypadku zaznaczenia co najmniej jednej odpowiedzi „NIE” wniosek zostaje odrzucony. Głosowanie na „karcie oceny zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru” polega na przyznaniu liczby punktów w ramach określonych limitów wyznaczonych w ramach danego kryterium.

Na podstawie wyników głosowania w sprawie oceny zgodności operacji z LSR oraz oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru sporządzane są protokoły z głosowania, a w dalszej kolejności lista operacji ocenionych, lista wybranych i niewybranych operacji. Listy ocenionych operacji, wybranych i niewybranych zatwierdzone są uchwałą Rady. Dodatkowo podejmowane są uchwały dla poszczególnych operacji zarówno wybranych jak i niewybranych. Podjęte uchwały mogą ulec zmianie w przypadku złożenia protestu od oceny operacji przez organ decyzyjny. Z przebiegu posiedzenia Rady sporządzany jest protokół.

W ciągu 7 dnia od zakończenia wyboru operacji przez LGD następuje przygotowanie i wysłanie pism do Wnioskodawców informujące o wynikach oceny zgodności operacji z LSR i wynikach wyboru. Pisma przekazywane są Wnioskodawcom listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia protestu w ciągu 7 dni od dnia doręczenia informacji od LGD w sprawie wyników wyboru operacji. Wnioskodawca składa protest zgodnie z Procedurą wniesienia i rozpatrzenie protestu w procedurze konkursowej. W terminie 7 dni od dokonania wyboru operacji, LGD przekazuje Samorządowi Województwa wnioski o udzielenie wsparcia, dotyczące wybranych operacji wraz z dokumentami potwierdzającymi dokonanie wyboru operacji. Szczegółowe zestawienie przekazywanych dokumentów LGD sporządza na formularzu udostępnionym przez Samorząd Województwa.

Sposób wyboru i oceny oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru wraz z procedurą LGD udostępni do wiadomości publicznej na swojej stronie internetowej. Ewentualne zmiany będą na bieżąco udostępniane.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania jest ściśle powiązany z logiką realizacji celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Zawiera on wskazania osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu dla określonych w strategii przedsięwzięć, co w konsekwencji przełoży się na osiągnięcie celów. Określone w planie działania wskaźniki są zaplanowane etapowo i zostały podzielone na trzy okresy: lata 2016-2018; lata 2019-2021; lata 2022-2023. Podział ten wynika z wymogów unijnych nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020. Przewiduje się zwiększoną intensywność pomocy w I etapie wdrożenia LSR. W kolejnych etapach wydatkowanie środków LGD następować będzie sukcesywnie. Planuje się osiągnięcie poziomu, co najmniej 60% każdego ze wskaźników produktu, który został przewidziany do realizacji w latach 2016 – 2018. Plan działania powstał z uwzględnieniem rekomendacji, uwag oraz opinii mieszkańców, które zgłaszane były podczas konsultacji społecznych z lokalną społecznością.

Szczegółowa informacja o Planie działania znajduje się w tabeli będącym załącznikiem nr 3 do LSR.

VIII. BUDŻET

Lokalna Strategia Rozwoju finansowana będzie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Na ten cel planuje się przeznaczyć 3 861 384,08 złotych dofinansowania z EFS i wkład własny.

ZAKRES WSPARCIA	Wsparcie finansowe RPO - EFS (PLN)	Razem EFSI (PLN)
Realizacja LSR	3 861 384,08	3 861 384,08
Koszty bieżące i działania animacyjne	965 346,02	965 346,02
RAZEM	4 826 730,10	4 826 730,10

IX. PLAN KOMUNIKACJI

LSR była przygotowywana przy czynnym udziale lokalnej społeczności i ma na celu systematyczne rozwijanie potencjału społeczności lokalnych do świadomego osiągania celów strategii. W związku z tym ustalono plan komunikacji, który ma wspomagać nie tylko ten proces, ale również informować o późniejszych działaniach Stowarzyszenia i zachęcać beneficjentów, potencjalnych beneficjentów oraz mieszkańców do korzystania z funduszy europejskich. Podstawą dla jego tworzenia były doświadczenia członków zespołu roboczego zdobyte w poprzednim okresie programowania oraz wnioski z ankiety przeprowadzonej przez LGD i otwartego spotkania konsultacyjnego dla mieszkańców. Skupiono się na dopasowaniu odpowiednich narzędzi komunikacyjnych do potencjalnych adresatów.

Głównym celem planu komunikacji jest zapewnienie aktywnego uczestnictwa mieszkańców w procesie realizacji LSR oraz zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości projektów zgłaszanych do LGD. Wszystkie działania komunikacyjne mają wzbudzić zainteresowanie lokalnej społeczności, zwiększyć świadomość dotyczącą LGD oraz projektów realizowanych ze środków LSR, jak również zmotywować beneficjentów, potencjalnych beneficjentów i mieszkańców do składania własnych wniosków. Dzięki temu zwiększy się liczba realizowanych projektów, co z kolei podniesie atrakcyjność LGD.

Aby ułatwić i usystematyzować pracę oraz ocenić późniejsze efekty działań komunikacyjnych wypracowano cztery cele.

Za cel główny uznano: Rozpowszechnianie informacji o przeprowadzanych konkursach, zasadach przyznawania pomocy, kryteriach oceny i zasadach wyboru operacji przez LGD.

Wydzielono również cele szczegółowe:

1. Rozpowszechnianie informacji o funkcjonowaniu i działalności LGD.
2. Rozpowszechnianie informacji o postępach we wdrażaniu LSR.
3. Rozpowszechnianie informacji o projektach zrealizowanych ze środków LSR i transfer dobrych praktyk.
4. Rozpowszechnianie informacji o realizowanych projektach (rekrutacja do projektów).

Cele zrealizowane zostaną za pomocą działań i narzędzi komunikacji dopasowanych do zaistniałych potrzeb

PŁEĆ		WIEK		
kobieta	mężczyzna	do 30 lat	30 – 50 lat	ponad 50 lat
41	36	28	24	25
STATUS (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)				
bezrobotny				8
osoba bez kwalifikacji zawodowych				3
osoba korzystająca ze świadczeń pomocy społecznej				5
młodzież - uczeń/student				25
osoba pracująca				29
osoba niepełnosprawna				7
kobieta				41
osoba starsza (emeryt, rencista)				18
osoba wykluczona lub zagrożona wykluczeniem społecznym				
członek LGD				6

oraz środków przekazu dopasowanych do grup docelowych. Działania komunikacyjne dobrano w taki sposób, by zapewnić dostęp do informacji wszystkim mieszkańcom obszaru LSR, w tym grupom defaworyzowanym. Przystosowano je do potrzeb wszystkich grup docelowych. By komunikacja w odpowiedniej formie docierała do grup, które LGD wskazało jako swoich odbiorców, wyszczególniono grupy docelowe planu komunikacji.

Na podstawie anonimowych ankiet w Internecie i ankiet wypełnianych podczas spotkań ze społecznością lokalną, oraz ankiet przeprowadzonych na spotkaniu konsultacyjnym powstał opis dedykowanych im środków przekazu:

1) Beneficjenci i potencjalni beneficjenci

Beneficjenci to grupa, która już realizowała bądź nadal realizuje projekty dofinansowywane ze środków unijnych. Komunikaty skierowane do tej grupy powinny być sprecyzowane, profesjonalne i motywujące do dalszego zaangażowania. Potencjalni beneficjenci to grupa, do której kieruje się najwięcej komunikatów ze względu na możliwości podobne do beneficjentów. Jako że do tej pory nie realizowali projektów unijnych, istotne jest, by dostali odpowiednio zachęcające i jasne informacje, które skłonią ich do złożenia wniosku.

Do tej grupy należą m.in. przedstawiciele sektora publicznego (będą informowani za pomocą wiadomości mailowych, na spotkaniach dedykowanych), lokalni liderzy, organizacje pozarządowe (podczas zebrań dla organizacji pozarządowych i poprzez mailing Pełnomocnika Prezydenta Miasta Inowrocławia ds. Organizacji Pozarządowych i współpracy z młodzieżą), przedsiębiorcy (mailing, foldery informacyjne przesyłane pocztą, współpraca ze związkami zawodowymi), członkowie LGD (zebrania, mailing, stworzenie grup roboczych ds. realizacji LSR).

2) Ogół mieszkańców.

W tej grupie znajduje się lokalna społeczność z terenu LGD i to ona jest głównym odbiorcą projektów. To tutaj kreują się postawy i poglądy dotyczące funkcjonowania LGD oraz realizacji LSR. Grupa ta będzie informowana za pomocą mediów lokalnych o szerokim zasięgu, by dotarła do jak najszerszej grupy odbiorców. Ponadto informacje będą umieszczane na lokalnych tablicach informacyjnych i w **autobusach**, ogłoszenia w miejscach spotkań społeczności lokalnej oraz w mediach społecznościowych.

Z grona wszystkich mieszkańców należy wyróżnić osoby z grup defaworyzowanych, za które uznano: osoby bezrobotne, nieaktywne zawodowo i osoby bez kwalifikacji zawodowych, osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, osoby młode, starsze, niepełnosprawne oraz kobiety.

3) **Osoby bezrobotne, nieaktywne zawodowo i osoby bez kwalifikacji zawodowych** – wiadomości mogą pozyskać w Powiatowym Urzędzie Pracy, Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej lub podczas imprez miejskich. Wiadomości mogą również uzyskiwać w organizacjach pozarządowych. Komunikacja skupiona zostanie w lokalnych ośrodkach wsparcia m.in. powiatowy urząd pracy, ośrodek pomocy społecznej, ośrodek

pomocy rodzinie, centra integracji, ponadto specjalnie dla tej grupy przygotowane zostaną także spotkania informacyjne i szkolenia.

4) **Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej** – wśród odbiorców tej grupy należy zwrócić szczególną uwagę na osoby ubogie, matki samotnie wychowujące dzieci, osoby bezdomne i uzależnione. Komunikaty przekazywane będą poprzez ogłoszenia na tablicach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i we wszystkich jego filiach oraz w organizacjach pozarządowych. Informacje pojawią się też na witrynie siedziby LGD w centrum miasta. Dodatkowo zostaną zorganizowane spotkania w opiekunkami środowiskowymi, pracownikami socjalnymi i asystentami rodziny, wskazujące w jaki sposób przekazywać informacje klientom.

5) **Osoby młode, czyli do 35 roku życia** - grupa aktywnie korzystająca z mediów, szczególnie z Internetu. Osoby młode bardzo często posiadają konta na portalach społecznościowych, np. na Facebooku, Twitterze i Instagramie więc zdecydowana większość informacji przeznaczonych dla tej grupy zostanie umieszczona na stronie Stowarzyszenia i za pomocą linków i dostosowanych grafik, na tych portalach. Znajdą się tam wiadomości dotyczące działalności LGD, godzin otwarcia biura, realizowanych projektów oraz warunków, które należy spełnić, żeby móc przygotować własny wniosek. Ważne, żeby docierać do jak najszerszej grupy odbiorców i aby jak najszybciej informować ludzi o działalności i możliwościach jakie niesie ze sobą korzystanie z funduszy europejskich, dlatego zostanie podjęta współpraca ze szkołami, Samorządami Uczniowskimi i Młodzieżową Radą Miejską Inowrocławia. Dla osób, które ukończyły już edukację i mają trudności z odnalezieniem się na rynku pracy, informacje o projektach będą wywieszane w urzędach i instytucjach publicznych oraz Powiatowym Urzędzie Pracy. Dodatkowo zostanie zastosowane innowacyjne rozwiązanie aplikacji na smartphony ze wszelkimi aktualnościami.

6) **Osoby starsze (powyżej 50 roku życia)** - komunikaty będą również przekazywane za pośrednictwem ogłoszeń w lokalnej prasie czy rozwieszane na tablicach w urzędach, kościołach oraz na słupach informacyjnych. Ważne, by dotrzeć do miejsc odwiedzanych przez daną grupę, więc informacje pojawią się też w miejscach spotkań stowarzyszeń, uniwersytetów III wieku, klubach osiedlowych, klubach seniora, filiach biblioteki itp. Forma ogłoszeń będzie dostosowana do potrzeb i możliwości osób starszych, co oznacza między innymi odpowiednio dużą i wyraźną czcionkę oraz stonowane kolory plakatów i ulotek.

7) **Osoby niepełnosprawne** - dobrane będą informacje dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Dla osób niedowidzących przeznaczone będą komunikaty dźwiękowe (np. wiadomości w lokalnym radiu) lub zapisane dużymi czcionkami. Z kolei osoby, którym niepełnosprawność utrudnia poruszanie się mogą skorzystać ze strony internetowej LGD, gdzie na bieżąco wprowadzane są wszystkie aktualizacje. Do tego warto zwrócić uwagę na pozostałe media takie jak telewizja, radio czy prasa, które również pozwolą na zdobywanie informacji bez wychodzenia z domu.

8) **Kobiety** mogą zdobywać informacje z mediów, ogłoszeń na tablicach, plakatów i ulotek, istotne jest jednak rozmieszczenie tychże w kluczowych miejscach – urzędach, szkołach, przedszkolach czy żłobkach (odprowadzają lub odbierają dzieci z zajęć) oraz we wszystkich miejscach, w których spotykają się stowarzyszenia i koła.

X. INNOWACYJNOŚĆ

Innowacyjność to wdrażanie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu/usługi na terenie Miasta Inowrocławia. Zawiera się ona również w działaniach czy procesach wykorzystujących nowe sposoby istniejących już lokalnych zasobów. Przedsięwzięcia planowane dla osiągnięcia celów LSR mają charakter innowacyjny poprzez nowatorskie podejście do realizacji pomysłów i rozwiązań na terenie miasta Inowrocławia.

W kryteriach wyboru operacji przewidziano preferencje punktowe dla wnioskodawców, którzy kierują swoje działania na rozwiązywanie problemów grup defaworyzowanych, wskazanych w LSR, wykazując pozytywne oddziaływanie na te grupy lub angażują w swoje działania ich przedstawicieli.

W LSR dla miasta Inowrocławia innowacyjność została uwzględniona w przedsięwzięciach 2.1.3. Wsparcie innowacyjnych działań w zakresie animacji społecznej i organizowania społeczności lokalnej. Wyodrębnienie tego typu projektów zaproponowała społeczność lokalna podczas spotkań konsultacyjnych i warsztatów. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w lokalnych kryteriach wyboru.

XI. ZINTEGROWANIE

Podstawowym uzasadnieniem stosowania pojęcia Leader są lepsze wyniki w stosunku do tych osiągniętych przy zastosowaniu tradycyjnych, odgórných podejść. Leader nie powinien być traktowany jako konkurencja dla podejścia odgórnego realizowanego przez krajowe, regionalne i lokalne władze, ale jako narzędzie interakcji z nimi mające na celu osiągnięcie lepszych wyników ogólnych. Lokalna Strategia Rozwoju stanowi spójny zestaw operacji mających na celu osiągnięcie lokalnych celów i potrzeb, które przyczyniają się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu. Dlatego jednym z podstawowych elementów LSR jest jej zintegrowany charakter. Zintegrowany charakter LSR pozwoli na wykorzystanie endogenicznego potencjału terytorium, jego zasobów i wiedzy. Umożliwi realizację interwencji ukierunkowanych na wyzwania rozwojowe.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy obszaru, wyznaczonych obszarów interwencji oraz głównych potrzeb lokalnej społeczności, wybrane zostały główne kierunki działania w formie celów ogólnych i szczegółowych. Cele LSR są wobec siebie komplementarne i obejmują główne sfery życia lokalnej społeczności: gospodarczą, w tym zawodową oraz społeczną. W ramach celów szczegółowych wybrane zostały przedsięwzięcia, adresowane do możliwie szerokiej grupy mieszkańców obszaru, reprezentujących różne sektory (instytucje publicznych, organizacji pozarządowych, podmiotów gospodarczych). Dzięki podejściu Leader cele te będą osiągnięte poprzez ścisłą współpracę z mieszkańcami obszaru LGD. Równocześnie jednak dojdzie do współdziałania z podmiotami różnych sektorów oraz instytucjami publicznymi, realizującymi cele i założenia w ramach innych strategii i programów. LSR zwraca szczególną uwagę na realizację projektów integrujących różne sektory w przypadku przedsięwzięcia 2.1.3 „Wsparcie innowacyjnych działań w zakresie animacji społecznej i organizowania społeczności lokalnej”. Powodzenie realizacji projektów realizowanych na rzecz osób wykluczonych społecznie i ubogich zależy bowiem w dużej mierze od wspólnych działań i zaangażowania sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego.

Realizacja przedsięwzięć będzie odbywała się w sposób kompleksowy, zapewniający szeroki **udział partnerów, przedstawicieli różnych sektorów, branż oraz wykorzystanie różnorodnych zasobów** obszaru LSR. Już na etapie formułowania strategii, założeniem było zaangażowanie różnych grup i zapoczątkowanie procesu budowania partnerstwa międzysektorowego i międzybranżowego. Podczas spotkań, przedstawiciele różnych grup byli zachęceni, aby pomysły wypracowane podczas spotkań wprowadzać w życie we współpracy z podmiotami współuczestniczącymi w tych spotkaniach.

Celem Lokalnej Grupy Działania w ramach realizacji każdego z celów niniejszej strategii będzie stałe podtrzymywanie aktywnego dialogu społecznego i wspieranie procesu budowania partnerstw na różnych szczeblach. Współpraca międzysektorowa rozwijana będzie na forum LGD w ramach codziennej działalności partnerstwa. Narzędziem w tym zakresie będzie **premiowanie podczas naborów tych projektów, które będą realizowane w partnerstwie, w szczególności partnerstwie międzysektorowym z udziałem partnera z sektora gospodarczego**. Zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców w działania na obszarze LSR prowadzone m.in. przez sektor społeczny będą stanowiły dodatkowe wzmocnienie lokalnego rynku. Mieszkańcy lepiej poznają przedsiębiorstwa działające w ich otoczeniu. Działania te pozwolą na wzmocnienie współpracy i integracji między różnymi sektorami i partnerami na obszarze LSR.

W celu osiągnięcia efektu synergii, niezbędne jest nie tylko zintegrowanie działań, partnerów i grup, ale również zrównoważone i kompleksowe wykorzystanie zasobów, w szczególności unikatowych, wyróżniających obszar LSR walorów. Pozwoli to na kompleksową realizację przedsięwzięć w ramach każdego z celów szczegółowych, a w skali długoterminowej osiągnięcie wartości dodanej na poziomie całej strategii. W przypadku **celu szczegółowego 1.1 premiowane będą wszelkie przedsięwzięcia realizowane przez branże kluczowe w mieście oraz udokumentowane w zakresie potrzeb lokalnych**.

Także innowacyjność, jako jeden z fundamentów podejścia Leader, została szeroko uwzględniona przez LGD na etapie opracowania Strategii. W ramach LSR wprowadzono definicję innowacyjności zgodną z kryteriami wyboru dla LSR oraz wyznaczono kryterium premiujące rozwiązania innowacyjne w ramach celu ogólnego 2: preferowane będą projekty innowacyjne, które nie były dotąd realizowane na obszarze LSR. Innowacjom w zakresie celu ogólnego 1 będą sprzyjały zaproponowane kryteria wyboru – preferujące projekty realizowane w

partnerstwie, wykorzystujące lokalne zasoby. Kolejnym narzędziem w tym zakresie będzie premiowanie już podczas naborów w celu szczegółowym 2.1. projektów realizowanych w partnerstwie, w szczególności partnerstwie większej liczby podmiotów. Zaangażowanie różnych partnerów w działania na obszarze LGD prowadzone m.in. przez sektor społeczny będą stanowiły podstawę dla zwiększenia aktywności różnych grup społecznych. Będzie to kolejna szansa na podjęcie współpracy i nawiązanie kontaktów nie tylko wewnątrz sektorów, ale również między nimi. Warto zauważyć, iż tego typu kontakty będą także stanowiły dodatkowe wzmocnienie lokalnego rynku. Mieszkańcy zaangażowani w projekty społeczne lepiej poznają przedsiębiorstwa działające w ich otoczeniu, zaś przedsiębiorcy i organizacje, biorąc udział w tych przedsięwzięciach zyskują lepszy wgląd w potrzeby ich grup docelowych oraz realną możliwość zbudowania sieci partnerów międzybranżowych.

LGD będzie organizowała przed każdym naborem wniosków własne otwarte spotkania informacyjne i szkolenia, dotyczące prawidłowego przygotowania projektu i uzupełnienia wniosku. W ich ramach reprezentanci różnych środowisk, sektorów i grup wiekowych będą nie tylko dyskutować, ale także współpracować nad przygotowaniem wzorcowych projektów. Współpraca zawarta w ramach spotkań będzie pozytywnie wpływać na współpracę w ramach realizowanych przedsięwzięć. Uczestnicy będą również zachęceni, aby pomysły wypracowane podczas spotkań rzeczywiście wprowadzać w życie, co pomoże w utrwaleniu nawiązanych kontaktów i ułatwi realizację ich własnych inicjatyw.

W celu osiągnięcia efektu synergii, niezbędne jest nie tylko zintegrowanie działań, partnerów i grup, ale również zrównoważone i kompleksowe wykorzystanie zasobów, w szczególności unikatowych, wyróżniających obszar LGD walorów. Racjonalne wykorzystanie tego potencjału będzie promowane i premiiowane podczas oceny wniosków w każdym naborze. Dodatkowe punkty otrzymają wnioski, które uwzględnią wykorzystanie silnych stron i wzmocnienie kluczowych branż w ramach projektów dotyczących przedsiębiorczości.

Komplementarność LSR z innymi dokumentami strategicznymi w zakresie głównych kierunków interwencji pozwoli osiągnąć cenny efekt synergii i wzmocni trwałość osiąganych rezultatów. Każdy z celów wyznaczonych na poziomie lokalnym, realizowanych w podejściu Leader, będzie komplementarny z celami wyznaczanymi w wieloletniej strategii gminy, strategii regionalnych i ogólnopolskich, realizowanych w ramach różnych programów. Dla każdego z celów szczegółowych LSR stwierdzono zgodność i komplementarność z następującymi dokumentami strategicznymi:

Cel szczegółowy 1.	
Wzrost aktywności społeczno-zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców Inowrocławia	
DOKUMENT STRATEGICZNY, Z KTÓRYM STWIERDZONO ZGODNOŚĆ	CELE POCHODZĄCE Z DOKUMENTU STRATEGICZNEGO
Strategia Rozwoju Miasta Inowrocławia do roku 2020	PRIORYTET I. Gospodarka i miejsca pracy CEL ROZWOJOWY III.2. Zapewnienie wysokiego poziomu nauczania na wszystkich poziomach edukacji
Strategia Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego do 2020 roku	Cel strategiczny 1. Wzrost zatrudnienia i aktywizacja zawodowa mieszkańców powiatu
Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan Modernizacji 2020+	Cel strategiczny 1. Gospodarka i miejsca pracy
Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	Cel szczegółowy 1.1. Wsparcie działalności społeczno-zawodowej mieszkańców regionu
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Cel szczegółowy 1. Wzrost aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju
Strategia Rozwoju Kraju do 2020 roku	Cel II 4.2. Poprawa jakości kapitału społecznego Cel III 1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	Cel główny: Wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski

Miejskiego Programu Aktywności Lokalnej na lata 2014-2017	Cel szczegółowy 4. Wspieranie różnych form aktywizacji zawodowej, zdrowotnej, społecznej i edukacyjnej mieszkańców, w tym w szczególności korzystających ze świadczeń pomocy społecznej
Program promocji zatrudnienia i aktywizacji rynku pracy Powiatu Inowrocławskiego na lata 2014 - 2020	Cel strategiczny 1. Wzrost aktywności zawodowej wśród bezrobotnych powiatu inowrocławskiego Cel strategiczny 3. Stworzenie warunków do dostosowania kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy wśród bezrobotnych powiatu inowrocławskiego
Cel szczegółowy 2. Zaktywizowanie społeczne osób wykluczonych społecznie i ubogich	
DOKUMENT STRATEGICZNY, Z KTÓRYM STWIERDZONO ZGODNOŚĆ	CELE POCHODZĄCE Z DOKUMENTU STRATEGICZNEGO
Strategia Rozwoju Miasta Inowrocławia do roku 2020	CEL ROZWOJOWY III.2. Zapewnienie wysokiego poziomu nauczania na wszystkich poziomach edukacji CEL ROZWOJOWY IV.1. Lepszy dostęp do usług społecznych i zdrowotnych
Strategia Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego do 2020 roku	Cel strategiczny 1. Wzrost zatrudnienia i aktywizacja zawodowa mieszkańców powiatu Cel strategiczny 5. Budowa kapitału społecznego i włączenie mieszkańców powiatu w kreowanie rozwoju lokalnego
Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan Modernizacji 2020+	Cel strategiczny 3. Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	Cel szczegółowy 1.1. Wsparcie działalności społeczno-zawodowej mieszkańców regionu Cel szczegółowy 1.3. Rozwój działań skierowanych na aktywizację społeczną i zawodową osób szczególnego ryzyka, w tym niepełnosprawnych i bezdomnych
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Cel szczegółowy 1. Wzrost aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju
Strategia Rozwoju Kraju do 2020 roku	Cel II 4.2. Poprawa jakości kapitału społecznego Cel III 1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	Cel szczegółowy 2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne
Miejskiego Programu Aktywności Lokalnej na lata 2014-2017	Cel szczegółowy 2. Wdrażanie inicjatyw obywatelskich mogących wesprzeć środowiska dotknięte lub zagrożone wykluczeniem społecznym Cel szczegółowy 3. Aktywna integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia Cel szczegółowy 4. Wspieranie różnych form aktywizacji zawodowej, zdrowotnej, społecznej i edukacyjnej mieszkańców, w tym w szczególności korzystających ze świadczeń pomocy społecznej

Gminny Program Rewitalizacji jest w trakcie przygotowania i będzie spójny z założeniami LSR.

XII. MONITORING I EWALUACJA

Realizacja LSR będzie podlegać stałemu monitoringowi oraz procesowi ewaluacji, które pozwolą na szybką reakcję w przypadku zaistnienia problemów lub zagrożeń na każdym etapie wdrażania LSR. Badanie i analizowanie podejmowanych działań jest niezbędne do określenia czy LSR jest wdrażana prawidłowo, a jej realizacja przebiega zgodnie z założeniami i czy sposób funkcjonowania stowarzyszenia przebiega w sposób gwarantujący wypełnienie wszystkich nałożonych na nie zadań.

Monitoring prowadzony będzie w sposób ciągły od dnia zawarcia umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR do dnia zakończenia wdrażania strategii przez Biuro i Zarząd LGD. Elementami podlegającymi monitorowaniu będą dane dotyczące:

- ogłoszonych naborów wniosków,
- działań informacyjnych określonych w Planie komunikacji,
- stopnia zainteresowania potencjalnych beneficjentów poszczególnymi naborami wniosków,
- stopnia wykorzystania budżetu LSR,
- stopnia osiągnięcia założonych w strategii wskaźników realizacji celów.

LGD planuje także przeprowadzenie ewaluacji on-going (w drugim półroczu 2018 i 2021 r.) oraz ewaluacji ex-post (po zakończeniu wdrażania strategii). Podsumowanie ustaleń i rekomendacji w ramach poszczególnych badań ewaluacyjnych zostanie zawarte w raporcie ewaluacyjnym. Ewaluacja zostanie przeprowadzona przez podmiot zewnętrzny. Ewaluacji podlegać będą m.in. następujące elementy (kryteria ewaluacyjne):

- trafność – stopień spójności strategii z potrzebami mieszkańców obszaru (mierzony jako zainteresowanie wnioskodawców poszczególnymi naborami wniosków oraz działaniami informacyjno-promocyjnymi LGD, a także poziom jakości udzielanego przez Biuro doradztwa),
- skuteczność – stopień spójności tempa osiąganych rezultatów (wskaźników rzeczowych i finansowych) z założeniami LGD,
- trwałość – na ile trwałe są efekty uzyskane w ramach poszczególnych projektów, finansowanych ze środków strategii,
- terminowość – weryfikacja czy LGD realizuje swoje zobowiązania w terminach określonych w obowiązujących aktach prawnych.

Dodatkowo na bieżąco będą prowadzone działania w zakresie ewaluacji własnej LGD.

Wyniki badań ewaluacyjnych w formie raportów przygotowanych przez podmiot zewnętrzny będą dla LGD narzędziem do wprowadzania ewentualnych korekt w zakresie skuteczności działań:

- w osiąganiu założonych celów zgodnie z harmonogramem realizacji wskaźników założonym w LSR,
- w realizacji tych założeń zgodnie z wymogami dokumentów zewnętrznych, w szczególności umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR,
- w zaangażowaniu społeczności lokalnej w realizację założeń LSR, stanowiącej dowód na przyjęcie prawidłowych obszarów interwencji, wyznaczenie celów zgodnych z potrzebami oraz prowadzenie odpowiednio intensywnych działań komunikacyjnych,
- w uzyskiwaniu trwałych efektów na obszarze LSR, jako dowód na wybór odpowiednich projektów i przyjęcie prawidłowych kryteriów w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Powyższe kryteria ewaluacyjne będą uzupełniane również o kryteria wewnętrzne, dotyczące ewaluacji własnej LGD. Rekomendacje zawarte w raportach ewaluacyjnych będą podstawą do aktualizacji LSR.

Ze względu na partycypacyjny charakter zarówno tworzenia jak i wdrażania LSR w proces ewaluacji zostaną włączone podmioty zaangażowane we wdrażanie interwencji lub zainteresowane jej efektami. Dzięki temu w pełniejszym zakresie możliwa będzie realizacja zasady partnerstwa.

XIII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Inowrocław odstąpiło od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla opracowania „Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Inowrocław na lata 2014-2020”, z uwagi na fakt, że LSR w okresie programowania 2014 – 2020 będzie stanowiła instrument realizacji założeń „Strategii rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+” oraz że będzie dotyczyła wyłącznie niewielkich modyfikacji przyjętego już dokumentu.

Stowarzyszenie LGD Inowrocław wystąpiło do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszcy oraz Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Bydgoszcy z wnioskiem o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Lokalna Strategia Rozwoju nie dotyczy zadań mogących znacząco oddziaływać na środowisko, ani mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Uszczegółowienie zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju polega na wskazaniu możliwych do realizacji zadań zgodnie z wytycznymi odnoszącymi się do perspektywy finansowej 2014-2020. Zadania wdrażane zarówno przez beneficjentów jak i samą LGD będą realizowane w taki sposób aby nie zagrażały zdrowiu i życiu ludzi oraz środowisku naturalnemu. LSR nie przewiduje oddziaływań skumulowanych i transgranicznych. Lokalna Grupa Działania zaplanowała w ramach środków RPO na lata 2014-2020 realizację zadań z zakresu zwiększenia aktywności społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w ramach działań o charakterze środowiskowym a także poprzez organizowanie społeczności lokalnej i animację społeczną. Podejmowane będą także działania wspierające przedsięwzięcia ukierunkowane m.in. na animację, tworzenie, rozwój i współpracę w ramach lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej.

ZAŁĄCZNIK NR 1 – PROCEDURA AKTUALIZACJI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Konieczność wprowadzania zmian do Lokalnej Strategii Rozwoju może wynikać w szczególności z następujących przyczyn:

- 1) zmiany obowiązujących przepisów regulujących zagadnienia związane z LSR,
- 2) zmiany dokumentów programowych dotyczących zagadnień objętych LSR,
- 3) istotnych zmian w sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LSR,
- 4) wniosków wynikających z praktycznego stosowania LSR i przeprowadzanej ewaluacji LSR,
- 5) uwag zgłoszonych w protokołach pokontrolnych,
- 6) niewystarczającym zainteresowaniem wnioskodawców poszczególnymi zakresami wsparcia, przewidzianymi w ramach LSR,

Za propozycje zmian w LSR odpowiada Zarząd LDG, który za pośrednictwem Biura LGD informuje o przystąpieniu do procesu aktualizacji strategii poprzez umieszczenie na stronie internetowej LGD proponowanych zmian do treści LSR i rozpoczynając w ten sposób proces konsultacji społecznych. W przypadku zmian w rozdziałach V, VI, VIII Stowarzyszenie LGD Inowrocław przeprowadzi dodatkowo przynajmniej jedno otwarte spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców obszaru objętego LSR. Zaproponowane podczas spotkania zmiany i zgłoszone uwagi przedstawiane są Zarządowi, który decyduje o ich przyjęciu bądź odrzuceniu. Walne Zebranie Członków LGD przyjmuje zmiany do LSR w drodze uchwały. Wprowadzenie zmian do LSR wymaga każdorazowej akceptacji Samorządu Województwa.

Zmiany i poprawki o charakterze technicznym, w szczególności wynikające z wezwań Samorządu Województwa, wprowadzane będą niezwłocznie, a zaktualizowana LSR będzie każdorazowo zamieszczana na stronie internetowej LGD.

ZAŁĄCZNIK NR 2 - PROCEDURA DOKONYWANIA EWALUACJI I MONITORINGU

Realizacja LSR będzie podlegać stałemu monitoringowi oraz procesowi ewaluacji, które pozwolą na szybką reakcję w przypadku zaistnienia problemów lub zagrożeń na każdym etapie wdrażania LSR. Monitoring prowadzony będzie w sposób ciągły od dnia zawarcia umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR do dnia zakończenia wdrażania strategii przez Biuro i Zarząd LGD. Elementami podlegającymi monitorowaniu będą dane dotyczące:

- ogłoszonych naborów wniosków,
- działań informacyjnych i edukacyjnych określonych w Planie komunikacyjnym,
- stopnia zainteresowania potencjalnych beneficjentów poszczególnymi naborami wniosków,
- stopnia wykorzystania budżetu LSR,
- stopnia osiągnięcia założonych w strategii wskaźników realizacji celów.

Bieżący monitoring zostanie usystematyzowany przez określenie czasu i okresów pomiaru – Biuro będzie przygotowywać sprawozdania monitoringowe co kwartał (niezwłocznie po uzyskaniu kompletnych danych za zakończony kwartał), które przekazywane będą Zarządowi i Komisji Rewizyjnej. Ponadto w terminie do 31 stycznia każdego roku LGD przedkładać będzie Samorządowi Województwa sprawozdanie z realizacji strategii za rok poprzedni, które zostanie przekazane Zarządowi, Radzie, Komisji Rewizyjnej oraz zaprezentowane na Walnym Zebraniu Członków. Dodatkowo przed każdym posiedzeniem Rady, dotyczącym wyboru operacji, Biuro opracuje zestawienie dotyczące niewykorzystanych kwot finansowych oraz prognozowanego i/lub osiągniętego poziomu realizacji wskaźników w ramach danego przedsięwzięcia i celu strategii.

Dane monitoringowe, zawarte w poszczególnych sprawozdaniach, zostaną wykorzystane do oceny efektywności wdrażania strategii. Na ich podstawie Biuro, Zarząd i Komisja Rewizyjna będą mogły przygotować propozycje zmian w procesie wdrażania strategii (w tym Planu komunikacyjnego), mające na celu poprawę efektywności.

LGD planuje także przeprowadzenie ewaluacji on-going (w drugim półroczu 2018 i 2021 r.) oraz ewaluacji ex-post (po zakończeniu wdrażania strategii). Okres pomiaru wyniesie odpowiednio:

- od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2018 r. (dla ewaluacji w 2018 r.),
- od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2021 r. (dla ewaluacji w 2021 r.),
- od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do dnia zakończenia jej wdrażania (dla ewaluacji ex-post.).

Podsumowanie ustaleń i referencji w ramach poszczególnych badań ewaluacyjnych zostanie zawarte w raporcie. Ewaluacja zostanie przeprowadzona przez podmiot zewnętrzny, posiadający odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie w ewaluacji LSR. W przypadku stwierdzenia w trakcie ewaluacji własnej niewystarczającej jakości podejmowanych działań, w celu ich zapewnienia LGD zobowiązuje się do realizacji tzw. projektów własnych, które przyczynią się do osiągnięcia założonych celów oraz innych działań zmierzających do realizacji założonych celów (wzmożenie promocji, zwiększenie ilości spotkań informacyjnych, itp.).

Prowadzone badania ewaluacyjne będą miały na celu pogłębienie pomiarów w ramach monitoringu o dodatkowe informacje pozwalające na kompleksowe zwiększanie efektywności wdrażania LSR na obszarze. Dane zebrane w ramach badań zostaną zestawione w formie raportów ewaluacyjnych stworzonych przez odpowiednio przygotowany i doświadczony podmiot zewnętrzny. Ocena z zewnątrz i doświadczenie w ewaluacji LSR pozwoli również na opracowanie rekomendacji dla LGD. Ocenie podlegać będzie skuteczność LGD:

- w osiąganiu założonych celów zgodnie z harmonogramem realizacji wskaźników założonym w LSR,
- w realizacji tych założeń zgodnie z wymogami dokumentów zewnętrznych, w szczególności umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR,
- w zaangażowaniu społeczności lokalnej w realizację założeń LSR, stanowiącej dowód na przyjęcie prawidłowych obszarów interwencji, wyznaczenie celów zgodnych z potrzebami oraz prowadzenie odpowiednio intensywnych działań komunikacyjnych,

- w uzyskiwaniu trwałych efektów na obszarze LSR, jako dowód na wybór odpowiednich projektów i przyjęcie prawidłowych kryteriów w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Źródłem danych do monitoringu i ewaluacji będą informacje będące w posiadaniu LGD (np. rejestry złożonych wniosków, udzielonego doradztwa), informacje przekazane przez Samorząd Województwa (dotyczące stopnia wykorzystania środków) oraz dane pochodzące z ankiet monitorujących, opracowanych przez LGD, a składanych przez beneficjentów pomocy w ramach strategii i grantobiorców (określające m.in. wartość wykorzystanych środków, osiągnięte wartości wskaźników, uzyskaną w projekcie wartość dodaną, trwałość projektu, napotkane trudności w trakcie realizacji operacji oraz ocenę jakości usług doradczych świadczonych przez LGD) a także dane z wizji lokalnych, opinii Dyrektora biura, opinii Zarządu, Komisji rewizyjnej, wywiadów od wnioskodawców, na podstawie rozmów telefonicznych i innych technik.

Raport, zawierający wnioski i rekomendacje dotyczące poprawy efektywności wdrażania strategii, zostanie przekazany wszystkim organom LGD, a główne wnioski zostaną zaprezentowane na Walnym Zebraniu Członków. Na ich podstawie Biuro, Zarząd i Komisja Rewizyjna będą mogły przygotować propozycje zmian w procesie wdrażania strategii (w tym Planu komunikacyjnego), mające na celu poprawę skuteczności. W przypadku gdy w procesie ewaluacji wskazane zostaną problemy w realizacji LSR zostaną wdrożone działania naprawcze polegające na poprawie efektywności, ale także możliwość zmiany LSR w zakresie budżetu, wskaźników, kryteriów oceny i innych elementów.

Zakres badania	Podmiot odpowiedzialny	Sposób realizacji	Czas i okres pomiaru	Zakres analizy i oceny
MONITORING				
Plan działania: - harmonogram naborów wniosków, - zrealizowane przedsięwzięcia, - budżet LSR, - wskaźniki realizacji LSR i osiągnięte cele. - działania informacyjne i edukacyjne określone w Planie komunikacji,	- Biuro - Zarząd	Źródła i zakres danych: - informacje będące w posiadaniu LGD, - informacje przekazane przez Samorząd Województwa, - dane pochodzące z ankiet monitorujących, opracowanych przez LGD, a składanych przez beneficjentów pomocy w ramach strategii i grantobiorców, - informacje uzyskane w trakcie wizji lokalnych - spotkania fokusowe z grantobiorcami	W sposób ciągły. Biuro będzie przygotowywać sprawozdania co kwartał (niezwłocznie po uzyskaniu kompletnych danych za zakończony kwartał). W terminie do 31 stycznia każdego roku LGD przedkładać będzie Samorządowi Województwa sprawozdanie z realizacji strategii za rok poprzedni. Przed każdym posiedzeniem Rady, dotyczącym wyboru operacji, biuro opracuje zestawienie dotyczące niewykorzystanych kwot finansowych oraz poziomu realizacji wskaźników w ramach danego przedsięwzięcia i celu strategii.	- stopień zainteresowania potencjalnych beneficjentów poszczególnymi naborami wniosków, - stopień wykorzystania budżetu LSR - stopień osiągnięcia założonych w strategii wskaźników realizacji celów.
ELEMENTY FUNKCJONOWANIA LGD PODLEGAJĄCE EWALUACJI				
Wypełnianie obowiązków przez pracowników biura	Zarząd LGD (ewaluacja własna)	- ankiety dotyczące satysfakcji z udzielonego doradztwa, - opinia zarządu	W sposób ciągły: od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do dnia zakończenia jej wdrażania.	- rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie - kreatywne podejście do powierzonych zadań
Organ decyzyjny	Zarząd LGD (ewaluacja)	- opinia Komisji Rewizyjnej	W sposób ciągły: od momentu rozpoczęcia wdrażania	- uczestnictwo w posiedzeniach

	własna)		strategii do dnia zakończenia jej wdrażania.	- realizacja LSR zgodnie z harmonogramem
Stopień zainteresowania stroną internetową	pracownicy biura (ewaluacja własna)	Źródło i zakres danych: - licznik wejść na stronę - opinie wnioskodawców uzyskane na podstawie wywiadów	W sposób ciągły: od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do dnia zakończenia jej wdrażania	- czytelność strony - aktualizacja strony - jakość zamieszczanych artykułów
Stopień zainteresowania szkoleniami przeprowadzanymi przez LGD	pracownicy biura (ewaluacja własna)	Źródło i zakres danych: - ankiety wypełniane przez uczestników szkoleń	Na bieżąco zgodnie z harmonogramem szkoleń.	- merytoryka szkolenia, stopień przydatności uzyskanych informacji, czas szkolenia, catering
Stopień zainteresowania wydarzeniami organizowanymi przez LGD	pracownicy biura (ewaluacja własna)	Źródło i zakres danych: wywiad z uczestnikami wydarzenia podczas jego trwania	Na bieżąco wynikający z harmonogramu zaplanowanych wydarzeń	- trafność terminu, lokalizacji, formuły, przygotowania wydarzenia od strony logistycznej, promocji
- kryteria ewaluacyjne (trafność i terminowość), Plan działania: - harmonogram naborów wniosków, - zrealizowane przedsięwzięcia, - budżet LSR, - wskaźniki realizacji LSR i osiągnięte cele. - działania informacyjne i edukacyjne określone w Planie komunikacji,	podmiot zewnętrzny	Źródła i zakres danych: - informacje będące w posiadaniu LGD, - informacje przekazane przez Samorząd Województwa, - dane pochodzące z ankiet monitorujących, opracowanych przez LGD, a składanych przez beneficjentów pomocy w ramach strategii i grantobiorców,	Ewaluacja on-going (w drugim półroczu 2018 i 2021 r.) oraz ewaluacja ex-post (po zakończeniu wdrażania strategii). Okres pomiaru wyniesie odpowiednio: - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2018 r. (dla ewaluacji w 2018 r.), - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2021 r. (dla ewaluacji w 2021 r.), - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do dnia zakończenia jej wdrażania (dla ewaluacji ex-post.).	- stopień zainteresowania wnioskodawców poszczególnymi naborami wniosków oraz działaniami informacyjno-promocyjnymi LGD, - poziom jakości udzielanego przez biuro doradztwa - weryfikacja czy LGD realizuje swoje zobowiązania w terminach określonych w obowiązujących aktach prawnych
ELEMENTY WDRAŻANIA LSR PODLEGAJĄCE EWALUACJI				
- kryteria ewaluacyjne (skuteczność i trwałość), - harmonogram naborów wniosków, - działania informacyjne i edukacyjne określone w Planie komunikacji, - budżet LSR, - wskaźniki realizacji LSR.	podmiot zewnętrzny	Źródła i zakres danych: - informacje będące w posiadaniu LGD, - informacje przekazane przez Samorząd Województwa, - dane pochodzące z ankiet monitorujących, opracowanych przez LGD, a składanych przez beneficjentów pomocy w ramach strategii i grantobiorców, - ankiety dotyczące satysfakcji z udzielonego	Ewaluacja on-going (w drugim półroczu 2018 i 2021 r.) oraz ewaluacja ex-post (po zakończeniu wdrażania strategii). Okres pomiaru wyniesie odpowiednio: - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2018 r. (dla ewaluacji w 2018 r.), - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2021 r. (dla ewaluacji w 2021 r.),	stopień wykorzystania budżetu LSR, - stopień osiągnięcia założonych w strategii wskaźników realizacji celów, - stopień spójności tempa osiąganych rezultatów (wskaźników rzeczowych i finansowych) z założeniami LGD, - weryfikacja na ile trwałe są efekty

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

		doradztwa, - dla ewaluacji ex – post	- od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do dnia zakończenia jej wdrażania (dla ewaluacji ex-post.).	uzyskane w ramach poszczególnych projektów, finansowanych ze środków strategii.
--	--	---	--	---

ZAŁĄCZNIK NR 3 – PLAN DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY nr1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1.1														
Przedsięwzięcie 1.1.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem szkoleniowym lub doradczym.	27	60%	600 000,00	18	100%	400 000,00	0	100%	0	45	1 000 000,00	RPO	Realizacja LSR
	Przedsięwzięcie 1.1.2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	27	60%	279 000,00	18	100%	186 000,00	0	100%	0	45		
	Liczba zrealizowanych inicjatyw promujących aktywizację społeczno zawodową	2	60%	1		100%	0		100%	3				
Przedsięwzięcie 1.1.3	Liczba osób, które zdobędą wiedzę i świadomość w zakresie rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości społecznej.	18	60%	279 000,00	12	100%	186 000,00	0	100%	0	30	465 000,00	RPO	Realizacja LSR
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	27	60%		18	100%		0	100%		45			
Razem cel szczegółowy 1.1				1 158 000,00		772 000,00		0		1 930 000,00				

Wskaźnik rezultatu 1														
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukująca pracy po opuszczeniu programu.	34	60%		21	100%		0	100%	0	56		RPO	Realizacja LSR
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w okresie 3 miesięcy po opuszczeniu programu.	9	60%		6	100%		0	100%		15		RPO	Realizacja LSR
	Liczba osób u których wzrosły kompetencje przedsiębiorcze.	9	60%		6	100%		0	100%		15		RPO	Realizacja LSR
Razem cel ogólny 1				1 158 000,00			772 000,00			0,00		1 930 000,00		

CEL OGÓLNY nr 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 2.1														
Przedsięwzięcie 2.1.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	120	60%	540 000,00	80	100%	360 000,00	0	100%	0,00	200	900 000,00	RPO	Realizacja LSR

	Liczba placówek z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym wspartych w ramach programu	6	60%		4	100%		0	100%		10			
Przedsięwzięcie 2.1.2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	6	60%	60 000,00	4	100%	40 000,00	0	100%	0,00	10	100 000,00	RPO	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.1.3	Liczba innowacyjnych działań	2	100%	773 000,00	0	100%	158 384,08	0	100%	0	2	931 384,08	RPO	Realizacja LSR
	Liczba działań w partnerstwie międzysektorowym	1	50%		1	100%		0	100%		2			
	Liczba działań integrujących 3 branże działalności gospodarczej	1	100%		0	100%		0	100%		1			
Razem cel szczegółowy 2.1				1 373 000,00			558 384,08			0,00		1 931 384,08		
Wskaźnik rezultatu 2														
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	68	60%		44	100%		0	100%		112		RPO	Realizacja LSR
	Liczba podmiotów działających na rzecz aktywności społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubogich wspartych przez LGD.	6	60%		4	100%		0	100%		10		RPO	Realizacja LSR
Razem LSR				2 531 000,00			1 330 384,08			0,00		3 861 384,08		

ZAŁĄCZNIK NR 4 – BUDŻET

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					Razem EFSI
	PRO W	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	
		EFIS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	x	3 861 384,08	x	x	x	3 861 384,08
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	x	x	x	x	x	x
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	x	965 346,02	x	x	x	965 346,02
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	x		x	x	x	
Razem	x	4 826 730,10	x	x	x	4 826 730,10

ZAŁĄCZNIK NR 5 – PLAN KOMUNIKACJI

Cel komunikacji	Terminy	Grupy docelowe	Środki przekazu	Wskaźniki	Opis planowanych efektów do 2023
Cel ogólny: Rozpowszechnianie informacji o przeprowadzanych konkursach, zasadach przyznawania pomocy, kryteriach oceny i zasadach wyboru operacji przez LGD.	I połowa 2017 r.	beneficjenci i potencjalni beneficjenci	Strona Internetowa Stowarzyszenia	Liczba odsłon strony	10000
	I połowa 2018 r.	lokalna społeczność	Portale społecznościowe Facebook Twitter Instagram	Liczba fanów	1000
	I połowa 2019 r.	wszystkie grupy defaworyzowane	Aplikacja	Liczba ściągnięć	50
	I połowa 2021 r.		Kampania Informacyjna – plakaty w wyznaczonych miejscach i autobusach	Liczba rozprowadzonych plakatów	W każdym roku 200
	I połowa 2022 r.		Kampania informacyjna na telebimach	Liczba telebimów	W każdym roku 2
			Ogłoszenia w lokalnych mediach	Liczba artykułów i emisji w mediach	W każdym roku: 1 artykuł w prasie 1 emisja w TV 1 emisja w radiu 4 artykuły na portalach lokalnych
Cel szczegółowy: Rozpowszechnianie informacji o funkcjonowaniu i działalności LGD.	II połowa 2016 r.	beneficjenci i potencjalni beneficjenci	Strona Internetowa Stowarzyszenia	Liczba wejść na stronę	Jw.
	II połowa 2017 r.	lokalna społeczność	Portale społecznościowe	Liczba fanów	Jw.
	II połowa 2018 r.	wszystkie grupy defaworyzowane	Wizytówki w nowoczesnym charakterze „zakładki do książki”, „bilet do wiedzy”, „linijka”, itp.	Liczba rozdysponowanych wizytówek	W każdym roku 1000
	II połowa 2019 r.		Witryna LGD	Sztuka	1
	II połowa 2020 r.				
	II połowa				

	2021 r. II połowa 2022 r.				
Cel szczegółowy: Rozpowszechnianie informacji o postępach we wdrażaniu LSR.	II połowa 2018 r.	beneficjenci i potencjalni beneficjenci	Strona Internetowa Stowarzyszenia	Liczba wejść na stronę	jw.
	II połowa 2020 r.	lokalna społeczność	Portale społecznościowe	Liczba fanów	jw.
	II połowa 2022 r.	wszystkie grupy defaworyzowane	Ogłoszenia w lokalnych mediach Spotkania informacyjne	Liczba artykułów i emisji w mediach Liczba przesłanych zaproszeń, liczba ankiet	W każdym roku 4 artykuły na portalach lokalnych W każdym roku 100 zaproszeń 30 ankiet
Cel szczegółowy: Rozpowszechnianie informacji o projektach zrealizowanych ze środków LSR i transfer dobrych praktyk.	II połowa 2018 r.	beneficjenci i potencjalni beneficjenci	Spotkanie informacyjne	Liczba przesłanych zaproszeń, liczba ankiet	W każdym roku 50 zaproszeń ok. 20 ankiet
	II połowa 2020 r.	lokalna społeczność			
	II połowa 2022 r.	wszystkie grupy defaworyzowane			
Cel szczegółowy: Rozpowszechnianie informacji o realizowanych projektach (rekrutacja do projektów)	I połowa 2017 r.	beneficjenci i potencjalni beneficjenci	Strona Internetowa Stowarzyszenia	Liczba wejść na stronę	jw.
	I połowa 2018 r.	lokalna społeczność	Portale	Liczba fanów	jw.
	I połowa 2019 r.	grupy defaworyzowane, do których kierowane są projekty wg Planu Komunikacyjnego	Ogłoszenia w lokalnych mediach	Liczba artykułów i emisji w mediach	W każdym roku 4 artykuły na portalach lokalnych
	I połowa 2020 r.		Spotkania informacyjne	Liczba przesłanych zaproszeń, liczba ankiet	W każdym roku 100 zaproszeń Ok. 30 ankiet
	I na wniosek beneficjentów		Inne innowacyjne pomysły promocji, zaproponowane przez beneficjentów ze środków własnych LGD	Liczba innych gadżetów	Min. 2